

Tarih Şaşırmaktır!

Bu kitap Derin Düşünce Fikir
Platformu'nun okurlarına
armağanıdır.

www.derindusunce.org

Tarih Şaşırmaktır!

Tarih Şaşırmaktır!

İçindekiler

Önsöz.....	7
Batı'yı şeytanlaştırmadan...(Sever Işık).....	9
Müslümanlar İslam'a ne yaptılar? (Bernard Lewis).....	13
Şu Çılgın Müslümanlar (Mustafa Akyol)	26
Getir bir tarih, millî olsun! (Sevan Nişanyan)	28
Atatürk İngiliz valisi olmak istedi mi? (M.Armağan).....	30
Republic of Turkey - Hindi Cumhuriyeti (Mehmet Bahadır).....	33
Bilim ve Teknoloji Neden Avrupa'da Gelişti? (Mehmet Bahadır).....	37
Peki Genelkurmay 'Karabekir açılımı'na hazır mı? (Mustafa Armağan).....	43
Çerkez Ethem'in ağabeyi Atatürk'e 'Kürt açılımı' önermiş (Mustafa Armağan).....	46
Keşifler Çağı ve Uyuyan Osmanlı? (Mehmet Bahadır).....	50
Sanayisiz Osmanlı (Mehmet Bahadır).....	55
Osmanlının Yıkılışında Tekke ve Zaviyelerin Rolü Var mıydı ? (Mehmet Bahadır)	58
Geldikleri gibi gitmediler I: Lozan'ı anlamak (Mehmet Bahadır).....	63
Geldikleri gibi gitmediler II:Lozan tehdidi (Mehmet Bahadır)	66
Geldikleri gibi gitmediler III:Halifelik Açısından Lozan (Mehmet Bahadır).....	69
Bir Ortaçağ Hitler'i: Cengiz Han (Mustafa Akyol)	71
Darbecilik CHP'nin müzmin hastalığıdır! (Mustafa Akyol).....	74
Şeyh Said 'İngiliz Ajanı' mıydı? (Mustafa Akyol)	76
Musul mu Dediniz? (Mustafa Akyol)	78
Cumhuriyet'in Dersim Kazanımı (Mustafa Akyol)	80
İlk Darbe 1925'te Yapıldı (Mustafa Akyol)	82
Kurtuluş Savaşı'nda Tarikatlar ve İdeolojik Körlükler (Mustafa Akyol)	84
Cumhuriyet'in İslam'a ve Müslümanlar'a Borcu (Mustafa Akyol).....	86
Büyüklerle Masallar I: Araplar Osmanlı'ya İhanet Etti (Mustafa Akyol).....	88
Büyüklerle Masallar II: Müslümanlar 'Cihad'ı Dinlemedi (Mustafa Akyol)	92
Büyüklerle Masallar III: 'İslam Öncesi Türkler Medeniydi' (Mustafa Akyol)	94
Kürtler, "Azınlık" Olmayı Lozan Döneminde Reddettiler (Mustafa Akyol).....	96

Tarih Şaşırmaktır!

Tarih Şaşırmaktır!

Önsöz

Hemen bütün polisiye filmlerde suçlular yakalanmamak için parmak izlerini silerler. Kendilerini aklayan başka bir senaryonun meselâ intihar ihtimalinin polis tarafından kabulünü kolaylaştırırlar. Böylece polisin ve savcılarının **“tarihi okuması”** engellenmiş olur. Gerçek saklanarak yerine **“resmî bir yanlış”** yerleştirilir.

Bir devlet tarih yazdığı zaman ondan önce yazılmış olanlar gayri resmî, hatta yasa dışı olur. Parmak izi silmek gibidir **devlet eliyle tarih yazmak ...** Bir düşünün, Padişahların bütün yazışmalarını, Saray’ın arşivlerini, bütün Osmanlıca kitapları toplayıp yakmak, Osmanlı’dan ve Selçuklu’dan kalma bütün çeşmeleri, camileri, han ve hamamları yıkmak yerine resmî tarihi bir değiştiriyorsunuz ve bir çırpıda bin yıllık hakikî tarihiniz çöpe. Daha doğrusu yeni kuşakların geçmişi anlama şanslarını ortadan kaldırıyorsunuz. **Hele bir “geçerken” de alfabeyi ve kelimeleri değiştirdiyse, temizlik tamam!**

Biz de kendi yaşadığımız topraklara yeni gelmiş sığınmacılar gibi etrafa bakıyoruz. **“Devlet nedir? Millet nedir? Osmanlı mıyız yoksa Türk mü?”** diye sorguluyoruz kendimizi, tarihimizi. Çünkü boş beyaz bir kâğıttan başlamaya mahkûm edildik. **Resmî tarih ve dil devrimi ile dilimiz ve kültürümüz devirildi, bizler de altında kaldık.** Tarihimizi bilmediğimiz için bugünü anlamıyoruz. Yarın ise bir korku filmi gibi. Cahillikten her yerde komplo teorileri görüyoruz. Adeta ıssız bir adaya düşmüş yabancılar gibi gölgemizden bile korkuyoruz, komşu ülkelerden, iç ve dış düşmanlardan hatta birbirimizden bile...

Sitemizin Laiklik, Tarih ve Osmanlı dosyalarına katkısıyla yakından tanıdığınız **Mehmet Bahadır Republic of Turkey - Hindi Cumhuriyeti** isimli yazısında şöyle özetliyordu bu durumu:

“Aslında, küçük ve mutlu azgın bir azınlığın amentüsü haline gelmiş dogmatik bir zihniyetti karşımdaki. Sorgulanamazdı, zira devletin temel kurumlarını sorgulamaya ya da dünyadaki benzerleri ile mukayese etmeye başladığınız zaman, malum zihniyet hemen bir savunma ve saldırma pozisyonu alıyordu. “Kutsalıma dokundurmam” refleksi ile hareket ediyor ve hatta sizi, yobaz olarak yaftalayıp dışlayabiliyor ve sonuçta kendine sürekli iç düşmanlar üretebiliyordu. Geçen onca sancılı ve acılı yıllar ve hatta tecrübelerimiz “Cumhuriyet Kazanımları” hakkında bize yeterince bilgi veriyordu zaten.”

Evet... Tarih şaşırmaktır. Atatürk’e şaşırmak, Kürtlere şaşırmak, Lozan’a şaşırmaktır. Geçmişe hayret edip bugüne eleştirel bakabilmektir. Siyasî bir propaganda aygıtı değildir Tarih. **“Asker millet”** üretmek, **atalarımızla gurur ya da utanç duymak** için tarih araştırılmaz.

Eğer resmî tarihin beyin yıkamasından bıktıysanız bu kitap ilginizi çekecektir...

Tarih Şaşırmaktır!

Batı'yı şeytanlaştırmadan...(Sever Işık)

Cemaleddin Afgani ve Ali Şeriatî takriben yüzyıl arayla ümmetin makus talihi değiştirmek için İkbâl beklemeden mücadele ettikten sonra doğdukları topraklardan uzakta, Afgani göz altında, Şeriatî gözden Irak'ta, arkalarında yüzyıllarca yankılanacak bir "çığlık" bırakarak izzet ile dar-ı dünyadan dar-ı bekaya hicret ettiler, maaştan meada göçtüler, "hüseyini bir iş" yaparak gittiler.

Ama hala yüksek sesle konuşmaya devam ediyorlar...

19 yy. İslam dünyasının batı ile karşılaştığı ve bir kriz dönemidir. Krizin sebebi salt bir entelektüel meydan okuma değildi. Bu karşılaşmayı, ki İslam dünyası itibarıyla batı ile üçüncü karşılaşma, asıl "yakıcı ve yıkıcı" kılan onun askeri, siyasi ve iktisadi boyutu idi; Bilim silahlara eşlik ederken silahlar bilime yol gösteriyordu. Kolonyalizm sonucu İslam dünyasının direnç noktaları ve kaleleri olan memalik-i İslam tek tek düşmüş, sömürgeleştirilmişti; geri kalan birkaç sultan/lık ise siyaset/denge ile saltanatlarını yaşatmanın peşinde idi.

Ümmetin uleması ise yıllardır içinde bulunduğu zihinsel donukluk ile değişimin "ne"liğini, aciliyetini ve yakıcılığını kavrayacak bir zihinsel olgunlara sahip değildi veya iktidarın peşinden gitmek kolay geliyordu.

Ortada çıplak durak bir durum söz konusu idi; İslam dünyası üzerinde tasallutu kuran bir sömürü ve tabii ki bunun sonucu olan bir tahkir düzeni...İşte böyle bir tarihsellik içinde ortaya çıktı Afgani...Önce uyardı ve sömürgecilere karşı direnmeye çağırdı, hem sultanları hem Müslümanları ve de tüm doğuluları..

Tarih Şaşırmaktır!

O, ümmeti ama özellikle “sultanları ve ulema’yı” su alan “Nuh’un gemisi”ni yeniden inşa etmeye çağırıyordu. Değişmek/İslahat ve direnmek/devrim gerekiyordu. Aksi halde ölüm kaçınılmazdı. Afgani’nin yaptığı kıyameti haber veren “sur”u üflemektir..

Evet, Afgani bir islahatçı idi, çünkü; o toplum içinden çekilmiş vahyi yeniden hayata dahil/nazil olmasını istiyordu. Kur’an’ın raflardan indirilmesi ve açılması gerekiyordu. Kur’an günümüz için ne söylüyor, güncelimizde vahyin anlamı nedir? Ve peygamber bugün konuşmalı ve Kur’an’ı tefsir etmeli idi. Din bugün yeniden hayatı inşa etmeli ve yol göstermelidir. İctihat ve tefekkür kalesi tahkim edilmeli eski parlak günlerine dönmelidir.

İslamiyet bütün modern gelişmelere açıktır. Bizzat terakkiyi emreder. Mani-i terakki değildir ve dini akideler “taklit” yerine sağlam akli deliller üzerine kurulmalıdır. İlahi mesajı örten hurafeler ortadan kaldırılmalı, “gerçek İslam” ile yüz yüze gelinmelidir. Mesajın özü; “makasid-ı şeria” yakalanmalı ve “asrın idrakine sunulmalı”dır. Ümmet uyanmalı, silkinmeli, savaşmalıdır, kadercilik kader değildir. İnsanın kaderi elindedir. O değişimi irade etikçe kader tecelli edecektir. Tembelliğin yıkımın vebalini Allah’a yüklenmemelidir.

Afgani inkılapçıdır da. Çünkü o sadece konuşmakla ve vaaz etmekle netice alamayacağını düşünmektedir. Sömürgeciler zor/la/da olsa kovulmalıdır. O sultanların kapısını derdine derman kılmak için çalar. Bir saraydan diğerine sultanlara yaklaşır, danışır , danışmanlık yapar, ama, dalkavukluk yapmayı reddeder. Bir diyardan başka bir diyara sürülür. Pes etmez. Kendisi ile iş tutacak bir sultan aramaktan vazgeçmez.

O acil bir devrimcidir, sorunu kısa yoldan siyaset ile çözmeyi düşünmektedir. Üstadın, Talebesi Abduh gibi beklemeye tahammülü ve takati yoktur. Hemen bir devrim toplumu baştan başlayarak dönüştürmek istemektedir. Ama eğitim ve sabır ile değil, siyasetle.. çünkü mesele siyasidir siyasi yola çözümlenmelidir..

Yazmayı değil, konuşmayı seven Üstada hakim olan eğilim pratiği/hareketi/devrimi iken talebesi Abduh’ta eğitim/İslah/düşüncedir. Cemaleddin Afgani’nin yatışmayan yapısı ile Abduh’un siyaseten uzaklaşarak önceliği eğitim yolu sosyal dönüşümüne vermesi ve sükuneti seven yapısı onların yolunu ayırmıştır...

Şeraiti ise, Afgani’yi ve Abduh’u kendi nefsinde cem etmişti; Abduh’un eğitimciliğini, Cemal’in devrimciliğini ve heyecanını..

II.

Şeraiti’ye göre, Afgani ve Abduh İslam toplumunun yeni “düşünsel özgürlük” önderleri olup, aynı zamanda tüm dünyadaki kültürel sömürü karşıtı hareketlerin yaratıcısı ve başlatıcısıdır. Afgani ve Abduh’un yaptığı iş “vurgun yemiş İslam toplumuna ruh vermek” olmuştur.

Şeraiti’ye göre Afgani’nin yönetsel hata yapmıştır. Afgani halkı uyandırmak gerektiğini söylemiş, fakat, pratikte halk düşüncede kalmış ve sultanlara yaslanmıştır. Abduh ise ulemaya yaslandığından, neticede halkın durumunda değişim olmadığı gibi aydınlar arasında nispi bir başarı sağlandı. Çünkü, Afgani’nin ve Abduh’un yaslandıkları sultan ve ulema nihayetinde egemen sınıfın mensupları olarak onlar nihayetinde devrimci/değişimci değil, statükocu ve muhafazakardırlar. Onlar düşünce olarak ileri, devrimci ve hoşnutsuz olsalar da pratikte muhafazakar ve maslahatçıldır.

Tarih Şaşırmaktır!

Sonuçta ne sultanlar/mele Afgani ile ne de ruhaniler/rahip Abduh ile hareket etmişlerdir.

Oysa yapılması gereken peygamberin yaptığı gibi “nas” a dayanmaktır. Sahip”lerden değil, sahipsizlerden başlamak gerekirdi. Şeriatîye göre, bir savaşa başlamak için özellikle genç nesle ve aydınlara umut bağlanmalıdır, çünkü, bunlar bir iman ve inanç kazanıp ortak bir hedefe yönelirlerse mucize gerçekleşir

III.

Şeraitî'nin projesi/hedefi “Öze dönüş” tür; İmanın itikadın yenilenmesi, geçmişe kaçmadan geçmişin tanınması, sömürgecilerin tanınması kovulması... İnsan önce kendi “benliğini” sonra yaşadığı toplumu ve toprakları özgür kılmalıdır. Onun içinde zindanlarını aşmalı ve “dine karşı din”i tanımalı ve ne yapılması gerektiğine karar vermelidir. Varoluş, tarih, adalet, özgürlük temelleri üzerinden evrensel bir bakış açısı ile önce kendimize sonra çevremize bakmamamız gerekir.

Şeraitî, bir ıslahatçı olarak dinin toplumsal hayata bir “ruh ve anlam” olarak çekilmesinden ve dinin kuru ritüellere, literallere dönüştürülmesinden muzdaripti. Topluma hurafelerden arındırılmış iman ve ateş bahşeden İslamı anlatmaya çalışıyordu. Hz. Muhammed'in, Ali'nin, Ehli Beytin, Ebuzer'in, Selman'ın İslamını... İslam, Safevi şiiilerin ve muavi sünnilerin ve onların varislerinin elinden kurtarılmalı idi. Eğer İslam bu tarihsel ve kültürel paslardan arındırılırsa Müslümanlar arasında herhangi bir ihtilaf kalmayacağına inanmaktadır.

“Kutlu özgürlük çağrısı” olan din/İslam, egemen dinin “zer, zor, tezvir” teslisine/şirkine karşı çıkmayı vaaz ediyordu. İnanmak/dünya görüşü kadar, yapmak/ideoloji gerekiyordu. Çünkü bu dünyaya dahil olmayan, nas'ı görmeyen, gözlerini sadece mezar ötesine diken bir dinin/çağrının yabancılaştırıcı ve uyuşturucu olmaktan öteye anlamı olmazdı.

Şeraitî bir ıslahatçı olarak taklidin terki yolu ile “uyanıklık” ve “aydınlık” istiyordu, imanın aydınlığını... Bu nedenle o dinsel geleneği eleştiriye tabi tuttu ve İslam dünyasındaki taklitten, yeni kuşakların kendini batının kollarına bırakmasından donuklaşan, fikirsizleşen, muhafazakarlaşan ulemayı sorumlu tuttu. Çünkü onlar gerekli rehberliği yapmamışlar, sorunlara çözüm üretmemişler ve Malik Bin Nebî'nin dili ile söylersek **toplumu sömürüye hazır hale getirmişlerdir.**

Şeraitî için asıl olan ıslahın, dini düşüncenin yeniden yapılanmasının bir devrim/dönüşüm ile neticelenmesi idi. Zira O iman ve amelînin birlikteliğine inanıyordu. Soyut bir fikir onun için herhangi bir gerçekliğe sahip olamazdı. Fikir eylem içinde gerçekleşir. O İslam ki tevhid dinidir. Tevhid ise salt soyut bir hakikat değil, somut bir gerçekliktir. Din dünyaya müdahil olmalı, onu çözümlemeli, anlamlandırmalı ve değiştirmelidir. Çünkü **akide, soyut bir bilgiler yığını değildir ve sosyoloji de akideden ayrı düşünülemez. Akide daima tarihin kalbindedir, dışında değil.** Öyleyse ne yapmalı? Nasıl yapmalı?

Şeraitî, İslami akidenin özü olan tevhidin toplumsal bir yorumunu yapmanın peşindeydi. Yani tüm “nas”ın bir olduğu, “şirk dini”nin görüntüsü ve gölgesi olacak herhangi bir ayırımın olmadığı, tüm Allahın kullarının bir olduğu bir toplumsal hayat inşa etmek istiyordu ve bunun için Şeraitî göre aydınlık, imanın özündeki değişimci, tevhidi mesajı açığa çıkarmalı ve gençlik başta olmak üzere halka gidilmelidir.

Tarih Şaşırmaktır!

O, dünyayı/bedeni dinin/ruhun üzerine inşa etmek istiyordu. Onun için dini kavramları sosyolojik alize tabi tutarak “dünyevileştirdi”. Amacı, bakışları mezardan dünyaya çevirmektir. Cehennem ateşinden önce dünyadaki yangını, yanı başımızdaki zulmü görmek gerekiyordu.

Din yaşama dokunmalıydı.

Şeraiti hem kendi kuşağı için hem de bugün hala imanın, aşkın, felsefenin, irfanın, şiirin ve eleştirel düşüncenin kıvılcımını tutuşturan bir müzmin muhaliftir. Öyle bir muhalif ki konuşmalarında Ali, Ebuzer, Selma, Hüseyin, İkbâl, Afgani, ismi ile Marx’ın, Sartre’in, Fanon’un, Weber’in, Carrel’in isimleri yan yana gelmektedir. Batı sömürüsüne karşı çıkmakta fakat onu şeytanlaştırmamaktadır. Batının sömürü stratejilerinin maskesini indirirken Massignon’a hakkını teslim etmektedir.

Kendi kuşağına yeni bir perspektif, yeni bir iman bilinci kazandıran gençliğin coşkulu öğretmeni Şeraiti, bugün dahi gençliğe sahip olduklarını hatırlatarak, tanıtarak ve yorumlayarak özgüven aşılama devem etmektedir

IV.

Afgani ve Şeraiti inkılapçı idiler, ama bir demagog değil; ıslahatçı idiler, ama sadece ucuz tebliğci değil. Onlar taklit karşıtı idiler ama batıyı tümünden/külliyen tahkir edici değildiler.

“Olan olmuş” a ve “ne olacaksa olsun” a karşı çıktıklarından onların temel sorunu sorusu “ne yapmalı” ve “nasıl yapmalı” sorusu idi. Bu soru iman ve sorumluluk ve özgürlük bağışlayan, tüm boyun eğişleri reddeden bir düşüncenin eşiği idi.

İnsanın kaderi değiştirebileceklerine iman etmişlerdi. Bunun yolu da “kendilerinde olanı değiştirmekten” ve irade etmekten geçiyordu. Fakat “irade sahibi olmak” için özgür olmak, özgür olmak için de bilinçli olmak gerekiyordu. Afgani ve Şeraiti insanın sorumluluğunu iptal eden kaderciliğe karşı çıkarlar. Aksisi özgürlüğün, sorumluluğun inkârı olacaktı ve kölelik ile sonuçlanacaktı.

Afgani, küfrün tasallutu ile karşılaşan İslam dünyası maruz kaldığı sömürü vurgunundan kurtuluşun ve birlik özleminin sembolü ve kavim üstü/kavimsiz kavgacıdır. Onun yaşamı İslamın/ümminin birliğine duyulan özlemini somut ifadesi ve bizzat mücadelesidir.

Şeraiti’yi Afgani’ye bağlayan tema İslami uyanış ve antiemperyalistliktir. Şeraiti, ıslahatçı ve inkılapçı olarak aynı ‘acıyı/çağırıcı’ omuzlamıştır. Onun çağırısı ‘özümüze dönmek’ ve onurlu bir yaşam sürmek için omuzları üzerinde bir baş taşıma mücadelesidir.

Her iki üstadında acelesi vardır, acil bir devrimci/değişimcidirler, ümmetin isyan etmesini ve sömürücüleri alaşağı etmesini ve kaderlerine hükmetmelerini isterler. Durum ihmale gelecek gibi değildir, behemehal harekete geçmek sömürünün ve sömürgecinin maskesini indirmek ve tahtından etmek gerekmektedir. Afgani bir umut için kitaları dolaşmakta, bir sultan bir millet aramakta, Şeraiti ise zamandan tasarruf için hızlı konuşmakta, koşuşturmakta ve bir mucizeyi gerçekleştirecek bir geçlik ve halkı eğitmektedir.

Müslümanlar İslam'a ne yaptılar? (Bernard Lewis)

[Çeviren: Ekrem Senai]

Sunuş:

Yanlış giden neydi? Herhalde bu soru Müslümanların en fazla sorduğu ve bir türlü net bir cevap veremediği bir soru. Aslında net cevaplar verilmediği söylenemez. Ama her verilen net cevabın isabetli olduğunu söylemek de pek mümkün görünmüyor. Geçenlerde **Milliyet** gazetesinde Yaman Törüner'in "[İslam gerçeği](#)" başlıklı yazısını okuyunca hala probleme ne kadar yüzeysel yaklaştığımızı, hala değerlendirmelerimizi ideolojik/politik gözlüklerle yapmaya devam ettiğimizi farkettim.

Yazar, Robert Spencer'in Amerika'da en çok satan listesindeki bir kitabını yazı konusu yapmış ve kendince kitabın 6 maddede özetini çıkarmış. Amerika gibi, **Müslümanları ay tanrısına tapan garip insanlar** olarak tanıyan bir ülkede İslam'ın bilinmemesi yazarlara geniş bir çalışma alanı sunuyor. Özellikle 11 Eylül'den sonra İslam'la ilgili ne yazılsa çok satıyor. Para kazanmak isteyen yazarların da muhafazakâr Hıristiyan halkın psikolojisini dikkate alarak yazdıkları muhakkak. Bunu doğal karşılıyorum. Ama Türkiye'de, Müslüman bir toplumda yaşayan bir insanın, Robert Spencer'in kitabını okuyup "**İslam kılıç zoruyla yayılmıştır,**

Tarih Şaşırmaktır!

İslam ülkeleri geri kalmıştır, demek ki sorun İslam'dadır, şeriat kuralları zaten çok ilkeldir, hem İslam çok kadınla evlilik yapmaya, küçük yaşta evlenmeye izin vererek kadınları ikinci sınıf yapmıştır" gibi bağnaz bir bakış açısını yazısına yansıtmasını anlamakta güçlük çekiyorum.

Sözgelimi bir dinin yayılmasını salt zorbalığa bağlamak sosyolojik ve psikolojik gerçekleri göz ardı etmek değil midir? Asimilasyonun bile belirli bir sosyolojik altyapısı yok mudur, bir din/ideoloji/fikir zorbalıkla yandaş bulabilir mi, bu nasıl mümkün olabilir? Hem İslam ülkelerinin geri kalması sadece dine bağlı bir olguysa, Orta Çağdaki muazzam bilimsel gelişme nasıl açıklanacaktır?

Hem kadın hakları konusunda yine İslam ülkelerinin çağlar boyunca kadınlara mülkiyet hakkı, boşanma hakkı, tazminat hakkı gibi temel haklar sunması açısından **Avrupa'dan çok ileride olması ve ancak bu farkın 19.yüzyılda tersine dönmesi** ne ile açıklanacaktır? Geçmiş modern çağın getirdiği bakış açısıyla değerlendirmek ne kadar doğrudur? Tarihi olguların, kendi şartları ve sosyolojik ortamları içinde değerlendirilmesi gerekmez mi?

Aşağıda Princeton üniversitesi profesörlerinden İslam-Batı ilişkileri uzmanı Bernard Lewis'in bir makalesini sunuyorum. **"Yanlış giden neydi?"** sorusuna verilen cevapları ve değerlendirmeleri içeren bu yazı, bence hem net cevaplarla sorunu tespit ettiğini zanneden gazetecilerimizin; hem de sorunu sürekli hayali iç ve **dış düşmanlar üretmekte arayan Müslüman toplum** için okunması gereken bir yazı.

(Kaynak:theatlantic.com)

Yanlış giden neydi?

Yirminci yüzyıl içinde Orta Doğu'da ve aslında tüm İslam ülkelerinde, işlerin giderek kötüye gittiği açık seçik ortaya çıktı. Bin yılı aşkın bir süredir rakibi olan Hıristiyan âleмиyle karşılaştırıldığında, **İslam dünyası giderek daha fakir, zayıf ve cahil bir hal almıştı**. Batı'nın bu üstünlüğü ve dolayısıyla hâkimiyeti, herkesin görebileceği kadar açıktı ve Müslümanların tüm kamusal ve hatta daha da kötüsü özel yaşamlarını istila etmişti.

Müslüman reformcular ve devrimciler çabalarını üç ana alana odakladılar: askeri, ekonomik ve siyasi alanlar. Sonuç, tam bir hayal kırıklığıydı. Yenilenmiş ordularla zafer arayışları **küçük düşürücü mağlubiyetlerle** sonuçlanmıştı. Gelişme yoluyla refah arayışı, bazı ülkelerde **sürekli dış yardıma muhtaç**, insanların fakirleştiren bozuk ekonomiler şeklinde ortaya çıktı. Diğerlerinde ise sağlıksız bir şekilde tek kaynağa bağlılık vardı: Petrol. Üstelik petrol yataklarının keşfedilmesi, yeraltından çıkartılması ve rafine edilmesi de **Batı bilgisi ve endüstrisi sayesinde** gerçekleşti. Bu tek kaynağın yazgısı ise, er ya da geç, tükenmek veya daha büyük olasılıkla, yerini başka kaynaklara bırakmak olacak. Çünkü uluslararası toplum, kullanılması ve taşınması toprağı, denizi ve havayı kirleten bu yakıttan ve dünya ekonomisinin kaprisli otokrat kliğinin merhametine bağımlı olmaktan sıkılmış bir vaziyette. Bu durumun siyasi sonuçları ise daha da kötü: Uzun egemenlik arayışı süreci, yerini zorba hükümetlerin, sadece baskı ve endoktrinasyon yöntemleri itibarıyla modern olan otokrasi ve diktatörlüklerine bırakmış durumda.

Birçok çözüm yolları denendi: Silahlar, fabrikalar, okullar, parlamento... Fakat hiçbir beklenen sonucu vermedi. Belirli bölgelerde iyileşmeler ve nüfusun sınırlı bir kısmına bazı faydalar oluştu şüphesiz. Fakat İslam ve Batı dünyasının arasında giderek büyüyen dengesizliğe ise hiçbir kalıcı çare bulunamıyordu.

Tarih Şaşırmaktır!

Fakat bundan daha da kötü olan bir şey vardı: **Müslümanlar için yüzyıllarca zengin ve güçlü olarak yaşadıkten sonra fakir ve zayıf bir hale düşmek**, hep hakları olarak gördükleri dünya liderliklerini kaybetmek ve Batının çok gerisine, takipçi konuma düşmek oldukça kötü bir deneyim oldu.

Fakat yirminci yüzyıl, özellikle ikinci yarısı, bundan daha büyük bir utanç getirdi! **Artık Müslümanlar Batının takip edicilerin arasında bile değillerdi**. Bu konuda daha hevesli ve çok daha başarılı “Batıcılar” vardı, özellikle Doğu Asyalılar... Japonya’nın yükselişi şüphesiz [bir örnek olarak] cesaret vericiydi ama aynı zamanda utanç kaynağıydı da. Asya’nın diğer ekonomik güçlerinin daha sonraki yükselişi buna tuz biber ekti. Eski medeniyetlerin gururlu varisleri, artık Batılı firmaları, kendi müteahhitlerinin ve teknisyenlerinin yapamadıklarını yapmak için görevlendiriyordu. Orta Doğulu devlet yöneticileri ve iş adamları Japon sömürgesinden yeni kurtulmuş Kore’den müteahhit ve teknisyen davet eder duruma düştüler. Takip etmek yeterince kötüydü ama geride topallamak çok daha beterdi. **Bir zamanların kudretli medeniyeti artık, ekonomik gelişme, yeni iş sahaları, okur-yazarlık, eğitsel ve bilimsel başarılar, politik özgürlük ve insan haklarına saygı gibi modern dünyanın tüm ölçütlerinde tam bir başarısızlık sergiliyordu**.

İnsanın, işler kötüye gitmeye başladığı zaman tepkisi genelde **“Bunu bize kim yaptı?”** sorusudur. Orta Doğu’da, geçmişte ve günümüzde, birçokları bu soruyu sordu ve sormaya devam ediyor. Buna birçok farklı cevaplar da verildi ve veriliyor. Yine şüphesiz insanın, başına gelen bir sorundan dolayı diğerlerini suçlaması hep daha kolay ve daha tatmin edici. **Uzun süre en favori kötü adamlar Moğollar oldu**. 13. yüzyıldaki Moğol istilası, Müslüman gücün ve İslam medeniyetinin yıkımının sebebi olarak sürekli suçlandı, zayıflık ve durgunluğun sebebi bu istila olarak gösterildi. Fakat hem Müslüman tarihçiler hem diğerleri bu argümanda iki kusura işaret ediyorlar:

- 1) İlki, İslam’ın en büyük kültürel başarılarının bazılarının, özellikle İran’dakilerin, Moğol istilasından önce değil, sonra olması,
- 2) Moğolların devirdiği imparatorluğun aslında zaten çok zayıflamış olan durumu.

Yoksa halifelerin büyük imparatorluğunun, Doğu Asya’nın steplerinden gelen göçebe atlılar tarafından ortadan kaldırılması nasıl mümkün olabilirdi?

Avrupa’dan alınan milliyetçiliğin yükselişi de yeni bakış açıları üretti. **Araplar, tüm problemlerin suçunu, onları yüzyıllar boyu yönetmiş olan Türklere yönelttiler**. Türkler de medeniyetlerinin durgunlaşmasının suçunu Türk insanının “yaratıcı enerjisini sömüren” Arap geçmişinin ölü yüküne bağladılar. İranlılar ise kendi antik zaferlerinin artık gözükmemesinin suçunu Araplara, Türklere ve Moğollara paylaştırdılar.

Ondokuzuncu ve yirminci yüzyılda İngiliz ve Fransız’ların öneminin ortaya çıkmasıyla **Arap dünyası yeni ve daha makul bir günah keçisi icâd etti: Batı emperyalizmi**. Orta Doğu’da bu suçlama için iyi sebepler vardı. Batının politik hakimiyeti, ekonomik gücün Arap ülkelerinin içlerine işlemesi, ve -en uzun, en derin ve hepsinden daha sinsi olan- bölgenin görünümünü değiştiren ve insanların yaşantısını alt-üst eden kültürel etki... Yani insanları yeni yönere çeviren, **yeni ümit ve korkular doğuran, yeni tehlikeler yaratan ve kültürel geçmişlerinde emsali olmayan** yeni beklentilerin ortaya çıkması.

Fakat Anglo-Fransız dönemi oldukça kısa sürmüş ve yarım yüzyıl kadar önce bitti; İslam dünyasının menfi yönde değişimi ise hem bundan çok önce başlamış, hem de kesilmeden çok sonralara kadar sürmüştür. Kaçınılmaz olarak, **İngiliz ve Fransızların kötü adam rolü daha sonra Batılı liderliğin diğer yönleriyle birlikte ABD’ye devroldu**. Suçun Amerika’ya transferi oldukça büyük destek sağladı fakat

Tarih Şaşırmaktır!

benzer sebeplerden ikna edici olmadı hiç bir zaman. Çünkü **Anglo-Fransız yönetimi ve Amerikan etkisi, aynı Moğol istilası gibi, sadece bir sonuçu, Orta Doğu devletlerin iç zayıflığının sebebi değildi.**

Bazı gözlemciler İngiliz egemenliği altındaki sömürge sonrası gelişimlere örneğin Orta Doğu'daki Aden ile Singapur veya Hong Kong arasındaki ve Hindistan'daki İngiliz İmparatorluğunu oluşturan çeşitli bölgeler arasında oluşan farklara dikkat çekiyorlar.

Bu tartışmaya bir diğer Avrupa katkısı anti-semitizm oldu ve yanlış giden şeylerden ötürü bu defa "Yahudiler" suçlanmaya başlandı. Eski İslami toplumlarda Yahudiler azınlık statüsünde normal kısıtlamalar ile karşı karşıydılar. Ancak çok nadir koşullarda ise baskı altındaydılar. On yedinci ve onsekizinci yüzyıllarda Batı toleransının yükselişi ve yayılmasına kadar birçok açıdan **Yahudiler İslam yönetiminde, Hristiyanlarda olduğundan çok daha iyi bir konumda olmuşlardır.** Çok nadir istisnalar dışında, İslam toplumlarında yahudilere karşı düşmanca bir tutum yoktu. İslam toplumlarında şüpheli ve saptalntılı tutumlardan çok, kendilerini daha üstün görme ve küçümseme eğilimi hakimdi.

İşte bu yüzden 1948 olaylarının-İsrail devletinin kurulmasının engellenememesi- getirdiği şoku anlayabiliriz. O zamanın yazarları, Batının büyük emperyal güçleri tarafından yenilmenin yeterince aşağılayıcı; **bir grup Yahudinin eliyle gelen başarısızlığın ise dayanılmaz olduğunu söylüyordu.** Anti-Semitizm ve onun oluşturduğu "şeytani canavar Yahudi" şeması işte bu yüzden rahatlatıcı bir panzehir oldu.

Orta Doğu'da ilk anti-Semitik ifadeler Hristiyan azınlıklar içinde ortaya çıktı ve izi Avrupalı orjinallerine kadar sürülebilir. Başlangıçta etkisi sınırlıydı; örneğin Fransa'daki Dreyfus davasında Yahudi bir subayın haksızca ihanetle suçlanması ve cezaya çarptırılması karşısında Müslümanların tavrı Hristiyan zalimlere karşı mazlum Yahudi'yi desteklemek şeklinde oldu.

Fakat zehir yayılmayı sürdürüyordu ve 1933'ten başlayarak Nazi Almanyası ve ajanları Avrupa-tipi anti-Semitizm'i Arap dünyası içinde çok başarılı bir şekilde yaydı. Filistin mücadelesi, tarihin anti-semitik yorumunun kabulünü kolaylaştırdı ve bazılarının **Orta Doğu'daki hatta dünyadaki tüm kötülükleri gizli Yahudi komploları şeklinde yorumlamasına yol açtı.** Bu yorum bölgedeki eğitim, medya ve hatta eğlence dünyasındaki birçok etkin kişiyi fazlasıyla etkiledi.

Öne sürülen bir argüman da Doğu ve Batı arasındaki değişen ilişkinin sebebinin Orta Doğu'nun gerilemesinden kaynaklanmadığı; asıl sebebin keşifler, bilimsel, teknolojik, endüstriyel ve politik devrimlerle değişmiş; zenginleşmiş ve güçlenmiş Batı'ya karşı duyulan öfke olduğu şeklindedir. Fakat bu argüman, şu sorunun cevabını verememekte: Neden Amerika'nın keşifleri İspanya'dan yelken açtı da, Müslümanların Atlantik limandan açmadı? Halbuki bu tip yolculuklar daha önceki zamanlarda yapılıyordu... Neden büyük bilimsel gelişme Avrupa'da gerçekleşti de, mantığın daha makul bulunduğu, çünkü daha zengin, daha avantajlı ve daha aydınlanmış olan İslam dünyasında gerçekleşmedi?

Suçlama oyununun daha karmaşık bir çeşidi de hedefleri dışarıda aramaktan çok İslam toplumunun içinde aramaktır. Bu hedeflerden biri din'dir- bazılarına göre, özellikle İslam'dır. Fakat İslam'ı bu şekilde suçlamak genellikle tehlikelidir ve bu yüzden kaçınılmıştır. Bu argümanın pek inandırıcı olduğu söylenemez. Çünkü Orta Çağ boyunca medeniyetin ve ilerlemenin ana merkezleri ne Doğu'nun eski kültürleri, ne de Batı'nın yeni kültürleri olmuştur. Bunlar İslam dünyasının göbeğinde gerçekleşmiştir. Eski ilimler burada kurtarılıp geliştirilmiş, yeni bilimler yaratılmış; yine burada yeni endüstriler doğmuş; ticaret ve üretim daha önce hiç olmayan seviyelere ulaşmıştır. Yine burada, idareciler ve

Tarih Şaşırmaktır!

toplumlar fikir ve ifade özgürlüğünü başarmış ve bu şekilde **mazlum Yahudiler ve hatta muhalif Hıristiyanlar Hıristiyan dünyasından ayrılıp İslam'a sığınmışlardır.**

Modern idealler ve hatta ileri demokrasilerin modern uygulamalarıyla karşılaştırıldığında, orta çağ İslam dünyasının sunduğu sınırlı bir özgürlüktür şüphesiz, ama şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki bu özgürlükler kendilerinden öncekilerden, çağdaşlarından ve hatta izleyen asırlardakinden çok daha geniştir.

İslam özgürlüklere, bilime ve ekonomik gelişmeye engel oluyorsa, Müslüman toplumun tarihte bu üçünde de önderlik yapmış olmasını nasıl açıklayabiliriz? Üstelik bu önderlik, Müslümanların, şimdiye göre inanç kaynak ve fikirlerine çok daha yakın olduğu zamanlarda gerçekleşmiştir. İşte bu yüzden bazıları artık soruyu **“İslam Müslümanlara ne yaptı?” şeklinde değil ama “Müslümanlar İslam'a ne yaptı?” şeklinde soruyor ve cevapları bazı âlimlere, doktrinlere ve gruplara yöneltiyorlar.**

Bu günlerde “İslamist” veya “fundamentalist-kökten dinci” olarak nitelendirdiklerimiz ise, günümüz İslam topraklarının başarısızlığını ve darboğazlarını, *yabancı fikirlerin ve uygulamaların alınmasına* bağlıyorlar. Onlara göre eski büyüklüklerini kaybetmelerinin sebebi otantik İslam'dan uzaklaşmaları.

Modernist veya reformcu olanları ise bunun tam tersini iddia ediyor. Onlar, bu başarısızlığın sebebini eski yöntemlerin terkedilmesinde değil, *sıkı bir şekilde bağlanılmasında* ve özellikle eski İslam âlimlerinin katılığında ve dar görüşlülüğünde buluyorlar. Çünkü onlara göre bu kişiler bin yıl önce daha yaratıcı ve ilerleyici bir yol açmak yerine, inançları ve uygulamaları tutucu bir şekilde kemikleştirdiler.

Modernistlerin genel taktikleri dini, özellikle İslam'ı kınamaktan çok, eleştirilerini fanatizm ile sınırlamaları. Bunlar, bu fanatik dini otoritelerin bir zamanlar büyük İslami bilimsel hareketleri ve daha genelde, fikir ve ifade özgürlüğünü engellediği görüşünü savunuyor.

Bu temaya daha genel bir yaklaşım ise problemleri bazı özellere indirgemek yani **“toplumda ve siyasette dinin yeri ne olmalıdır?”** sorusuna. Bu görüşe göre Batı ilerlemesinin ana sebebi Kilise ve Devlet'in ayrılması ve seküler kanunlarla yönetilen sivil toplumun yaratılmış olmasıdır. Bir diğer yaklaşım ise başarısızlığın sebebini kadınların Müslüman toplumda düşük seviyelere getirilerek insanların yarısının yetenek ve enerjisinden yoksun bırakılması; diğer yarısının ise en önemli çocukluk yıllarının okuma yazma bilmeyen ve ezik kadınlar tarafından büyütülmesinde görüyor. Bu şekilde büyütülen çocuklar, söylendiğine göre, ya kibirli ya da çok uysal bireyler haline gelmekte ki bu da özgür toplumlarla uyumsuz.

Bununla birlikte bazıları ise sekülerist ve feministlerin görüşlerinin başarısının Orta Doğu'nun geleceğini şekillendiren ana faktör olduğunu düşünüyor.

Bunların dışında tutkuyla benimsenen başka bir düşünce daha var: Yirminci yüzyılın en baskın iki hareketi sosyalizm ve milliyetçilikti. İkisi de bir süre sonra gözden düştü-ilki başarısızlığı yüzünden, ikincisi ise başarılı olmasına karşın sonuç getirmediğinden... Özgürlük ulusal bağımsızlık olarak algılanıyordu ve onun diğer tüm faydaları da yanında getireceği düşünülen bir tılsım olduğu sanılıyordu. Hâlbuki Müslümanların büyük çoğunluğu artık bağımsız ülkelerde yaşamalarına rağmen, bu durum onların problemlerini çözme yetmedi.

Nasyonal sosyalizm -her iki ideolojinin gayr-i meşru çocuğu- hala birkaç ülkede Nazi-Faşist tarzı diktatör hükümet ve geniş güvenlik endoktrinasyonu ile güçlü tek parti uygulaması şeklinde

Tarih Şaşırmaktır!

sürdürülüyor. Bu rejimler tüm denemelerde başarısız olmuş, yalnızca ayakta kalmayı başarmış ve hiçbir beklenen faydayı sağlayamamış oluşumlar. Altyapıları diğer Müslüman ülkelerden daha eskimiş, silahlı güçleri ise öncelikle terör ve halka baskı için kullanılmakta.

Şimdilerde Orta Doğu'da “**yanlış giden neydi?**” sorusuna verilen iki cevap geniş destek görmekte, her iki cevabın da kendi teşhisi ve buna uygun reçetesi bulunmakta. Birincisi, **tüm kötülükleri İslam'ın kutsal geçmişinin terkedilmesine bağlayan görüş**. Bunlar, gerçek veya hayali, eskiye dönülmesini savunuyor. Bu yolun takipçileri olarak İran devrimini ve birçok Müslüman ülkedeki fundamentalist hareketleri sayabiliriz. İkinci görüşe sahip olan grup **ise eskiyi istemiyor ve seküler demokrasiyi** savunuyor. Bu yolun takipçileri olarak 1923'te Kemal Atatürk'ün dile getirdiği laiklik düşüncesine sahip Türkiye Cumhuriyetini örnek olarak verebiliriz.

Orta Doğu'nun baskıcı ama etkisiz hükümetleri için, suçlamak için hedefler bulmak kullanışlı hatta gerekli. Çünkü fakirliklerini atfedebilmeleri ve yaptıkları zorbalıkların sebebini açıklamayabilmeleri için, mutsuz halkının artan öfkelerini dış hedeflere yöneltmeleri icab ediyor.

Bütün bunlara rağmen sayıları giderek artan Orta Doğulu bir grup ise, kendini eleştirme yaklaşımını benimsiyor. Onlara göre “Bunu bize kim yaptı?” sorusu sadece nevrotik fantazilere ve komplo teorilerine yol açıyor. Bunun yerine “**Neyi yanlış yaptık?**” sorusunu sormak ikinci bir soruya kapı aralıyor: “**Nasıl düzeltebiliriz?**”. İşte bu yüzden bu sorunun içerisinde ve cevaplarında, gelecek için çok iyi umutlar saklı.

Son haftalarda Usame bin Ladin'in ve Taliban'ın görüşleri ve eylemleri üzerinde dünya çapında duruldu. **Taliban örneği, tarihin bir zamanlar en büyük, en ileri, en açık medeniyetinin nasıl bu hale dönüştüğü konusunda yeni ve canlı bir kavrayış edinmemizi sağlıyor.**

Batı özgürlüğünün teori ve pratiğini özümsemiş batılı bir gözlemciye göre Müslüman dünyanın sorunlarının altında yatan tek bir sebep vardır:

Özgürlük eksikliği! Yani:

- 1) Aklın baskı ve endoktrinasyona karşı özgürlüğü,
- 2) Sorgulama, araştırma ve ifade özgürlüğü;
- 3) Ekonominin bozuk ve boğucu yanlış yönetimlerine karşı özgürlük;
- 4) Kadınların erkek baskısından özgürlüğü;
- 5) Vatandaşların zorbalığa karşı özgürlüğü.

Bu yol Batı deneyiminin de gösterdiği gibi, uzun, zor, çukurlar ve engellerle dolu bir yoldur.

Orta Doğu'nun insanları mevcut anlayışlarına devam ederlerse, intihar bombacıları tüm bölge için bir mecaz halini alabilir. Gittikçe artan nefret ve kin, öfke ve kendine acıma, yoksulluk ve baskı sarmalından kaçış olmaz, er ya da geç bir başka yabancı hâkimiyetiyle sonuçlanır. Belki bir gün eski yöntemlerine dönen Avrupa eliyle, belki yeniden güçlenen Rusya, belki Doğu'nun genişleyen bir süper gücü tarafından...

Fakat eğer yakınmayı ve kurban rolünü bırakır, farklılıklarını özümser, yeteneklerini, enerjilerini ve kaynaklarını ortak yaratıcı bir çabayla birleştirirlerse, Orta Doğu'yu yeniden inşa edebilirler, aynı Orta Çağda olduğu gibi, medeniyetin önemli bir merkezi haline getirebilirler. Şimdilik, seçim onların...

[Bernard Lewis Nerede Yanlış Yaptı?](#) (Nader Hashemi, Denver Üniversitesi)

İslam ve Sekülerizm İlişkisini Yeniden Düşünmek

Bu yazı, 29-31 Ağustos 2008, Amerika Siyasi Bilimler Kurulu Yıllık Toplantısında dağıtılmak üzere hazırlandı.

İslam'ın sekülerlik kavramını tanımadığı artık standart bir klişe halini almıştır.

Normatif olarak, bizlere dünyanın dini gelenekleri içinde sadece İslam'ın kendi dini ve medeni kültürü içinde, din ve politikanın ayrımını reddeden anti-modern bir gelenek olduğu söylenegelmiştir. Sosyal bilimlerde bu tezin en etkili ve tanınmış destekleyicisi Princeton Üniversitesi Cleveland E.Dodge Yakın Doğu Çalışmaları Profesörü Bernard Lewis'tir.

Lewis' in tezi İslam ve Hristiyanlığa karşılaştırmalı bir bakışa dayanır ve temel olarak İslam'ın sekülerizmle probleminin "inançtaki belirgin temel farklılıklar ve iki din kültürü deneyiminin farklılığı" iddiasından kök bulur. Bu yazı İslam ve sekülerizm sorununda Lewis'e alternatif bir okuma sağlama amacı gütmektedir.

Daha önceki Lewis eleştirilerinde onun, yönetimlerinde de facto sekülerizmin bulunduğu Müslüman tarihini yanlış okuduğu söylenmişti. Bu yazıda ise Lewis'in sadece İslam siyasi tarihini değil, Hristiyanlık siyasi tarihini de yanlış okuduğu gösterilmeye çalışılacak. Sekülerizmin yokluğunu/yükselişini erken dönem İslam/Hristiyanlık dini deneyimlerinin farklılığına atfetmenin rağmına, vurgunun Avrupa erken modern çağına verilmesi gerektiği ortaya konulacaktır. Zira bu

Tarih Şaşırmaktır!

dönem içindedir ki Avrupa'ya has bazı politik koşulların Reform sonrası dönemde oluşturduğu politik sekülerizm - günümüzde anlaşıldığı şekliyle- gerçek anlamda köklenmeye başlamıştır. Bu yazının temel savı şudur ki, tarihsel olarak Müslüman toplumda sekülerizm gelişmemiştir, çünkü Hristiyan Avrupa'nın aksine, *Müslümanlar hiçbir zaman sekülerizm konusunda düşünmek zorunda kalmamışlardır*. Bu yazının son bölümü ise modern dönem ile ilgilidir. Müslüman toplumların çoğunda (ama hepsinde değil) sekülerizmin destek bulunmamasının sebepleri ve 20. yy'da sekülerizm konusundaki olumsuz deneyimler masaya yatırılmaktadır.

Bernard Lewis

Lewis'in İslam ve sekülerizm arasında uyumsuzluk olduğu tezi şu iki gözleme dayanmaktadır:

İslam'a özgü sekülerizmin olmaması, ve Hristiyanlık örneğinden ilham alan ithal sekülerizmin geniş bir Müslüman kitle tarafında reddedilmesi. Bu durum iki dini kültür arasındaki inanç ve farklı tarihsel başlangıçlara atfedilmektedir. [1](#)

Ve ikinci olarak:

Müslümanların kendi başlarına bir seküler hareket geliştirememelerinin ve sekülerizmin dışarıdan alınması girişimlerine keskin bir şekilde reaksiyon göstermelerinin sebepleri, Hristiyan ve Müslüman tarihlerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. En başından beri, Hristiyanlara, temel prensip ve uygulama olarak Tanrı ile Sezar'ı ve ikisine karşı farklı sorumlulukları birbirlerinden ayırmaları öğretilmiştir. Müslümanlara ise böyle bir öğretilerde bulunulmamıştır. [2](#)

Özetle, Lewis'e göre, Sekülerizmin Batı'da ortaya çıkarken, Müslüman ülkelerde ortaya çıkmamasının sebepleri:

1. İslam ve Hristiyanlığın farklı dini tarih ve doktriner inançlara sahip olması, ve
2. Hristiyanlık ve İslam arasında, ilk dini öğretilerde bulunan teorik ve pratik farklardır.

Bu tez, bir "kader tarihi" olduğunu ima etmekte ve Batı'nın siyasi tarihinde ortaya çıkan "baskın düalizm" in kritik bir fark yaratarak sekülerizmin Hristiyan geleneğinde ortaya çıkmasına; İslami gelenekte ise çıkmamasına sebep olduğunu iddia etmektedir. Birçok akademisyen de İslam ve sekülerizmle ilgili bu argümanı desteklemekte ve ancak az bir kısmı ciddi alternatif bir yaklaşım sunabilmektedir. [3](#)

Benim tezim ise farklı bir kategoride. Bence, Prof.Lewis hem sekülerizm üzerindeki tartışmanın temellendiği ilk dönem İslam siyasi tarihine yanlış yaklaşıyor, hem de Batı siyasi tarihini, sekülerizmin temelleri ve yükselişi açısından hatalı bir şekilde değerlendiriyor.

Lewis, İslam dünyası tarihine ve bölgenin temel dillerine hakim ciddi bir tarihçidir. Onun akademik çalışmalarında olgusal hatalar veya kayıtlarda ve metinlerde saptırmalar gibi yanlışlar bulmak o kadar kolay değildir. Benim ana anlaşamazlığım, onun vurguyu yaptığı konu seçimidir.

Özel olarak, İslam ve sekülerizm arasındaki ilişkide:

Tarih Şaşırmaktır!

1. Prof.Lewis, İslam ve Hristiyanlığın başlangıç tarihine gereğinden fazla vurgu yapmakta; sekülerizmin Batı'da bundan çok uzun süre sonra ortaya çıkış dinamiklerini ve Müslüman dünyadaki hoşnutsuzlukları göz ardı etmektedir.

a. İsa'nın havarilerine söylediği meşhur ayet olan Matthew 22:21 "Sezar'ın hakkı Sezar'a ve Tanrı'nın hakkı Tanrı'ya" sözü fazlaca vurgulamaktadır.

b. Benim, ilk dönem Hristiyan dünyasında ve sonraki yıllarda bu ifadenin kilise-devlet ilişkilerindeki önemi konusunda şüphelerim var. Lewis bunun çok büyük bir önemi olduğunu söylüyor. Benim böyle düşünmüyorum. Bu konuyu, önümüzdeki aylarda derinleştirerek incelemeyi düşünüyorum.

c. Günümüze kadar bu ayet etrafında süren bir tartışmayı incelemedim. Bunun, ilk Hristiyan dünyasında kilise-devlet ilişkileri üzerine bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Benim anladığım o ki, orta çağ boyunca Sezar/Tanrı ikilemi ve bunun etrafındaki değerlendirmeler din-devlet işlerinden daha çok vergi sorunu ve ekonomik konularla ilgili yapılmıştır. ... tabi yanılıyor olabilirim, bu konuda her zaman düzeltilmeye açığım.

d. Ayrıca, tüm bunlar derin ve detaylı bir şekilde ruhsal hermönetik konusuyla bağlantılıdır, ki meşhur Tanrı/Sezar ayetindeki ilişki konusunda önemli sorular ortaya çıkarmaktadır - beyan edildiği zamandaki tam anlamı- ve daha sonra nasıl anlaşıldığı ve sonraki yıllarda Hristiyan toplum tarafından nasıl yorumlandığı konuları son derece önemlidir.

İslam ve seküler Hadisler:

Prof.Lewis "En başından beri, Hristiyanlara ana prensip ve uygulama olarak Tanrı ve Sezar'ı ve her birine karşı sorumluluklarını ayırmaları öğretilmişti. Müslümanlar böyle bir emir almadılar," derken benzer bir durumun İslam tarihinin ilk yıllarında ortaya çıktığını göz ardı ediyor ve Mathew 22:21'in (Sezar'ın hakkı ayeti) ahlaki ve politik karşılığı olarak pekala değerlendirilebileceğinden bahsetmiyor.

Müslim'deki sahih bir hadiste, Hz.Muhammed'in bir grup Müslümana hurma ağaçlarını aşılmasını önerdiği anlatılır. Ağaçların durumu kötüye gittiğinde ise onun tavsiyesine koşulsuz uymaları Peygamberi şaşırtmıştır. Şöyle dediği kaydedilir:

"Ben de sizin gibi bir insanım. Size din konusunda bir şey emredersem emirlerime uyun, ama size kendi fikrime göre bir şey önerirsem, benim bir insan olduğumu unutmayın." İbn Hanbel'in Müsned'inde bu ifade: "dünyaya ait işler(de karar vermek) size aittir ...dine ait şeyler(de karar vermek) ise bana." Şeklinde geçer. Bir başka kaynakta ise Muhammed Peygamber'in bu olayda şöyle dediği kaydedilir: "Dünyevi işlerde sizler benden daha bilgilisiniz" ["4](#)

Dolayısıyla, eğer Hristiyanlara en başından dünyevi alanla ruhsal alanı ayırmaları öğretildiyse, aynı şey Müslümanlar için de geçerlidir. Peki o halde Müslüman dünyada sekülerizm neden gelişmedi? Sorusu ise ayrıca incelenmelidir.

Kilit Yorum Noktası:

Politik sekülerizmin köklerini ararken, 2000 yıllık İncil'den bazı alıntılara dayanıp sekülerizmin yükselişini veya olmayışını şu veya bu dini geleneğe bağlamak yeterli bir araştırma stratejisi değildir. Hristiyanlığın ve İslam'ın erken dini tarihini ön plana çıkartıp, son derece kompleks ve çok yönlü bir

Tarih Şaşırmaktır!

fenomen olan Batı'da politik sekülerizmin ortaya çıkmasını ve gelişmesini bu şekilde açıklamak da yeterli değildir.

Alternatif bir yaklaşım olarak, devlet-toplum ilişkilerine bakılması gerekir. Özelde de devlet-toplum ilişkilerinde ve politik krizlerin kritik zamanlarında dinin oynadığı role.

Prof.Lewis Kilise ve Devlet arasındaki "baskın düalizm"den bahsederken aslında bundan bahsediyor. Konu İslam olduğunda ise, Hristiyanlıktaki politik yaşam gerçeği din-devlet ilişkilerindeki genişlik ve derinlik olarak çok daha kompleks ve komplikedir. Evet, "iki güç, Tanrı ve Sezar, vardı ve bu dünyada *sacerdotium* ve *regnum* olarak simgeleniyordu, veya modern terimlerle kilise ve devlet olarak". Fakat bunların arasında Prof.Lewis'in takdir edemediği bir yakın ilişki ve karşılıklı bağımlılık yönü de bulunmaktadır..5

Camiada saygın bir kitap olan *Ölü doğmuş Tanrı: Din, Siyaset ve Modern Batı* (Knopf, 2007)'da, Mark Lilla; tarihsel olarak hemen tüm medeniyetlerin Tanrı, insan ve dünya arasındaki kutsal ilişki üzerindeki meşru politik otoriteye dayandığını gözlemliyor. Lilla diyor ki, Politik teoloji, medeniyetlerin, din, politika ve ve onları çevreleyen dünyanın doğal düzeni arasında kurmaya çalıştıkları ilişkinin oluşturduğu orijinal medeniyet durumudur. Bu tartışmayla ilgili soru şudur ki, nasıl Tanrı, insan ve toplum arasındaki bu bağ Latin Hristiyan dünyasında aşınmış, dolayısıyla politik sekülerizme dönüşmüştür ve günümüz Müslüman toplumlarının bundan alacağı karşılaştırmalı dersler neler olabilir?

Batı sekülerizminin tarihi uzun ve karmaşıktır ve Batı'daki entelektüel tartışmalarda genellikle yanlış anlaşılır (özellikle İslam'la karşılaştırma yapıldığında). Charles Taylor'ın *Seküler Çağ* kitabı (Harvard University Press, 2007), tartışmaya iyi bir başlangıç noktası sağlayabilir. Geçmişe bakıldığında Batı'yı seküler hale getiren dört geniş eğilim ayırt edilebilir:

- 1) modern kapitalizmin yükselişi;
- 2) modern ulus-devletin ve milliyetçiliğin yükselişi;
- 3) Bilim Devrimi; ve en önemlisi,
- 4) Protestan Reformu ve 16. ve 17.yüzyıllarda süren Din Savaşları.

İşte bu gelişmedir ki politik sekülerizmin ortaya çıkmasında merkezi öneme sahiptir, özellikle Anglo-Amerikan geleneğinde, ve özellikle Müslüman toplumlardaki din-devlet ilişkileri sorununu aydınlatmada.

Reform sonrası Avrupa'da dini hoşgörü ile ilgili yeni tartışmalar alevlenmişti. Sadece Katolikler ve Protestanlar arasında değil, birçok Protestan mezhepler arasında da husumet vardı. Bu büyük hoşgürsüzlük devrinde, birçok Hristiyan mezhebi kendi mezhebini topluma dayatıyordu. Her biri dünyada Tanrı'nın iradesine dair özel bilgiye sahip olduğunu iddia ediyor ve dini hoşgörünün yayılmasına izin verilirse sosyal karışıklık tehlikesi bulunduğunu söylüyordu. Kısaca, dini hoşgörü ve politik istikrarın ters orantılı olduğu öğretiliyordu. Kamusal alandaki dini uygulamanın tek tip olması gerektiğine ve kurumsallaşmış devlet dini ihtiyacının barış, düzen ve başarı için ön koşul olduğuna geniş bir kesim tarafından inanılıyordu. Perez Zagorin'in *Hoşgörü Düşüncesi Batı'ya Nasıl Geldi?* (Princeton University Press, 2003)'de belirttiği gibi bu görüş, 17.yy. sonlarına kadar baskın bir görüştü.

Tarih Şaşırmaktır!

Hoşgörü ve politik düzen arasındaki ilişkiyi yeniden düşünmek işi John Locke'a kalmıştı. Locke, meşhur *Hoşgörü Konusunda Bir Mektup* (1685)'da daha önceki kilise ve devletin birleşmesi fikrinden vazgeçmişti ve Avrupa'yı istila eden temel politik probleme yeni bir çözüm sunuyordu: "Kamusal alanda dini çoğulculuk ve politik kararlılık birbirine bağlıdır", diyordu Locke. Bunun koşulu ise bizim: "sivil hükümetin işi ile dininkini ayırmamız ve biriyle diğeri arasındaki doğru sınırları belirlememizdir." Bir başka deyişle, sekülerizmin yumuşak bir şekli gerekliydi. Buradan çıkarılacak ana sonuç şu ki, politik sekülerizm İngiltere'de, ülkeyi parçalayan varlık krizinin doğrudan sonucu olarak ortaya çıktı. Bu çatışma yıllardır artıyordu ve çözümsüzdü, diye onaylıyor Locke. Avrupa barış, refah ve istikrar nedir bilmeyecekti. Bu krizin büyüklüğü göz ardı edilemez. Mark Lilla'ya göre bu konu çözülmeseydi Batı'nın kendini yiyip bitirmesi çok büyük bir olasılıktı. Tam olarak, Batı dünyasının gelecek politik istikrarı tam bir eşik noktasındaydı. Sekülerizm bu yüzden hayatta kalma mücadelesinin bir sonucu olarak Anglo-Amerikan geleneğinde ortaya çıktı. Charles Taylor'ın belirttiği gibi: "Batılı sekülerizmin kaynağı Din Savaşlarıydı; veya savaş yorgunluğu ve korkudan bir çıkış arayışındaydı."⁶

Özetle, kilise ve devletin ayrılması düşüncesi bu varoluş ikileminden politik bir çözüm olarak çıktı. Bu tabloyla, Müslüman dünyanın dini hoşgörü ve siyasi düzen açısından durumu arasındaki zıtlık temel sorunu aydınlatmaktadır.

Tarihçiler büyük ölçüde hemfikirdir ki karşılaştırmak gerekirse, Müslüman toplumlar dini çoğulculuk anlamında Hristiyan dünyasından çok daha hoşgörülü olmuşlardır. Mesela 20. yy'ın ortasına kadar, Bağdat şehri nüfusunun üçte biri Yahudiydi. Ben burada Müslüman dünyanın günümüzde anladığımız şekliyle liberal toleransın kalesi olduğunu, ve azınlıklara hiçbir zaman kötü davranılmadığını söylemiyorum; söylediğim bundan farklı. Kısaca şunu ifade etmek istiyorum: Müslüman toplumlar ve imparatorluklar tarihsel olarak uzun din savaşları ve Avrupa politik tarihinde erken modern dönemde merkezi bir öneme sahip dini hoşgörü ve politik düzen tartışmalarıyla hiçbir zaman yüzleşmedi. Karşılaştırmak gerekirse, Sünni-Şii ilişkileri ve dini azınlıklara yaklaşım son bin yıl içinde Müslüman dünyada Avrupa'ya göre çok daha fazla hoşgörülüydü.

Bu nisbeten fazla hoşgörü gerçeğinden çıkan temel sonuç şudur ki, politik mücadelenin ana damarının din olduğu bu devlet ve toplum yapısında can yakıcı politik sorunlar ortaya çıkmamıştır. Bunun sonucu olarak, Orta Doğu'da, Avrupa'da 17inci yüzyılda sekülerizmin yükselişi için kritik olan argümanların gelişimine ön ayak olan entelektüel ve ahlaki tezlerin gelişimini sağlayan iç politik dinamikler ortaya çıkmamıştır.

Müslüman toplumların yüzleştiği sosyo-politik düzeni tehdit eden ana siyasi problemler ise mahkemelerde rüşvet ve adam kayırma, doğal kıtlık ve afetler, ve en önemlisi yabancı müdahale ve işgalleriydi. (11-13.yüzyıl arasındaki Haçlı Seferleri, 1258 Moğol istilası, İberya Yarımadasının yeniden işgali, ve modern çağda giderek artan bir şekilde Rus, Fransız, İngiliz ve daha sonra Amerikan müdahalesi, sömürgeciliği ve emperyalizmi. Bu tarihi hoşgörü ve sorun farkları İslam/ sekülerizm ilişkisini anlamakta anahtar öneme sahiptir. *Müslüman toplumlar hiçbir zaman sekülerizm ile ilgili düşünmek ihtiyacında kalmamışlardır* - çünkü hiçbir zaman bir varlık krizi oluşturacak din-devlet ilişkisi ortaya çıkmamıştır ki sekülerizm deva olsun.

Ayrıca, Noah Feldman'ın *İslami Devletin Düşüşü ve Doğuşu* (Princeton University Press, 2008)'nda belirttiği gibi, Müslüman dünyadaki din-devlet ilişkileri Batı'dakinden çok daha sağlam ve arkadaşçaydı. Din, bin yıldan fazla bir süre, istikrar ve önceden bilinebilirlik açısından yapıcı bir role sahipti. Reform sonrası süreçte dinin, derin bir çatışma kaynağı olduğu Avrupa deneyiminin tersine, Müslüman dünyada din ve onu yorumlayan ulema, halife ve sultanların kişisel kapris ve arzularına;

Tarih Şaşırmaktır!

yönetimde dini sınırları gözetmesi karşılığında meşruiyet sağlayarak kısıtlamalar koymakta başarılı oldular. Hükümdarlar kanunun üzerinde değildi - 20inci yüzyılda oldular - ama onunla bağılıydılar, dolayısıyla otokrasi ve keyfi yönetim sınırlanıyordu. Müslüman dünyadaki din-devlet ilişkileri bu yüzden bağılılarına farklı tarihi dersler ve hatıraları miras bıraktı. Din, nüfusun büyük bir parçası için politik zorbalığın bir aleti ve bir kavga sebebi değil, politik despotizmin kısıtlayıcısı ve istikrarın kaynağı olarak görüldü. Feldman'a göre, bu durum, bize neden günümüzde din'e politikada daha geniş bir alan isteyenlerin kitlelerce coşkuyla desteklendiğini (İslamcıların iktidarda olmadığı yerlerde) açıklıyor.

Son 200 yılda Müslüman dünyanın sekülerizmle ilgili deneyimi büyük ölçüde olumsuzdu. Şunu teslim etmek gerekir ki Avrupa sekülerizmi sosyoekonomik ve politik gelişmelerle birleşip evrilen ve entelektüel argümanlarla beslenen - ve dini gruplar tarafından eleştirilerle- ve nihayetinde politik kültürlerinde derin kökleri olan yerel ve aşamalı bir prosesin sonucu olarak ortaya çıktı. Bunun tersine, Müslümanların sekülerizm deneyimi dışarıdan, önce sömürgeci ve işgalciler tarafından dayatılan, sonra da sömürge sonrası dönemde iktidara gelen yerel elitler tarafından canlı tutulan yabancı bir ideoloji olarak ortaya çıktı. Kısaca, Avrupa'da sekülerizm geniş ölçüde aşağıdan yukarıya bir procesti ve sivil toplum içindeki tartışmalarla bağlantılıydı; Müslüman toplumlarda ise yukarıdan aşağıya bir procesti ve önce sömürge devleti, sonra da sömürge sonrası devlet tarafından yürütülmüştü. Bunun sonucu olarak, Müslüman dünyada sekülerizmin entelektüel kökleri zayıf kaldı ve istisnalar dışında sekülerizm Müslüman toplumun geneline her zaman yabancı kaldı.

Ayrıca, 20. yy'ın sonunda Müslüman dünyadaki devletlerin çoğu gelişemediler. Sömürge sonrası dönemde devlet-toplum ilişkileri sekülerizmin namını daha da lekeledi. Otokratik modernleştirici devlet, genellikle dış destekle birlikte, sivil toplumu boğdu ve muhalefeti camiye itti, ve bu şekilde istemeden de olsa politik İslam'ın yükselişine katkıda bulunmuş oldu. Devletlerin yukarıdan-aşağıya zoraki modernleştirme, sekülerleştirme ve Batılılaştırma politikaları - çok kısa bir süre içinde - geniş bir sosyal ve psikolojik yabancılaşma ve kavram kargaşası ortaya çıkardı. Bir yanda hızlı şehirleşme, değişen kültürel ve sosyo-ekonomik ilişkiler, diğer yanda artan rüşvet, ekonomik yanlış yönetim, yükselen yoksulluk ve gelir adaletsizliği devletin meşruiyetinin altını oydu. Bu gelişmeler sekülerizm üzerinde olumsuz sonuçlar doğurdu çünkü sömürge sonrası Müslüman dünyada iktidardaki ideolojiler hep seküler ve milliyetçiydi.

Dolayısıyla, sömürge dönemi sonrasında yetişen Müslüman jenerasyonu için sekülerizm; despotizm, diktatörlük, ve insan hakları ihlalleriyle birlikte anılıyordu. Seküler milli hükümetlerin baskını yaşayan Müslüman politik aktivistler normal olarak sekülerizmin bir baskı ideolojisi olduğu sonucuna vardılar. Bu gözlem sadece (Şah yönetimindeki) İran'da değil, Tunus'ta, Cezayir'de, Mısır'da, Suriye'de, (Saddam yönetimindeki) Irak'ta, Yemen'de, Türkiye'de, ve yirminci yüzyılın ikinci yarısında da geçerlidir. Bu eğilimi Vali Nasr şöyle özetliyor:

“Müslüman dünyada sekülerizm hiçbir zaman sömürge kökeninin üstesinden gelememi ve hiçbir zaman sömürge dönemi sonrası devletlerin toplumu sürekli baskı altında tutması ile bağlantısını yitirmedi. Devlet ideolojisi sorun haline geldikçe, ve onun eylemleri sosyal güçleri yabancılaştırdıkça, sekülerizm daha çok reddedildi ve yerli dünya görüşleri ve sosyal kurumlar gelişti-ki bunların büyük çoğunluğu İslam ile ilgiliydi. Öyle ki, sekülerizmin düşüşü Müslüman dünyada sömürge sonrası devletin çöküşünün yansımasıydı.”⁷

Sonuç olarak, din-devlet ilişkilerindeki farklı tarihler söz konusu olduğunda daha duyarlı olunmalıdır, özellikle sekülerizm konusunu tartışırken. Müslüman dünyada, tarihsel olarak, devlet-toplum ilişkileri bir iç dinamik oluşturmadı, bunun yanında sekülerizm/din-devlet ayrımı daima politik

Tarih Şaşırmaktır!

krizleri bastırmak için bir çözüm yolu olarak gösterildi. Sekülerizm sorununa sadece İslam/Hristiyanlık arasındaki (çağlar boyunca hep aynı anlamı taşımışlar gibi) iç teolojik doktrinlere veya erken dönem karşılaştırmaları yapmak yerine, yukarıdaki çerçeve bu duygu yüklü ve önemli konuda daha objektif bir çerçeve sağlayacaktır.

1 Bernard Lewis, *What Went Wrong? Western Challenge and Middle East Response*(*Yanlış Giden Neydi: Batı Meydan Okuması ve Orta Doğu Karşılığı*) (New York: Oxford University Press, 2002), 100

2 a.g.e., 103.

3 Ira Lapidus, Dale Eickelman, James Piscatori ve en son Abdullahi An-Na'im gibi akademisyenler hatalı olarak modernlik öncesi zamanda Müslümanların politik rejimlerinden çoğunun de facto seküler olduğunu, çünkü ulema gibi teologların politik güce sahip olmadıklarını; daha çok farklı kabilelerin, klanların ve etnik grupların dini bir enstrüman olarak kullanıp hakimiyetlerini meşrulaştırdıklarını savunmuştur.

4 Kaynak için bkz: Abukhalil in MEJ, 1994.

5 Bkz: Lewis, syf. 2-3 *Political Language of Islam-İslam'ın Siyasi Dili*

6 Charles Taylor, "Modes of Secularism (Sekülerizm Tarzları)," Rajeev Bhargava *.Secularism and its Critics- Sekülerizm ve Eleştirileri* (New Dehli:

Oxford University Press, 1998), 32.

7 Vali Nasr, "Secularism: Lessons from the Muslim World,(Sekülerizm: Müslüman Dünyadan Dersler)" *Daedalus* 132 (Summer 2003), 69.a.g.e., 103.

Şu Çılgın Müslümanlar (Mustafa Akyol)

Son yıllarda epey ideolojik ve bir o kadar da çarpıtılmış bir “popüler tarih yazımı” ortaya çıktı. Kurtuluş Savaşı ve onun doğal sonucu olan Cumhuriyet, sanki bugünkü ulusalcıların öncülleri tarafından kazanılmış gibi gösteriliyor. CHP’nin kendini Cumhuriyet ile özdeşleştiren ucuz söylemi ortada. Kitapçıların “çok satanlar” listesine bakınca da, Milli Mücadele’yi “iç ve dış düşmanlar”a karşı verilmiş Kemalist bir savaş gibi gösteren çığ başlıklar dikkati çekiyor. Bu literatüre itibar ederseniz, Kürtlerin, İslamcılarının, “hacı ve hocaların” “hain” olduğunu pekâlâ zannedebilirsiniz.

Eğer böyle zannederseniz de fena halde aldatılmış olursunuz. Çünkü Milli Mücadele, gerçekte Türkiye topraklarındaki tüm Müslüman unsurların bir arada verdiği bir “mücadele”dir. Bu işin kahramanlarını tanımlamak için de “Şu Çılgın Türkler” yerine “Şu Çılgın Müslümanlar” demek daha doğru olacaktır.

Bunun böyle olduğunu en iyi bilen kişi, Milli Mücadele’nin lideri olan Mustafa Kemal Paşa’ydı. Onun içindir ki 1 Mayıs 1920 tarihli Büyük Millet Meclisi konuşmasında şöyle demişti:

“Meclis-i âlinizi teşkil eden zevat yalnız Türk değildir, yalnız Çerkes değildir, yalnız Kürt değildir, yalnız Laz değildir. Fakat hepsinden mürekkep (oluşan) anasır-ı İslamiye’dir, samimi bir mecmuadır.... Bu mecmuayı teşkil eden her bir unsur-u İslam... yekdiğerinin her türlü ırkı, içtimai, coğrafi hukukuna daima riayetkârdır.”

Tarih Şaşırmaktır!

Zaten Milli Mücadele'nin neredeyse tüm söylemi İslami kavramlara dayanıyordu. Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra Anadolu halkını "din ve vatan uğrunda açılacak mücadeleye" davet etmiş, "Türkler ve Kürtler'in Makam-ı Hilafet etrafında sarsılmaz bir vücut halinde" olduklarını duyurmuştu. Bu mesaj o denli yankı bulmuştu ki, Diyarbakir Müdâfâ-i Hukuk Cemiyeti'nin reisi olan Cemilpaşazade Mustafa Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın "mehti" olduğuna kanaat getirmiş ve bu mesajı çevresine yaymaya başlamıştı.

Kuşkusuz Ankara hükümetine karşı isyanlar da oldu; ama bunlar herhangi bir dini veya etnik gruba mâl edilemeyecek, yerel çıkarlardan doğan tepkilerdi.

Milli Mücadele, sadece Anadolu değil, dünya Müslümanlarının da desteğini aldı. Evet, Arapların bazıları (tümü değil) bağımsızlık vaadiyle I. Dünya Savaşı'nda İngiliz safına geçmişti. Ama İslam dünyasının genelinin kalbi Türkiye'deki dindaşlarının zaferi için atıyordu. Hint Müslümanları arasında gelişen Hilafet Hareketi, büyük meblağlarla para toplayıp Ankara'ya gönderdi. Prof. Azmi Özcan'ın Osmanlı, İngiliz ve Hint arşivlerinde yıllarca çalışarak yaptığı araştırma, altkıttadan Türkiye'ye ulaşan bu yardımın 6 milyon sterlini bulduğunun gösteriyor ki, bu muazzam bir rakamdır. Fakir Hindistan'ın fakir Müslümanlarının büyük özverisini gösterir.

Ama ne yazık ki tüm bunlar kısa sürede unutuldu. Dahası unutturuldu da. Varlığını büyük ölçüde Müslüman inancına ve değerlerine borçlu olan Cumhuriyet, şaşırtıcı bir "u dönüşü" yaparak, "çağdaşlık" adına İslamiyet'e ve Osmanlı'ya tavır aldı. O nedenle de benimsediği laiklik anlayışı, "efkâr ve itikâdât-ı diniyeye hürmetkâr" olan Terakkiperver Fırka'nın gibi olmadı. Hayran olduğu Fransız Devrimcilerininki gibi sert ve baskıcı oldu.

85. yılını kutladığımız şu günde umuyorum ki artık Cumhuriyet'in olgunlaşma, gerçeklerle yüzleşme ve yaraları sarma zamanı gelmiştir. Kuşkusuz laiktir ve laik kalmalıdır. Dahası üniterdir ve üniter de kalmalıdır. Ama bu nitelikler, mütedeyyin, Kürt ve tüm diğer itilmiş vatandaşlarıyla barışmak için atması gereken adımlara engel değildir. Yeter ki geçmişteki hatalardan ders çıkarılsın. Yeter ki biraz ezber bozulsun.

Getir bir tarih, millî olsun! (Sevan Nişanyan)

Bayılıyorum bu “tarihçiler incelesin” ayaklarına! Paşam mintika teftişinde gene bir vatan hainliği bulmuş, basıyor zile emir veriyor “oğlum getir iki çay biri açık olsun” havalalarında.

Mütekait komutanlardan, “Muhtıra” müellifi Yaşar Paşa Heybeliada Ruhban Okulunun 1844’te kurulduğunu duymuş bir yerden, kapısında bile yazıyormuş hatta. E Milli Güvenlik dersinden hatırlıyoruz aşağı yukarı o yıllarda ne olmuştu? Tanzimat Fermanı ilan edilmişti. O neydi? Vatan hainliğinin bir soft çeşidiydi, çünkü Avrupalıların beğeneceği bir işti, üstelik içimizdeki “Yabancı”lara Türk’ün o engin hoşgörüsünün sınırlarını feci halde zorlayan birtakım haklar vermişti. Demek ki? Demek ki Heybeliada Ruhban Okulu emperyalizmin yurdumuz üzerindeki gizli bir oyundur. Türk Ordusu müteyakkızdır, bu tür oyunlara gelmez. Gerekirse gider bombalar, karışamazsın. Çağırır tarihçileri, “Araştır bakayım bu ne biçim iş hem Tanzimat ilan ediyorlar hem ruhban okulu açıyorlar, casus masus olmasınlar” diye şak diye emreder, tak diye araştırıp getirirler.

“Tarihçi”den kastettiği herhalde Murat Bardakçı gibi şeylerdir. Normal tarihçi olsa “sen işine bak aga” der geçer çünkü.

Tarih Şaşırmaktır!

Bu ülkede 150 sene gecikmeyle de olsa Yeniçeri Ocağını çökertmeyi başarmışlar. Hemen peşinden memleket, tarihin en büyük çağdaşlaşma hamlelerinden birine girmiş, yüzelli senelik gecikmeyi telafi etmeye çalışmış, modern vatandaşlık hukukunun temellerini atmış, medeni ülke olmasına ramak kalmış.

Yalnız Türkler değil tabii, Rumlar da 1839'dan sonra kendi "Tanzimatlarını" yaşamışlar. Babadan kalma usullerle papaz yetiştirmeyi bırakalım, adam olalım diye Avrupai tarzda papaz mektebi açmışlar, adamakıllı üniversite düzeyinde eğitim vermişler. Heybeliada Okulu işte odur. 1971'de askerî yobazlık yüzünden kapatıldı. Aynı nedenle halâ kapalı.

*

Ben Putin'in güvenlik danışmanı olsam patrona Türkiye için ne önerirdim biliyor musunuz?

- 1. NATO üyesi olan Türkiye'nin Ortadoğu'ya yönelik olası bir güç projeksiyonuna karşı Güneydoğu bölgesinde sürekli huzursuzluk çıkar; Diyarbakır kolordu mıntıkasını karıştır;
- 2. Kafkasya'da Amerikan destekli Türk egemenliği ihtimaline karşı Türk-Ermeni dostluğunu önle;
- 3. Ege'nin iki yakası arasında işbirliğini engellemek için Kıbrıs meselesini sürekli kaşı; Akdeniz'e çıkış yolumuz açık kalsın;
- 4. Rus Ortodoks kilisesinin dış etkilere maruz kalmaması için İstanbul'daki Ekümenik Patriklik makamını yıprat.

Komploya al sana komplo. Yaşar Paşa'nın kariyerinde parlaması da Diyarbakır kolordu kumandanlığı görevindeydi, değil mi?

Atatürk İngiliz valisi olmak istedi mi? (M.Armağan)

“Eğer İngilizler Anadolu için sorumluluk kabul edecek olurlarsa Britanya idaresinde bulunan tecrübeli Türk valileri ile işbirliği halinde çalışmak ihtiyacını duyacaklardır. Böyle bir selahiyet dâhilinde hizmetlerimi arzedebileceğim münasip bir yerin mevcut olup olmayacağını bilmek isterim...” (Moustapha Kemal)

Resmî tarihin Sultan Vahdettin saplantısı

1918 şartlarında İngilizleri tutmayan var mıydı ki, Hürriyet gazetesinde yer alan bir köşe yazısında(1), Mondros Mütarekesi’ni ve İngiliz himayesini kabullendiği için Sultan Vahdettin’e hain yaftası yapıştırılabiliyor?

Açın bakın, Mondros’ta İngiltere ile aramızda rica minnet çöpçatanlık yapan General Twnshend’in hatıralarını, İngiliz gemileri kasım ayında Çanakkale’den nasıl birer ‘**kurtarıcı prens**’ olarak girmişlerdir, hayretle görürsünüz. Hadi onu bulamadınız diyelim, bari tarihçi Orhan Koloğlu’nun 1918 yılı üzerine yazdığı kitabındaki(2) basın taramasını okuyun ve zamanın PTT’sinin Mondros Mütarekesi’ni kutlamak için tam 22 bin serilik bir posta pulu çıkardığını hayret ve ibretle görün.

O zaman Mustafa Kemal Paşa’nın İstanbul’da kendi parasıyla çıkardığı Minber gazetesinde işgalci İngilizlerin tebrik edilip alkışlandığını da, 17 Kasım 1918’de aynı gazetede çıkan söyleşisinde “İngilizlerden daha hayırhah (iyiliksever) bir dost olmayacağı” mesajını verdiğini de, ertesi gün çıkan Vakit gazetesinde ise “Britanya hükümetinin Osmanlılara karşı olan iyi niyetlerinden şüphe etmediğini” söylediğini ve dahi “muhataplarımızla [yani İngilizler, Fransızlar vd.] anlaşmak lazımdır” dediğini de hatırlamamız gerekmez mi? Ya Mustafa Kemal Paşa’nın 11-13 Ekim 1918’de Halep’ten Vahdettin’e çektiği telgraftaki ilginç teklifleri... Şöyle diyordu padişahın yaveri Naci (Eldeniz) Bey adına gönderdiği telgrafta: Müttefiklerle olmadığı takdirde ayrı olarak ve mutlaka barışı sağlamak lazımdır ve bunun için kaybedilecek bir an bile kalmamıştır. (Orijinali: “Müttefiklen

Tarih Şaşırmaktır!

olmadığı takdirde münferiden behemahal sulhü takarrur ettirmek lazımdır ve bunun için fevt olunacak bir an dahi kalmamıştır.”)(3) Peki, bütün bu belgeler bilinip dururken birilerinin kalkıp da “Mütareke hükümlerine sonuna kadar riayetkâr davranmalıyız” şeklindeki tavrı nedeniyle Vahdettin’in hain ilan edilmesini anlamak gerçekten de mümkün değil.

Karabekir’in hatıratında Vahdettin

Fazla uzağa gitmeye gerek yok. Kâzım Karabekir’in bile yakılan kitabı İstiklal Harbimizin Esasları’nın ilk baskısında (1933) Sultan Vahdettin’le son görüşmesine dair hatıraları, kitabın sonraki baskılarında açıkça sansüre tabi tutulmuş değil midir? Halbuki Vahdettin, 11 Nisan 1919 günkü görüşmesinde, birkaç gün sonra Trabzon’a giderek yeni görevine başlayacak olan General Kâzım Karabekir’e dönüp, “Paşa, ben ve millet sizlerden ümitliyiz... Hayır dualarım ve niyâzlarım sizinle beraberdir” demiş, Karabekir Paşa da kendisine şöyle cevap vermişti: “Kumandan ve asker evlatlarınızla bütün millet zât-ı şahaneleri etrafında bir kalp ve bir kafa gibi toplanabilir şevket-meâb.” Üstelik Karabekir Paşa dışarı çıkınca onu heyecanla bekleyenler arasında bir tanıdık da vardır kapının önünde: Fahri Yaver-i Hazret-i Şehriyari Mustafa Kemal Paşa. Hemen Karabekir’e sorar: Neler konuştunuz? Karabekir, Padişah’ın kendisini hayır dualarla yolculadığını anlatınca **Mustafa Kemal Paşa şu anlamlı tespiti yapar oracıkta: Sen Erzurum’a yerleşince vatanın üç uç noktasında üç temel dayanak noktası teşekkül ediyor.** Ne yazık ki, İstiklal Harbimizin Esasları’nın 1951 ve sonraki yıllarda yapılan baskılarında bu ve benzeri türden Vahdettin’i ‘beraat ettirici’ nitelikteki ibarelerin itinayla temizlendiğini hayretle görürüz. Eh, Karabekir’in kitaplarında durum buysa gerisini varın, siz düşünün.

Mustafa Kemal’in yukarıdaki sözüne dönelim tekrar. Ne demek istiyor? Gayet açık bence: Vahdettin ve İstanbul hükümeti daha önce Cafer Tayyar Paşa’yı Edirne’ye, Ali Fuat Paşa’yı Ankara’ya gönderdikten sonra üçüncü büyük kozunu oynamış ve Karabekir Paşa’yı Erzurum’a tayin ettirmeyi başarmıştır. Böylece direnişin Edirne, Ankara ve Erzurum ayakları tamamlanmış, sıra bunları toparlayacak ve organize edecek bir genel müfettişliğe gelmiştir ki, bir ay sonra bu göreve olağanüstü yetkilerle padişahın yaveri olan Mustafa Kemal Paşa atanacak ve 15 Mayıs 1919 günü yine Vahdettin’le görüştükten sonra dördüncü ve merkezi ayağı oluşturmak üzere Samsun’a doğru yola çıkacaktır. Nitekim bu görüşmeyi sonraları Falih Rıfkı Atay’a anlatan Atatürk, Vahdettin’in kendisine, “Şimdiye kadarki başarılarınızı unutun, asıl şimdi yapacağınız hizmet hepsinden mühim olabilir. Paşa, Paşa, devleti kurtarabilirsin” dediğini nakletmemiş miydi? Öyleyse soralım: Bizzat Karabekir ve Atatürk’ün ağızından yaptıkları anlatılan Vahdettin nasıl hain olabiliyor?

İngiliz gizli belgeleri ne diyor?

Son olarak İngiliz gizli belgelerine bir göz atalım. Aslı Britanya arşivlerindeki gizli yazışmalara göre, işgalci İngilizler, şimdi de ‘esir padişah’ı Samsun’a çıkmış bulunan Mustafa Kemal Paşa aleyhine konuşmaya zorlamaktadırlar. Ne var ki, Vahdettin kendilerine, Mustafa Kemal Paşa’nın ancak İtalya’nın birliğini sağlayan millî kahramanları Garibaldi kadar “haydut” kabul edilebileceğini, onun yurtseverliğinden kuşku duymadığını, dahası ona saygı ve hayranlık hissetmemenin güç olduğunu söylemiştir.(4) İngilizler de bu sözleri resmen kayıtlara geçirmişler. Vahdettin’in ifadelerinin İngilizce çevirisi şöyle: “It is absurd to label the Nationalist Movement as the tyranny of a set of non-Turkish brigand and patriot in much the same sense that Garibaldi was, and is difficult not to respect and admire him.”

Bir başka belge ise gerçekten şaşırtıcı. 14 Kasım 1918 günü, bir gün önce İstanbul’a gelip Pera Palas’ta ikamete başlamış olan Mustafa Kemal Paşa, İngilizlerin Daily Mail Gazetesi’nin muhabiri G. Ward Price’ı aracı yaparak General Harrington’la görüşmek ister. Price, Pera Palas’ta yaptığı

Tarih Şaşırmaktır!

görüşmeyi hatıralarında şöyle aktarıyor: **“Mustafa Kemal, yapmak istediği bir teklif için Britanya resmi makamlarıyla nasıl temas edeceğini” bildirmemi rica etti. “Bu harpte yanlış cephede savaştık, dedi, eski dostumuz Britanyalılarla asla kavga etmek istemezdik... Biliyoruz, partiyi kaybettik... Anadolu’nun Müttefik Devletler tarafından işgal edileceğini tamamen biliyordum... Bu topraklar üzerindeki bir Britanya idaresinden o kadar hoşnutsuzluk gösterilmemesi gerekir.”**

Kim kahraman, kim hain?

Anadolu’da İngiliz idaresinden o kadar da rahatsızlık duyulmaması gerektiğini söyledikten sonra Mustafa Kemal, bu topraklar üzerindeki İngiliz idaresinde bir vali olarak çalışmaya hazır olduğunu gazeteci aracılığıyla işgalci yetkililere şöyle iletcektir: **“Eğer İngilizler Anadolu için sorumluluk kabul edecek olurlarsa Britanya idaresinde bulunan tecrübeli Türk valileri ile işbirliği halinde çalışmak ihtiyacını duyacaklardır. Böyle bir selahiyet dâhilinde hizmetlerimi arzedebileceğim münasip bir yerin mevcut olup olmayacağını bilmek isterim...”**(5) Türk Tarih Kurumu’nun çevirtip bastığı bir kitaptan alındı bu çarpıcı sözler. Şimdi söyleyin bakalım, İngilizlerle ilişki kurmak vatan hainliği sayılabilir miymiş?

Kaldı ki, kimin hain, kimin kahraman olacağına gazete köşelerinden yahut meclis kürsüsünden karar verilemez; hatta mahkemeler bile buna karar veremez. Bunun kararını kamuoyunun vicdanı ve “tarih” denilen o acımasız yargıç verir. Hem Fransızlar şu General Petain’in hain mi kahraman mı olduğuna 60 küsur yıldır karar verebildiler mi? Adam üstelik vatanını Almanya’ya gerçekten peşkeş çektiği ve işgalcilerle düpedüz işbirliği yaptığı için İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra herkesin gözü önünde yargılanıp idama mahkûm edildiği halde bugün dahi onun bu şekilde davranmakta haklı olduğunu düşünen Fransız vatandaşları azımsanmayacak sayıdadır. Dahası, bu bir rejim sorunu değildir Fransa’da; bir tarih sorunudur. Ne diyelim, darısı bizim Vahdettin’in başına.

En iyisi son sözü, bir ara bakanlık da yapmış olan Hüseyin Cahit Yalçın’a bırakmak. Bakın yakın tarihimizdeki hain-kahraman düellosu hakkında bu tecrübeli kalem ne ibret-âmir laflar söylemiş: **“İzzet Paşa kabinesinde mütarekeyi [Mondros’u] imza eden Rauf [Orbay] Bey, bugün âdeta vatan haini oluyor. Çünkü Halk Fırkası’ndan çıkmıştır. İzzet Paşa kabinesinde mütarekeyi kabul eden ve imza etmesi için emir verenler arasında bulunan Fethi [Okyar] Bey ise bugün Millet Meclisi Reisi bulunuyor. Çünkü, henüz Halk Fırkası’na mensuptur. Bu ne mantıktır, bu ne ölçüdür, bu ne mutaassıp fırkacılık [particilik] hissidir?”**(6) **Tarih yalan söylemez; ama ona yalan söyletilebilir. Tabii yatsıya kadar...**

KAYNAKLAR :

1) Bkz. Tufan Türeñç, “Tarih yalan söylemez: Vahdettin haindir”, Hürriyet, 14 Kasım 2007. 2) Orhan Koloğlu, 1918: Aydınlarımızın Bunalım Yılı, İstanbul 2000, Boyut Kitapları, s. 190. 3) Atatürk’ün Bütün Eserleri, cilt 2, İstanbul 2003, Kaynak Yayınları, s. 232. 4) Bkz. S. Ramsdan Sonyel, Turkish Diplomacy 1918-1923, Londra 1975, s. 154, dipnot 1’den aktaran: Yalçın Küçük, Türkiye Üzerine Tezler 5, İstanbul 1992, Tekin Yayınevi, s. 249-250. 5) Price’in Extra-Special Correspondent (Çok Özel Yazışmalar) adlı kitabından (1957, sayfa 104) aktaran Gotthard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri, Çeviren: Cemal Köprülü, Ankara 1991, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 98. 6) Aktaran: Rauf Orbay, Yakın Tarihimiz, cilt IV, İstanbul 1962, s. 180.

Republic of Turkey - Hindi Cumhuriyeti (Mehmet Bahadır)

Doğrusu, mevcut cumhuriyetimizi nasıl adlandırmalıyım, bu konuda çok kararsızım. İnsan merkezli “Demokratik bir Cumhuriyet” olması gerekirken, millet olarak ancak “Muz Cumhuriyet”lerinde görülebilecek uygulamalara ve Cumhuriyetin Vesayet taraflarına tanık olabildik çoğu zaman.

Kendi zihniyetleri doğrultusunda, beni adam etmeye uğraşan sözde aydın pozitivist entelektüel, bana sürekli, yere göğe sığdıramadıkları, kıymeti kendinden menkul “Cumhuriyet Kazanımlarından” bahsetti yıllar yılı...

Oysa, bu kazanımların ne ya da neler olduğuna dair derin şüphelerim var benim. Hatta biri beni ikna edene kadar, şüphe bile etmiyorum...

Aslında, küçük ve mutlu azgın bir azınlığın amentüsü haline gelmiş dogmatik bir zihniyeti karşımdaki. Sorgulanamazdı, zira devletin temel kurumlarını sorgulamaya ya da dünyadaki benzerleri ile mukayese etmeye başladığınız zaman, malum zihniyet hemen bir savunma ve saldırma pozisyonu alıyordu. Kutsalıma dokundurmam refleksi ile hareket ediyor ve hatta sizi, yobaz olarak yaftalayıp dışlayabiliyor ve sonuçta kendine sürekli iç düşmanlar üretebiliyordu. Geçen onca sancılı ve acılı yıllar ve hatta tecrübelerimiz “**Cumhuriyet Kazanımları**” hakkında bize yeterince bilgi veriyordu zaten. İşte Kazanımlarımızdan bazıları (Sanırım bunu demek istiyorlar?);

Tarih Şaşırmaktır!

- Halkın yönetimini, halkın yönetiminden çok halk adına halkı yönetme üstünlüğünü kimselerle bölüşmeye yanaşmayan bir avuç bürokratin kurduğu rejim...
- Rejimin halka ait olduğu değil, halkını rejime karşı “tehdit ve şüpheli ve hatta düşman” listesinin başına koyan devletçi ve ittihatçı bir anlayış...
- Siviller işi berbat ederse gelip askerler düzeltir ve darbe meşru olur” zihniyetindeki adamların egemenliğine hoşgörülle bakan bir idare tarzı. Ne de olsa “Söz konusu vatansa gerisi teferruattır” klişesi. Vs...

Hatta olağanüstü akıl almaz kazanımlarımız da söz konusu...

Birinci Cumhuriyetle gelen, bol kanlı, gözü yaşlı Dersim kazanımlarımız var mesela !!! İstiklal mahkemelerinde suçsuz yere asılan onca günahsızın ahu zarı gibi kazanımlarımız var örneğin. Dahası, Varlık vergisi, 6-7 eylül olayları gibi gayri müslimlere reva gördüğümüz utanç verici kazanımlarımız var. “Şapka giymeyiz” diyerek sadece sözlü tepki gösteren bir halkın üzerine ateş açmak hatta bir şehri savaş gemisiyle bombalamak gibi akıllara zarar kazanımlarımız da var bizim...

Yine birinci Cumhuriyetin bizzat muğlak bir ifadeyle tanımladığı, kendinden olmadığı için (belki de paranoyak korkularından dolayı), ortaya çıkardığı hayali ve farazi vatan hainlerinin bolluğundan dolaydır ki, sürekli vatanını kurtarmak zorunda kalan, sözde vatansever birileridir mesela kazanımlarımız. Ergenekondur mesela...

27 Mayıs’tır, 12 Mart’tır, 12 Eylül’dür, 28 Şubat’tır, 27 Nisan’dır, Balyoz’dur, Kafes’tir, Ayışığıdır, Eldivendir, Lahikalar’dır, Kürt meselesidir, Kıbrıs çözümsüzlüğüdür...kim bilir.

Oysa kazın ayağı hiçte öyle değil. Cumhuriyet, uygulamaları ve tanımı ile çok daha farklıdır dünya literatüründe...

Cumhuriyet temel manada:

Siyasi sahanın insanlara ait olması düşüncesinden yola çıkan, bireysel hak ve özgürlüklerin sağlanması için, siyasi sahaya keyfi müdahalelerin önlendiği ve bunun için de hukukun üstünlüğü ilkesini prensip edinmiş siyasi idare şekli olarak tanımlanabilir. ⁽¹⁾

İnsan merkezli ve milletin iradesine dayalı olması gereken cumhuriyet, kendi içinde monarşiye ya da bir zümrenin hakimiyetine doğal olarak karşıttır. Ancak bu mesele “[padişah kovuldu](#), cumhuriyet ilan oldu, ulus egemen oldu” türü klişelere sığdırılacak kadar da basit değil. Zira padişahı kovmakla cumhuriyetçi olunamayacağı gibi, bir devletin adına cumhuriyet kelimesini eklemekle de rejim insanlara ait olmaz. Bugün cumhuriyetle yönetilen Avrupa devletlerinin çoğunda, hala kral ve kraliçelerin olması ayrıca düşünmeye değer mahiyette. Zira, bu küçük kıyaslama dahi, düşünebilenler için, meselenin sır perdesini aralama noktasında bir başlangıç olabilir.

Bireysel hak ve özgürlüklere dayalı, insan merkezli bir anayasamız olmadıkça, yaşadığımız cumhuriyetin, tam anlamıyla içi doldurulmuş bir cumhuriyet olamayacağı, sadece tabelada ya da kağıt üzerinde kalacağı, acı bir gerçeklik olarak karşımızda duruyor.

Tarih Şaşırmaktır!

Ancak Türkiye'nin gerçek mana da içi doldurulmuş bir cumhuriyet rejimine kavuşması için, yine dışarıdan kanun ithaline kalkışması ve insan merkezli bir anayasa metnini halkı için yürürlüğe koyması sorunları tam olarak çözmeyecektir. Çünkü, sorun bir zihniyet meselesi olduğu için, bizim en başta bu kavramları ve bu değerleri ya da başka bir ifadeyle cumhuriyet kazanımlarının neler olabileceğini algılayabilecek ve bütün bunları metinlere dökebilecek çapa erişmiş insanlardan müteşekkil bilinçli ve sorgulayıcı bir topluma ihtiyacımız olduğu aşikar...

Asıl anlatmak istediğim meselenin bamteli şudur ki;

Bilinenin aksine, Cumhuriyet bizlere, Samsun'dan güneş gibi doğan Mustafa Kemal'in engin dehasıyla lütfedilmiş bir olay değil. Hadi hakkını yemeyelim, 29 Ekim 1923'de sadece anayasa metnine yazılı olarak geçmiştir. Bu tarihin bundan başka bir anlamı yok benim için. Zira, ondan önceki tarihlerde de daha özgürlükçü daha katılımcı, parlamentolu bir cumhuriyet ve hatta demokrasi tecrübelerimiz var bizim... Çok bilindik bir örnekle başlayayım...

Padişah otoritesinin ciddi şekilde sınırlandırılarak sembolikleştirildiği çok partili, çok sesli ve anayasalı II. Meşrutiyet dönemi en güzel örneklerden sadece biridir.

İkinci örneği; Mustafa Armağan'ın "İnsanlığın Son Adası" adlı kitabında bahsettiği Lübnan'dan vereceğim. Bize ne Lübnan'dan demeyin. Zira bu olayın zuhur ettiği tarihlerde Lübnan Osmanlı toprağıdır. Ve en kozmopolit, diliyle, etnik yapısıyla, kültürüyle ve inançlarıyla en karışık toprağıdır Osmanlının. Nüfus profiline bakılınca, tabiri caizse, 70 ayrı etnik yapı ve 70 ayrı mezhep ve inançları bir araya getirin ve bütün bunlarında aşiretler halinde örgütlenmiş olduklarını ve kanlı iç savaşların yıllardır süregeldiğini düşünün. İşte böylesi karmaşık ve içinden çıkılmaz bir bölgedir Lübnan...

Söz konusu bölgede iç savaş 1840'lardan itibaren başlamış ve 1860 yılında tavan yapmıştır. Bu nedenle Lübnan bahane edilerek, iç işlerine karışılmasından endişe eden Osmanlı yönetiminde çözüm çoktur. Zira Osmanlı da, tek kahraman değil, isimsiz çok kahraman vardır. Keçecizade Fuad Paşa başkanlığında, uluslararası toplantı düzenlemeye kara verilir. Toplantıya İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve Prusya temsilcileri katılır. Osmanlı diplomatları o kadar başarılı performans sergiler ki, Yabancı diplomatlar bu son derece hassas bölgede Osmanlı çözümünden başka bir çözüm olamayacağı noktasında ikna olurlar. Osmanlı diplomatları bir nevi dünya kamuoyunu ikna etmiştir denilebilir.

Ve sonuçta, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı adıyla öyle ilginç bir rejim kurulur ki; bunu duyan günümüz korku duvarına toslamış siyasileri ve temsilcileri "karpuz gibi ortadan bölündük, parçalandık, mahvolduk" paranoyalarıyla ortalığı birbirine katmaya, bir kısmımız da dağa bile çıkmaya yeltenirdi kim bilir.

Kanlı iç savaşlara çözüm olarak geliştirilen ve Osmanlı yöneticileri tarafından kurulan bu rejimde, bölgenin başındaki Vali, nüfus ekseriyeti göz önünde bulundurularak Hristiyanlardan seçilmiştir. Vali Babiali tarafından atanacak olup yine ona karşı sorumludur. Her dini veya etnik grup parlamentoda, nüfus oranına göre temsil edilecektir.

Böylece Osmanlı Devleti 16 yıl sonra kendi kuracağı parlamentonun ilk prototipini Lübnan'da gerçekleştirmiş oluyordu. İlk pilot bölge şartlar gereği Lübnan seçilmiştir. Bu tecrübe, 1920'ye kadar, Lübnan'a uzun barış ⁽²⁾ dönemini de beraberinde getiriyordu. (1920'de Lübnan artık bir Fransız mandasıdır)

Tarih Şaşırmaktır!

Osmanlının bu çabasını, milli olmayan bir devletin, modern ama milli olmayan bir demokrasiyi tesis etme çabası olarak değerlendirmek de mümkün. Ben bunu bir nevi “ulus devlet modeline” bir alternatif model çabası olarak da değerlendiriyorum.

Modern dünyada Osmanlı, çok uluslu çoğulcu bir meclis kurma çabasındaiken, “demokrasinin beşiği” Britanya’da, böyle bir şeyin söz konusu dahi tasavvur edilemezdi.

Sanıldığına aksine, çağın şartlarına göre kendini sürekli değiştiren ve yenileyen bir Osmanlı tablosu, birilerinin sınırlarını bozsa da, bir nebze ezberlerin bozulması korku duvarlarını aşma adına hepimize iyi geleceği kanaatindeyim.

Üçüncü ve son örnek için biraz daha gerilere gitmemiz gerekiyor. Şöyle 300 sene kadar filan. 1703 Edirne Vakası’na gidelim...

Bu olay, 18.yüzyıl başlarında Osmanlı Toplum yapısı hakkında da oldukça öğretici bilgiler vermektedir.

İstanbul’da ikamet eden esnaf tüccar, bürokrat, yeniçeri, ulema kısaca başkent sakinleri, uzun bir ihmal edilmişlik döneminin ardında Edirne’de oturan padişah II. Mustafa’ya, sorunları ile ilgilenmeleri için müracaat ederler. Ederler ama padişaha ulaşmak noktasında demir duvarları delemesler. Sonuçta toplumsal bir patlamayla, İstanbul’dan Edirne’ye yürüyüşe geçilir. Amaçları padişahla pazarlık yapmaktır. İstanbul’da kendi aralarında kararlaştırdıkları yöneticilerin tayin edilmesini, vergilerin düşürülmesini ve padişahın İstanbul’da oturmasını istemek gibi masum istekleri vardır aslında. Sonuçta II. Mustafa tahttan indirilir ve yerine cemiyetin isteklerini kabul ettiğini bildiren III. Ahmet padişah olur. Lale devrinin tohumları da böylece atılmış olur.

Edirne Vakasında, garip olan şudur ki,

Bu görüşmeler esnasında Çalık Ahmed adlı yeniçeri ağası, saltanatın kaldırılabilceğini ve bir “cumhur cemiyeti ve tecemmu devleti”, yani halkın seçimine dayalı bir yönetim şeklinin getirilebileceğini söylemesidir. Dikkatinizi çekerim daha 18.yüzyılın başındayız ve Fransız ihtilaline tam 86 yıl vardır.

Düşünebiliyor musunuz? Osmanlı bünyesinde bir yeniçeri ağası cumhuriyetten ve seçimden bahsedebiliyor. Bu bir tesadüf olabilir mi? (Biz padişahları, despot, astığı astık kişiler olarak tanımiştık oysa!)

Sonuç olarak, Osmanlı’da Cumhuriyet uygulamaları daha çoğulcu daha özgürlükçü ve millet iradesine dayalı bir prensipte uygulanmış. Ve Cumhuriyetimizin kökleri, tam 300 yıl önce, bir ağustos günü Edirne’de atılmıştı. Ve buradan hareketle, Cumhuriyetimizin 87 değil, tam 307 yaşında olduğunu tüm dünyaya ilan etmek istiyorum...

Tarih şaşırmaktır, ve düşünmek şaşırmakla başlar. Derin düşünmek lazım, tabi hindi gibi değil...

Dipnotlar :

(1) Bakınız: Serdar Kaya, <http://www.derinsular.com/pdf/kemalizm.pdf>

(2) Engin Deniz Akarlı, “The Long Peace: Otoman Lebanon 1861-1920”

Bilim ve Teknoloji Neden Avrupa'da Gelişti? (Mehmet Bahadır)

İnsanoğlunun başına gelen hadiseler, insani irade (cüz'i irade) ve ilahi irade olarak iki faktör altında zuhur bulur. Bir başka deyişle kaderin ortak payı altında gerçekleşir bütün olaylar. Bu, milletler ve devletler tarihi için de böyledir. Olayların akışı içinde, bu iki faktör birbirinden ayrılmaz bir bütündür. İlk faktör (cüz'i irade) insanoğlunun elindedir ve özgürce seçme hakkına sahip olduğu için de sorumludur. Bu sebeple hadiseleri önce "Sebepler", sonra "Kader" zaviyesinden bakmak durumundayız.

Zira; bizler çalışmakla mükellefiz ve neticeyi Allah yaratır diye düşünüyorum....

Bu yazı dizisinde Bilim ve teknolojinin batıda ileri gitmesini önce beşeri sebepler altında sonrada "Kader Fetvası" altında ele almayı düşünüyorum....

Bilim ve Tekniğin Batıda Gelişmesinin Beşeri Sebepleri :

İtikadi ve Zihni Değişim:

Tarihte irfan ve mana menşe'li hareketler, fıskırdıkları ortama zıt tutumlar şeklinde ortaya çıkmışlardır. Örneğin Çin'de lüksün eğlencenin ve doymazlığın hüküm sürdüğü yerde Taoizm, insanları dünyadan ve siyasetten yüz çevirmeye çağırmıştır. Bir başka örnek; Firavun'un zulmü altında inleyen ve iliklerine kadar köleleştirilen İsrail halkı, Musa aleyhisselamın getirdiği ilahi hakikatlerle daha çok dünyaya, yasalara ve içtimaya yönelik vaziyet almışlardır. Ancak bu vaziyet, dini kaideleri unutturucu ve dini dünyaya alet etme noktasına vardırılnca, Hz İsa Aleyhisselam dinin manevi ve ruhi yönü üzerinde yoğunlaşmıştır. Bundan dolayı ilk hiristiyenler Romanın zulmü altında korkusuzca savaşıyor

Tarih Şaşırmaktır!

ve şehit olma arzusuyla direniyorlardı. Kendilerini Roma vatandaşı olarak değil, İlahi Sultanlığın vatandaşı olarak görüyorlardı...

Zamanla Romanın maddeci yaklaşımıyla aşırı maneviyatçı bir hüviyete bürünen hristiyanlık tabiat ve insanı Allah'tan alıkoyan perde gibi gördüğünden, insanı ve bilgiyi küçümser pozisyon almıştır. Bu sefer kendisi, insanlığa ve bilime set vuran bir tutum içine girmiştir. Öte yandan hristiyanlık, İran ve Asya'yı etkisi altına alan Mitraizm ve Maniheizm dinlerinden de etkilenmiş ve bütünüyle "gnostik ve teosofik" bir yapı kazanmıştır. Roma hukukuyla da izdivaç eden hristiyanlık zamanla, bilgiyi insanı ve zihni faaliyetleri ve düşünceyi yasaklayan hüviyete büründü.

Dünyanın bir yanında bunlar olurken, diğer yanda hızla yayılan İslam dini vardı. Yayılırken bir taraftan İran, Hind ve Ön Asya dinleriyle diğer yandan tercüme neticesinde eski Yunan düşüncesiyle tanışan İslam'ın bünyesinde Aristo menşe'li "Meşşai Felsefe Akımı" ortaya çıkıyordu. İbn-i Bacce, Farabi, İbn Sina ve İbn Rüşd gibi filozoflarca temsil edilen mantığa meyilli düşünce hareketine karşı bilhassa Gazali Hazretlerinin verdiği mücadele hedefine ulaşır. İslam dünyasında Gazzali'den aldığı güçle Tasavvufi hareketler ivme kazanırken, bunun karşısında Aristoculuk, Yunan epikürizmi, hedonizmi, Roma naturalizmi hem Arapçadan tercüme hem de Endülüs yoluyla ve Haçlı seferleri vasıtasıyla Avrupa'ya geçiyordu...Ve batı yeni bir uyanışın eşliğindeydi. Bu uyanış İslamla geçilen temaslar neticesinde değişik boyutlar kazanıyor ve Saint Marti'nin ifadesiyle: **"Doğu'dan fıskıran kaynak , bütün varlık susuzluklarını gidersin diye ırmak ırmak Batıya akıyor, ve kökü Asya'da olan ağacın meyveleri olgunlaştıkça Batıya dökülüyordu."** Batılı bu meyvelerden, bir yandan bilimi geliştirmek suretiyle müspet manada faydalanırken, diğer yandan Yunan'ın metaryalist, natüralist ve hedonist yanlarını da alarak tam bir dünya insanı olmak suretiyle suistimal yoluna girmekten kendini alamamıştır.

Bu uyanış kendini önce dilde ve edebiyatta gösterir. Daha sonra fizik bilimlerine doğru yöneliş başlar. Francis Bacon'un tabiriyle **"İnsana tabiat üstünde bir güç ve görüş veren "** bu yeni bilim anlayışı tabiatı incelemede duyuları ve deneyleri ön plana çıkarır. **Ancak ilmi devrimler, manevi tahribatları da beraberinde getirir.**

Bu manevi zihni dönüşüm kendini en belirgin resim ve heykel sanatında gösterir olur. Tam da heykel sanatının bu dönemde ortaya çıkması basit bir vakıa değildir. Bu dönem aslında insanın ruhi çöküntüsünü, ferdiyetçilik kokan anarşi, erotizm ve zevk düşkünlüğünü de resmediyor olması oldukça düşündürücü...

Bu yeni zihin yapısı, haklı ve doğal olarak elbette elinde bulunan (tahrif edilmiş) kutsal metinlere de inanmayı güç hale getiriyordu. Bir misalle :

Ve Rab Allah adamı aldı, baksın ve onu korusun diye Aden bahçesine koydu. Ve Rab Allah emredip dedi: "Bahçenin her ağacından istediğin gibi ye; fakat iyiliği ve kötülüğü bilme ağacından yemeyeceksin..."

Ve Rab Allah dedi; "İşte adam iyiyi ve kötülüğü bilmekle bizden biri gibi oldu; ve şimdi elini uzatmasın ve hayat ağacından almasın, yemesin ve ebediyen yaşamasın" diye böylece Rab Allah onu Aden bahçesinden, kendisinin içinden alındığı toprağı işlemek için çıkardı...

Şüphesiz Kitabı Mukaddeste yer alan ve ilk değerlendirmede Allah'ın insanı bilmekten men ettiği ve adeta onu kışkırdığı imajı uyandırıyor bu ifadeler. Rönesans insanına elbette ters gelecekti bu öğretisi.

Tarih Şaşırmaktır!

İyiliği ve kötülüğü bilmek suretiyle kendisi gibi olacak ve ebedi hayatı kazanacak diye insanı cenneten kovan bu tanrı, Rönesans insanının kafasında hemen Yunan tanrılarıyla aynileşiveriyordu. Dolayısıyla Rönesans insanı, insanlık adına ve hayrına kutsal ateşi tanrılardan çalantarı soylu Promete olmak arzusundaydı. Onlar için, bu öğretinin de vermiş olduğu haklı isyanla, insan olmak tanrıya karşı gelmek demektir. Sonra bu Tanrının gönderdiği (sanılan) kitapların yazdıkları (bunlar şüphesiz tahrif edilmişlerdir) insan aklının buluşlarıyla bir bir yalanlanmıyor muydu?

O halde, bütün bu safsatalara inanmanın (Hristiyanlıktan başka din bilmedikleri ve İslam'a da bir yandan içten içe hayranlık ve kıskançlık duygularıyla birlikte, karşısında yüzyıllarca yenik ve ezik olmanın getirdiği kompleksle baktıkları için) herhangi bir dine inanıp bağlanmanın gereği yoktu. İnsana ve tabiata yönelmek dine karşı çıkmayı gerektiriyordu. Dinden özgürleşme mantalitesinin tohumu burada atılmış ve arena Din-Bilim kavgasına bırakılmıştır.

Bu etki günümüze kadar gelmiş, ülkemizi de sarmış ve kendi içimizden de, bu zihniyetle beslenen garip bir entelektüel aydınlanmacılarımızı ortaya çıkarmıştır.

Ancak; bu zihniyet temsilcilerinin başka bir tabirle kendi içimizdeki (sözde) aydınlarımızın, kendilerini cumhuriyetçi olarak da tarif eden bu zavallı ansiklopedist ve bilimperestlerin anlayamadıkları bir nokta vardı;

“Bu kavga bizim kavgamız değildi...”

Hakimiyet Kavgası ve Hakikat Arayışı

Rönesans dönemi aydınlarının çoğunluğu dinsiz değillerdi. Onların kavgaları Katolik kilisesinin temsil ettiği din anlayışına ve kiliseye karşı idi. Çünkü kilise neredeyse bütün Avrupa'da teokratik bir hakimiyet kurmuştu. Hz. İsa'nın bedenini temsil ettiği ve Ruhul Kudüs'le desteklediği iddia edilen kilise yönetimi ve onun başındaki papa yanılmazlığa sahipti ve her bir papanın görüşleri birbirine zıt dahi olsa mutlak doğruları temsil ediyordu. (Bakınız. [Din ve Vicdan Özgürlüğü II](#))

Bir yandan kilisenin bu tavrı, diğer yandan İslam dünyasındaki ilmi hareketler, batıdaki aydınları uyanışa sevk ediyor, aynı zamanda kilise hakimiyetine karşı çatışmalar doğuruyordu. Birkaç asır sürecek bu çatışmalar hem bilimin gelişmesinde hem de zamanla dine karşı bir tavır alınmasında önemli bir faktör olacaktı.

İhtiyaç, Coğrafi Keşifler ve Sömürgecilik

O dönem Avrupa sosyal yapısına baktığımızda, bir yandan Engizisyon mahkemeleriyle Kilise baskısı ve suistimalleri öte yandan acımasız derebeylerin ve kralların zalim idaresi altında Avrupa insanının bunaldığını görüyoruz. Üç yanı denizlerle çevrili Avrupa toprağı, üzerindeki nüfusa dar geliyordu adeta ve toplum huzura ve refaha açtı denilebilir. Avrupa'nın bu yapısı ihtiyaçları da beraberinde getirdi. **Zira ihtiyaç, sanatın ve ilmin hocasıdır aynı zamanda dua hükmündedir.**

İşte Avrupa'nın toprak darlığı, bunun yanında deniz ve nehirlerin yani tabii ulaşım yollarının bolluğu sebebiyle içeride ve dışarıda fazla temas imkanına sahip olan Avrupalı; temaslar neticesinde de edindiği çeşitli fikirler ve sahip olduğu rekabet hissi ve yine içerideki baskı ve zulümlerin tazyikiyle bir yandan kabiliyetlerini inkişaf ettirirken, diğer yandan değişik sebepler altında denizaşırı yolculuklara çıkıyordu. (Bakınız: [Coğrafi Keşifler ve Uyuyan Osmanlı](#)) Şartlar ve ihtiyaçlar Avrupalıyı adeta bu yolculuğa mecbur ediyordu denilebilir.

Tarih Şaşırmaktır!

Tesadüfen buluna Amerika kıtasından gelen altın gümüşler; bir yandan kıtaya göçlerin artışını bir yandan da maddecilik ruhunu körüklüyordu.

Kendi ülkesinin zulümleri ve baskısından kaçan Avrupalının, gittiği yerlerde adaletli davranması beklenirdi ancak koca bir hayal kırıklığı yanı sıra soykırım, katliam, sömürü ve vahşet düzenidir geriye kalan...(Bakınız: [Sanayisiz Osmanlı](#))

Evet Sanayisiz Osmanlı yazısında şöyle demiştik;

*Bir kere sanayileşebilmek, büyük sermayeler gerektiren bir süreç. Bu sermaye doğal yollarla elde edilemez. Özellikle, dönemin Avrupa devletlerine bakarsanız, normal şartlarda iki yüz yılda elde edilebilecek ekonomik gelişimi ve sermayeyi, kurdukları sömürü düzenleriyle yirmi yıl gibi kısa bir sürede tamamladıklarını göreceksiniz. Bu hıza ayak uydurmak gerekirse, (içerde ve/veya dışarda) bir **haydutluk düzeni** ve bir **vahşet düzeni** kurmanız kaçınılmazdır. Sömürü ve yeniden sömürüyü gerektiren, yeniden kendini var eden zulüm döngüsü kurmanız gerekir ki bu, ne Osmanlı'nın kurucu kodlarıyla ne de insanlık değerleriyle bağdaşan bir durumdu.*

Meselenin bir başka boyutu şudur ki; aslında "Sanayi Devrimi" bütün Avrupa'da aynı anda olmuş bitmiş bir olgu değildi. Plassey savaşından sonra koca Hind alt kıtasını işgal eden İngilizler, Bengal hazinelerini Londra'ya taşırlar. Çoğu yazarlar, Sanayi İnkılabının; Plassey savaşında sonra Bengal kömürlerinin Londra'ya taşınıp buharlı geminin bulunuşuyla başladığını kabul ederler. Oysa Fransa'da sanayileşme hamlesi ağır aksak ilerlemiştir. Dahası Fransa'nın hamlesi daha çok İngilizleri taklit üzere şekillenmiştir. Daha çok İngiltere'den makine alımı şeklinde gerçekleşmiştir. (Fransızlar, bizim yerimizde olsa sanırım bu sürece batılılaşma süreci derlerdi)

Öte yandan sanayileşme sadece üretim artışıyla değerlendirilemez ya da daha doğrusu değerlendirilmemeli diye düşünüyorum. **Biraz da önemli olan, üretim artışının hangi bedeller karşılığında başarılı olduğu değil midir? Yani neler götürmüştür o toplumdun ? Neye mal olmuştur ? Bunların da değerlendirmeye alınması gerekmez mi?**

Basit bir örnekle duruma açıklık getirmeye çalışalım:

Sanayi Devrimi yıllarında İngiltere'de uyuşturucu kullanımı neden yaygındır hiç düşündünüz mü? Fabrikalarda geçen uzun gecelerde çalışan anneler, sevgili bebeklerini uyutmak için afyon bitkisi kullanıyorlardı da ondan. Evet yanlış duymadınız, çocuklar daha kundaktayken uyuşturucuya alıyorlardı.

Peki bu çocukların, ilerleyen yaşlarında kanlarına karışan bu zehirden kurtulmaları sizce mümkün olabilmiş midir?

Weber Tezi olarak Protestanlık

Alman düşünür Weber, batıdaki teknolojik gelişimleri, Calvinizm temelli Protestanlık anlayışı ve ahlakıyla da izah eder. Weber'e göre Protestanlık inancında tam bir kadercilik anlayışı hakimdir. Seçilmişler önceden bellidir ve kul ne yaparsa yapsın kaderini değiştiremez ve hatta cennetlik ya da cehennemlik olma vasfını dahi değiştiremez.

Tarih Şaşırmaktır!

Peki böyle bir anlayış, insanları ve toplumları nasıl olur da çalışmaya itebilirdi? Madem her şey baştan bellidir ve kulun elinden bir şey gelmezdi, o halde İnsanları top yekun çalışmaya ve üretmeye iten güç ne olacaktır?

Evet Protestanlıkta insanın Tanrı karşısında hür iradesi yoktur ve seçilmişler baştan bellidir ancak **“seçilmişliğin göstergesi; durup dinlenmeden çalışmak, şüphe ve güçsüzlük duygusunu yenmek için sürekli faal olmak, ayrıca birlikte hareket etmektir. Kazanmak, çalışmak, başarmak ve birlikte hareket etmek Tanrını sevgili kulu olmak demektir.”**

Zenginlere karşı orta sınıfın kini Protestanlığa geçişi hızlandırıyor ve bu insanların da sürekli çalışmaya ve biriktirmeye azmediyor olmaları, zincirleme olarak da çalışmak kazanmayı, kazanmak tüketimi, tüketim ihtiyaçları, ihtiyaçlar da tekrar çalışmayı kamçulamıştır denilebilir. Bu daire içinde bilim ve teknoloji de kendine bir gelişim yolu bulacak ve yatağını kuracaktır.

Weber'in tezi buraya kadar makul olsa da (burası dahi eleştiriye açık ve oldukça malul bir tez), daha sonra ortaya öyle bir tez atacaktır ki; doğuda ve batıda çok tartışmalara sebep olacak ve kendi aydınlarımızı da menfi etkileyecektir.

Protestanlığı, bilime ve gelişmeye motor gibi takdim eden Weber, İslamı da gelişmeye ve bilime engel ilan etmiş ve hararetli bir tartışmanın fitilini yakmıştır.

Bu tez ülkemizi de sarıp sarmalamış olacak ki, modernliği tek çare görüp, İslam temelli bir geleneği terk etme ve bir halkın kültür ve medeniyetinin değiştirilmesi esası üzerine bir dizi önlemler almaya kadar varmıştır. Ancak insanların dış görünüşlerine yönelik takıntılarla yaşayan köhne bir kültür devrimciliğidir aslında bütün yapılanlar... Aslında bizlere okul sıralarında “Asr-ı Saadet Dönemi” gibi lanse edilen, Cumhuriyetin Sözde Altın Çağı'nda gösterebildiğimiz bütün tepki **Batı'nın hakimiyetine karşı, şeklen ve görüntü itibarıyla batıya benzeme refleksi** olabilmıştır. Kimileri bu dönemi daha da cilalayıp, Aydınlanma Çağı olarak da lanse ederler...

İslâm'ın temel prensiplerinden, bilimden, kul hakkından uzaklaşmanın getirdiği belaların ilacını “düşmana benzemek” yolunda aramışız ne yazık ki!

Yanlış teşhis, yanlış tedavi...Sonuç: **Virüse bulaşmış, virüsten korunamayan, hasta ancak yaşamaya devam eden, kararsız bir ülke...Kalıcı olan ve tabiat haline gelen kültürel bir şizofreni ile ülkesini ve halkını malul eden bir oligarşik ve vesayetçi bir zihniyet...**

Tarihçi Mustafa Armağan ise; “Bilim de geri mi kaldık ?” sorusunu yönelterek konuyla ilgili ilginç açıklamalar yapıyor ve şöyle diyor:

“Bir kere 17.yüzyıl ve sonrasında Avrupa’da vuku bulan bilimsel ve teknolojik devrimi normal bir bilimsel etkinlik çerçevesinde değerlendiremeyiz. (Burada ‘normal bilim’ derken Thomas Kuhn’un kastettiği anlamda bir paradigmanın, yani bilimsel çerçevenin içinde yapılan bilimi kastediyorum.) Bu ‘olağanüstü’ bir bilimdir ve normal bilimdeki faaliyetler olağanüstü dönemle ölçülemez. Ya neyle kıyaslamak lazım onu? İnsanlık tarihindeki büyük bilimsel patlamaların yaşandığı diğer çağlarla elbette. Olsa olsa MÖ 5. yüzyılın Atina’sıyla, MS 10. yüzyılın Bağdat’ıyla kıyaslanabilir. Dikkat ederseniz Yunan ve İslam mucizeleri deniliyor bunlara, yani olağanüstü dönemler...”

Tarih Şaşırmaktır!

*Böylesi dönemlerin sayısı insanlık tarihinde çok fazla değil. Yani Yunanistan'da gerçekleşen çiçeklenme, yüzyıllar süren Afrika-Asya kültürel trafiğinin, her şeyden önce de Fenike medeniyetinin eseri idi. Çünkü insanlığın yüzlerce yıllık birikimi, mağma gibi kendisine patlayacağı bir delik arar ve sonunda uygun bir yer bulunca yeryüzüne çıkar. Bu 'mucize'lerin Atina veya Bağdat'ta ortaya çıkmaları, tarihin akışını kendi yönlerine çevirmesini bilen yöneticilerin eseri idi. Hodgson gibi tarihçilerin uzun vadeli dünya tarihi perspektifinden bakıldığında 'Batı uygarlığı'nın Avrupa'da ortaya çıkması da aslı değil, arızî bir durumdu. Yani bu enerji, bir şekilde kendisine uygun bir yol bulacaktı. En uygun çıkış yolu ise Avrupa'da hazırlanmıştı. Orada çıktı. Başka bir yerde de ortaya çıkabilirdi ama şartlar elvermedi. Dolayısıyla modern bilimlerdeki patlamayı, Osmanlı veya herhangi bir 'normal' faaliyetini sürdüren paradigmayla değil, süper lig ile 2. lig arasındaki fark gibi, Yunan veya İslam bilimleri ile kıyaslamamız gerekir. **Çünkü bunlar, birçok medeniyetin ortak olarak katkıda bulunduğu ama bir yerde ortaya çıkan bilimsel lavlardır. Malum, lav dağını seçemez. Dağdır lavı seçen. Ne zaman dağ olursak lavımızı içimizde buluruz.**"*

İslam Medeniyetinin Tesiri

Hemen şunu belirtmeliyim ki Rönesans aydınları, bildiğimizin aksine ilerici değil, "**gericidirler**" ve hatta "**irticacıdır**lar". (80-90 yıldır topluma irtica korkuları empoze eden zihniyete küpe olsun)

Rönesans uzmanlarından Peter Burke, dikkatimizi Rönesans'ın Latin ve Yunan kaynaklarına yani binlerce yıl öncesine bir "geri dönüş", hatta antik kültürün taklit edilmesi hareketi olduğu noktasına çeker. Dahası Rönesans aynı zamanda İslam Medeniyeti ile temasa geçişin adıdır. Bir başka deyişle, Avrupa'nın bitkisel hayattan uyanışa geçişi Arap-İslam kültürü ve dinamizmi sayesinde gerçekleşecekti.

Avrupa'da "Bilimsel Devrim" yalanı da zihinlerimize kazınmıştır kazınmasına da, nedense söz konusu Bilimsel devrim Müslüman alimlerden çalınan bilgilerle yapıldığı meselesi ise örtbas edilir.

[Osmanlının Yıkılışında Tekke ve Zaviyelerin Rolü Var mıydı?](#) adlı makalemizde aynen şunları söylemiştik:

İslam büyükleri öyle kitaplar yazmışlar, öyle eserler ortaya koymuşlardır ki, kendilerinden sonra Avrupa'nın üniversitelerinde asırlarca okutulmuştur. Avrupalı büyük ölçüde rönesans ve sanayi devrimini bu eserlere borçludur. Dünyaya hakimiyetini, bu eserlerden istifade de bulmuştur. Özellikle tıp alanında İbni Sina, Razi ve Zehravi gibi bilginlerin eserleri, Batının ilmi yapılanmasının oluşmasında büyük etkenleri olmuştur.

İbni Sina, tam sekiz asır, Zehravi tam bin sene Batıda otorite kabul edildi.

*Bunlardan her biri kendi sahasında ilmi araştırmaları ve buluşlarıyla başı çekiyordu. Kimisi astronomiyi geliştiriyor, kimisi fizik kuralları koyuyor, kimisi de matematikte yedi kat integral problemleri çözüyordu. **Kimisi de dünyanın çevresini ölçmeye çalışıyor ve dünyanın güneş etrafında döndüğünü tespit ediyordu ki Galileo ve Copernik'in yedi göbek dedesi henüz mevcut değildi. Batı ve dünya vahşetler içinde yüzerken, bizim aydınlık dünyamızda hidrolük***

Tarih Şaşırmaktır!

sistemlerle çalışan araçlardan, saatlere, oradan da ilkel robotlara kadar, son asırlarda tanıyabildiğimiz teknolojik eserler, o dönem adi eserler olarak teşhir ediliyordu.

Diyarbakırlı Ebul-İz El Cezeri, 800 sene önce hidrolik sistemle çalışan pek çok otomatik eser ortaya koymuştu. Ta o zamanlar biz yaptığımız robot atlara hareket verirken, Batı dünyası saatin işleme keyfiyetinden uzak “Acaba içinde cin mi var ?” diyordu.

Evet Avrupa İslam Medeniyetine çok şey borçludur...

Yukarıdaki örnekleri az ve yetersiz bulanlar için örneklerimi çoğaltmak isterim...

Mesela modern kimyanın kurucusu Cabir İbn Hayyan’dır. Buharlaştırma, süzme, tasfiye etme, damıtma billurlaştırma Cabir’in geliştirdiği metotlardır. Mesela Alembik’i icat eden Müslümanlardır. Optik, büyütücü mercekler, pek çok cismin özgül ağırlığının tespiti, denge ve ağırlık hep Müslümanların eserleridir. “Sıfır” ve “Pi” sayılarını bulan, dört işlemi tam olarak ortaya koyan Müslümanlardır. (Romen rakamında sıfır olmadığını hatırlatırım). Cebir tamamen Müslümanların icadıdır. Logaritma, trigonometri yine Müslümanların icadıdır. Sekantı, Tanjantı, kotenjantı sinüs ve kosinüsü bulanlar da Müslümanlardır...

Örnekleri daha da çoğaltmak mümkün.

Evet gerici olmak bence güzeldir...

Not: Derin Düşünce Grubu üyeleri ve yorumcuları ile yaptığımız tartışmalar bu yazı için bilgi ve ilham kaynağı olmuştur.

KAYNAK:

1. İslam Bilim İnsan Ve Tarih (Ali Ünal)
2. Avrupa’nın 50 Büyük Yalanı (Mustafa Armağan)
3. İnsanlığın Son Adası (Mustafa Armağan)

[Peki Genelkurmay 'Karabekir açılımı'na hazır mı? \(Mustafa Armağan\)](#)

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un yumruğunu masaya vurarak yaptığı son konuşma, Kâzım Karabekir'i anma programının kapanış konuşmasıydı. Satır aralarında bana ilginç olan kimi noktalar oldu ki, bunlar muhtemelen meselelere siyaset gözlüğüyle bakanlara 'kel alaka' gelecektir.

Koskoca Genelkurmay Başkanlığı İstiklal Savaşı'nın bu muzaffer Şark Çephe komutanını ancak 62. ölüm yıldönümünde hatırlamıştır. Zira haberlere bakılırsa bu toplantı bir 'ilk' imiş! Eh, birincisi yapıldığına göre önümüzdeki senelerde devamı da gelecektir herhalde.

Sayın Başbuğ konuşmasında ders kitaplarımızdaki tuzağa düşmedi ve ısrarla 'İstiklal Savaşı' dedi. Biliyorsunuz, biz çocuklarımıza 'Kurtuluş Savaşı' diye okutuyoruz ki, bu vahim bir yanılgıdır. Bir defa biz esir olmadık ki, kurtulalım. İkincisi, ordumuz tamamen yenilmedi ki, esir olalım. Hem Mustafa Kemal Paşa'yı Samsun'a 3. Ordunun başına müfettiş olarak gönderiyoruz, hem de esir olduk diyoruz. Bu ordu orada varsa, yalnız o ordu değil, Trakya, Konya, Erzurum vs.deki ordu ve kolordularımız yıpranmış da olsa ayakta ise ve en önemlisi de, Cafer Tayyar Paşa'dan Ali Fuat Paşa'ya, Kazım Karabekir'den Mustafa Kemal Paşa'ya sürekli tayinler yapılıyorsa bunun esaret neresinde? diye sormazlar mı?

Org. Başbuğ'un tarih üzerinden düşmanlık üretilmesi konusundaki şu uyarısı da yerindeydi:

Tarih Şaşırmaktır!

“Geçmişte yaşananları doğru ve sağlam bilgilere dayanarak tartışmalıyız. Bunda sakınca yok. Ancak, tarihte, geçmişte yaşananları adeta bir hesaplaşma noktasına getirmek bence bu topluma, o millete, o ülkeye yapılabilecek en büyük kötülüktür. Bazen bunu görüyorum, maalesef... Tarihimizde yaşanan olayları, geçmişimizi bugün bir hesaplaşma malzemesine dönüştürmek o topluma en büyük kötülüktür.”

Hesaplaşma bahsine gelirse;

Sayın Başbuğ, bence tarihi serbest bırakalım. Davulcuya veya zurnacıya kaçacağından korkmayalım. Gerçeğin ortaya çıkması için çalışanların önünü kapatmayalım. Size göre yanlış bir yorum da yapılmış olabilir. Bunu hemen hainlik, nankörlük şeklinde değerlendirmek işte o eleştirdiğimiz hesaplaşma noktasına sürükler insanları. Tek kelimeyle askerın Atatürk üzerindeki yorum tekelinesi kaldırım lütfen.

Yine buyurmuşsunuz ki:

“Bugünleri kime borçluyuz? Bugünleri elbette İstiklal Savaşı’nı kazananlara, en küçük rütbelisinden en büyük, ebedi Başkomutanımız Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere İstiklal Savaşımızın bütün komutanlarına ve her şeyden önce o dönemlerde, o zorluklarda, o yokluklarda ordusuyla bütünleşen o Türk milletine borçluyuz.”

Burada bir süre önce sözünü ettiğiniz ‘Türk Silahlı Kuvvetleri Türk milletinin özüdür’ ifadesinden daha olgun bir tavır görüyorum. Yine de “Türk milleti”nin en sonda değil de, en başta zikredilmesi gerekirdi. İkinci olarak bu bütün milletin, ama ‘ulus’ anlamındaki değil, ‘ümmet’ anlamındaki “millet”in istiklal (bağımsızlık) savaşıydı. Yani Türklerin, Kürtlerin, Çerkezlerin, Arapların vs. ortak mücadelesiydi. Bence meseleyi böyle konumlandırırsanız gerçeğe daha uygun bir resim çizmiş olurduuz.

Sayın Başbuğ’un sözlerini didiklerken, bunun bir ‘tarih açılımı’nın ayak sesleri olacağı izlenimini aldım. Zira 10 Nisan’da Mareşal Fevzi Çakmak’ın anılacak olması önemli bir işaret. Hele hele katı Kemalist çevrelerde ‘Sakallı’ diye dalga geçilen ve ‘gerici’ kabul edilen Nurettin Paşa’nın da anılacak olanlar arasında zikredilmesi büsbütün dikkate değer bir olay.

Karabekir Paşa inkılap tarihlerimizde kasten unutturulmuştur. Bakın, 1930’larda liselerde okutulan “Tarih IV” adlı 350 sayfalık ders kitabında Karabekir’in adı sadece ve sadece 2 yerde geçmektedir! Birisinde sadece ismi zikredilmekte, diğerinde ise (s. 72) Mustafa Kemal’in kendisini Şark Cephesi’ne tayin ettiğinden bahsedilmekte, ancak burada kazandığı savaşlar anlatılırken tek bir yerde dahi bu savaşları kazanan kişinin o olduğundan söz edilmemektedir. Öte yandan İnönü savaşları ballandıra ballandıra anlatılırken kuşe kâğıda tam sayfa bir İsmet İnönü fotoğrafı çıkmaktadır karşımıza. Ayrıca kitap boyunca onlarca İnönü resmine rastlayabilirsiniz, oysa Karabekir’in kıyısında köşesinde görüldüğü tek bir fotoğrafını ara ki bulasın. (Bu arada bazı uyanıklar kitabın indeksinde ismi 30-40 kere geçen “Kâzım Paşa”nın Kâzım Karabekir olduğunu zannedip bana e-mail atmasınlar sakın, çünkü o Kâzım Paşa, Kâzım Özalp’tır ve o sırada Meclis Başkanı’dır.)

Sadece bu 1931 tarihli ders kitabından bile görebilirsiniz Karabekir’in nasıl unutturulmak istendiğini.

Kâzım Karabekir Paşa’nın kitaplarındaki iddialar ise yenir yutulur gibi değil. Birkaçını sonradan açmak üzere zikredeyim:

Tarih Şaşırmaktır!

1. Karabekir Paşa'nın "Nutuk" eleştirilerini nereye koyacaksınız? O kadar ki, Paşa, "Nutuk"un tek bir kişinin haklılığını kanıtlamak üzere yazılan ve tarihi yanlış yönlendiren bir kitap olduğunu iddia eder.
2. İstiklal Savaşı'nı kendisinin başlattığı, Şark Cephesi'ndeki başarıları olmasa savaşın kazanılmayacağı, hatta İsmet Paşa ve Mustafa Kemal Paşa'yı Anadolu'ya geçmeye kendisinin ikna ettiği iddiasındadır.
3. Cumhuriyet'in kurulduğu günlerde İslamiyet'e yönelik eleştirilerin arttığı, Müslüman kaldıkça kimsenin yüzümüze bakmayacağı düşüncesinin yayıldığı, hatta 'En iyisi Hıristiyanlığı benimseyelim, bu iş olsun bitsin' diyenlerin Ankara'yı kuşattığı, Atatürk'ün de buna ses çıkarmadığı ve dolayısıyla kendisinin bu tavra karşı çıktığı için tasfiye edildiği kanaatindedir.
4. Karabekir Paşa, 1922'de Mustafa Kemal'in Halife olmak istediğini yazmaktadır.
5. Son olarak Mustafa Kemal'in kendisine "Arap oğlunun yavelerini Türk oğullarına öğretmek için Kur'an'ı Türkçeye tercüme ettireceğim ve okutturacağım" dediğini aktarmaktadır.

Gördüğünüz gibi Kâzım Karabekir Paşa'nın sadece bu birkaç iddiası bile Genelkurmay'ın tarih yorumuna taban tabana zıttır.

O zaman şu soruyu sormak pişmiş aşı su katmak olur mu:

Genelkurmay Başkanlığı "Kâzım Karabekir açılımı"nı nereye kadar götürebilecektir?

[Çerkez Ethem'in ağabeyi Atatürk'e 'Kürt açılımı' önermiş \(Mustafa Armağan\)](#)

Dersim rüzgârıyla birlikte devletin 'Kürt açılımı' dallanıp budaklandıktan başka 'Alevi açılımı' ile de açıldı. Bu arada İsviçre'deki referandum, zihinlerimizde Avrupa'nın sabit fikirleri konusunda yeni şimşekler çaktırdı. Yani tarihten gelecek seslere ilğimiz aslanın yelesi gibi kabarmış durumda.

İşte bundan yaklaşık 80 yıl önce yazılan bir 'açık mektup', tam da bugünkü tartışmalara bir cevap niteliğinde.

Mektubu yazan Çerkes Ethem'in ağabeyi Reşid Bey, ilk TBMM'de Saruhan (Manisa) milletvekiliydi ancak hain ilan edilince 8 Ocak 1921'de milletvekilliği düşürülmüştü. Lozan'dan sonra ilan edilen 150'likler listesine alındığı için uzun yıllar Amman'da yaşamış ve rejime muhalefetini her fırsatta dile getirmişti.

Reşid Bey'in, aşağıda yayınlayacağımız ve aslı Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nde bulunan 'açık mektubu', Şam'da çıkan "El-Kâbes" gazetesinde Arapça olarak basılmış, Dışişleri Bakanlığı Basın Genel Müdürlüğü tarafından Türkçeye çevrilerek Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e takdim edilmiştir.

Tarih Şaşırmaktır!

Mektup daha önce Mete Tunçay tarafından “Tarih ve Toplum” un Ekim 1992 sayısında yayınlanmıştır. Ancak belgenin ekinde bulunan gazetede ki kupürü dikkate alınmadığı için metin tam olarak yansıtılamamıştır. Cumhurbaşkanlığı Arşivi’nde A VII/I D 86 F I-90-91 numarada kayıtlı bulunan çeviriyi Arapça metniyle karşılaştırmak suretiyle anlaşılır bir hale getirmeye ve günümüz diliyle ifade etmeye çalıştım.

Mektubun yazıldığı tarihte Türkiye kamuoyu biri Doğu’da, öbürü Batı’da olmak üzere iki kritik olaya gömülmüş durumdadır. Birincisi Türk siyasetinde fırtına gibi esen Serbest Fırka’nın kuruluşu, öbürü de peş peşe çıkan 5 Kürt isyanının kara bulutları. Mektup, batısında yeni bir umut rüzgârının tuttuğu, halkın CHP’den kurtulma umudunun doğduğu, doğusunda ise en büyüğü Ağrı’da gerçekleşen Kürt isyanlarının peş peşe patladığı bir ortamda yazılmıştı.

Reşid Bey, son çare olarak Atatürk’e ‘Kürt açılımı’ tavsiyesinde bulunuyor, gerçekten namını Türkiye’nin iki halkı, yani Türkler ve Kürtler arasında yükseltmek ve ebedileştirmek istiyorsa gerekirse kendisini feda etmesini istiyordu. Sertlikle, baskıyla, şiddetle Kürtleri yola getiremezsiniz diyor ve ekliyordu:.. Tek çare, ılımlı bir yönetimi iş başına getirip her iki millete de hak ve özgürlüklerini tanımaktır. Türkiye ancak böyle yapılırsa bölünmekten kurtulacaktır.

İşte 80 yıl öncesinden bugünlere seslenen o mektup:

“İşittiklerime ve gördüklerime dayanarak şunu söyleyeyim ki, hem Kürtlerin dinlerine tutku derecesinde bağlılıklarına, hem de kamuoyunun vicdanına aykırı olan mevcut durum, bu necip milleti tehlikelere ve savaflara sürüklemektedir.

80 yıl önce yazılan bir ‘açık mektup’, bugünkü tartışmalara cevap niteliğinde.

İşte kanlar akmakta, canlar yok olmakta, hırs uyanmakta, intikam sevdası kalplerde kök salmaktadır. Ülkemin çöküşüne doğru gittiği meydandadır. Dahası, cahil ve gafil Türk gazeteleri bu ayaklanmayı muhaliflerden yalnız birkaç kişinin üzerine yıkmaktadırlar.

Kürtlerin zulme gelemeyecekleri şüphesiz iken, şiddet, despotluk ve türlü imha yöntemleri ve Kürt beylerinin -Seyyid Abdülkadir de onlardandır- idamlarıyla sonuçlanan Şeyh Said İsyanı’nın (1925) ikinci bir isyan doğurmayacağını mı zannediyordunuz? Kürtlerin intikamları da şiddetli olur. Tarihten delil getirmeye gerek yok, yalnız bu son isyan bile öldürme, zulüm, şiddet ve köklerini kazımanın (tenkil) sınırları olduğunu gösteriyor.

Ülkemizin 15 milyona ulaşan nüfusunun yarısını teşkil eden Kürtler, tarihin en eski zamanlarından beri kendi mamur beldelerinde yaşamakta iken, uygulamakta olduğunuz siyaset memleketlerini bölüp parçaladı.

Halbuki çeşitli vesilelerle ve özel olarak da tarafınıza, Kürtlerin geleneklerine ve dinen kutsal bildikleri şeylere hücum etmenin, ülkemizin çöküşüne neden olacağını açıklamıştım. Ne var ki, hükümetimizin başı (İsmet Paşa) ve yoldaşlarının Türk milliyetçiliğinde ve ülkenin harap ve bitap düşmesinde ısrar, hatta inat ettikleri görülüyor.

Ey Gazi, şu an bu fırsattan yararlanmak için üzerinize büyük bir görev düşüyor.

Tarih Şaşırmaktır!

1. Mert Kürt milletini harcamayın (zayi etmeyin) ve ona karşı düşmanlığın devamına meydan vermeyin.

2. Korkarım, tarih bizim geçmişteki beraberliğimizi tescil etmiş bulunuyor. Günahlarınız yüzünden ülkenin bölünmesinden kaygı duyuyorum. Unutmayın ki, en büyük ve uzun ömürlü şöret, tarihin tescil ettiği şörettir. Ne mutlu ki ey Paşa, şimdiye kadar yaptıklarınız ve söyledikleriniz sizi tarihî nam ve şöretten mahrum bırakıyor. Ancak bugün elinize bunu tersine çevirecek büyük bir fırsat geçmiştir. Bir an için kendinizi ölmüş farz edip namınızı yükseltmeye bakmalısınız. Kürtlerin dine tutkunlukları ve millî asaletleri, onları Türklerden ayrılmaktan men ediyor. Ancak bir şartla: Yönetimi cumhurdan, yani halktan ılımlı ve hür bir gruba emanet etmeniz gerekir. Böyle yaparsanız, himayeniz altındaki milletlerin (Türkler ve Kürtlerin) özgürlüğünü temin ve ülkemizin selametini muhafaza etmiş, böylece tarihte büyük bir ad ve şörete nail olmuş olursunuz.”

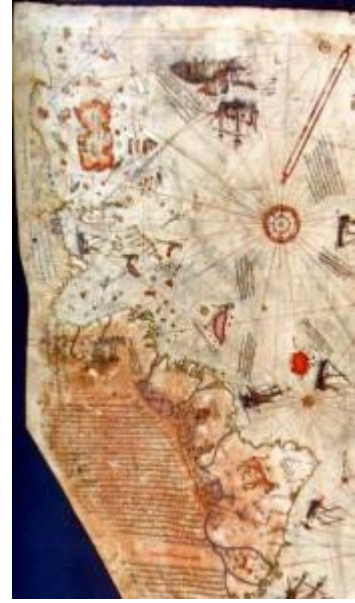
Mektup burada bitiyor. Bitiyor mu sahiden de? İsmet Paşa ve yandaşlarının bugün de aynı kafada olduklarını gördükten sonra bu mektup hiç bitmez dostlar!

Keşifler Çağı ve Uyuyan Osmanlı? (Mehmet Bahadır)

“Neden Amerika’nın keşifleri İspanya’dan yelken açtı da, Müslümanların Atlantik limanından açmadı? Halbuki bu tip yolculuklar daha önceki zamanlarda yapılıyordu...” (Bernard Lewis)

Böyle diyordu Bernard Lewis. Ancak bu tespite birkaç noktadan itirazlarım olacak . Bazı noktaları yeniden düşünme ve sorgulama ihtiyacı hissediyorum.

Öncelikle bizlere okul sıralarında öğretilen daha doğrusu beyinlerimize kaydedilen bilgilerin sorgulanması gerektiğine inananlardanım. Resmi kurumlar eliyle, adeta çamaşır makinasına attığımız beyinlerimizin haleti durumunu gösteren fotoğraflar ya da röntgenler çekilebilseydi keşke. Mesela, neden okul kitaplarımızda Kristof Kolomb, Macellan ve Vasko da Gama maceralarını kendimizden geçercesine okuruz da, dünyanın en uzun mesafe kat etmiş gezgini unvanına sahip **İbni Batuta**’yı okumayız. İbn Batuta ismini duymuş muyuzdur acaba? Dahası Hindistan’da akıl almaz maceralara katılan **Seydi Ali Reis**’i, haritalarını uzaydan bakıyormuşçasına nasıl çizdiği hala anlayamayan **Piri Reis**’i neden okul kitaplarımızda hakkıyla okumayız?

Sorgulamaya devam ediyorum. Portekizli keşif Vasko da Gama’nın maceralarını okuduğumuzda 1498 yılında Hindistan’ın Kalküta limanına yanaşmayı başardığını ve kârlı bir ticaret yaptığını biliyoruz. Bu doğru. Ancak bu bilgilerden bize ne? Unutturulan bilgi, Hint ekonomisinin ve bölgenin ticari insiyatifinin, önemli ölçüde müslümanların elinde olduğu bilgisi değil midir? Öyle ki Müslüman deryasında, yabancı görünmemek ve belalardan uzak kalmak için Portekizli keşifimizin Müslüman kıyafetlere büründüğü sır değil⁽¹⁾. Dahası kendisini Türk zannedip, bu yüzden kendisine, bir sultan tarafından hürmet gösterildiğini dahi biliyoruz⁽²⁾.

Tarih Şaşırmaktır!

Şimdi Bernard Lewis'e, esas soruya geçmeden önce, yavaş yavaş hazırlık aşamasında, alıştırmalık sorularımı sorabilirim.

Acaba 15.yüzyıl sonlarında Hindistan'ı bilmeyen ve ona ulaşamayanlar bir tek Avrupa sakinleri olmasın sakın?

Soruları çoğaltalım,

Keşiler Çağı kimin keşifleridir ? Bir Hint'li, bir Madagaskarlı ve Kuzey Amerika'da yaşayan bir Kızılderili için keşfedilmek, çevresinde başka barbar insanlar görmekten başka hangi komik anlamı taşımaktadır? Ve Avrupalılar 15.yüzyılda neden can havliyle deniz aşırı diyarlara keşif yolculuklarına çıkmışlardı?

Coğrafi Keşiflerin altında yatan temel sebepleri inceleyerek devam edelim...

Temel Sebepler :

- Avrupa'nın telaşı, geç ve geri kalmışlığını telafi çabasından kaynaklanıyordu. Nitekim Avrupa aleyhine devam eden bu fark 18.yüzyılda ancak kapanacaktı. Zira, dünyayı keşfe muhtaç ve koca bir kıtayı demir perde haline getirip, kendi kıtasının karanlıklarında ve zulümlerinde sıkışıp kalan halk Avrupa sakinleriydi. Avrupa için, doğudan mahrum kalmak ikinci bir ölüm manasına geliyordu
- Amaç servet, kudret, ihtişam ve dini meşruiyet arayışı idi. Yani keşif amacıyla yola çıkılmamıştı. Gizli emeller içerisinde Kudüs'ün haçlılar tarafından tekrar fethi dahi vardı.
- Hint ticaretinde tekel kuran Venedikli ve Osmanlı tüccarlar karşısında, bu haksız rekabetten kurtulabilmek adına Avrupalı tüccarlar, Avrupa piyasasına birinci elden mal götürüp satmak istiyordu.
- Avrupalıların dillerinden düşürmedikleri ve doğuda yaşadığına inanılan **"Prester John"** adlı bir efsanevi hristiyan kralına ulaşmak ve ondan yardım almak peşindeydiler. Kristof Kolomb'un ve Vasko da Gama'nın, Efsanevi krala ulaşmak için yollarında çeşitli hediyeler götürdüklerini de biliyoruz.

Evet coğrafi keşiflerin arkasında yatan temel güdülerden birisi de, (lütfen alıcılarınızın ayarıyla oynamayınız. Evet yanlış duymadınız) doğuda yaşadığı bilinen ama cismi bir türlü bulunamayan güçlü efsanevi kralı bulmak, onunla temasa geçip, ondan gücünü Batıdaki hristiyanlarla birleştirmesini sağlamak ve bu sayede müslümanlara ağzının payını vermektir.

Böyle bir hurafe bizim tarihimizde olsa, memleketimizin akli evelleri hemen üstümüze çullandır , "Zaten bu kafayla geri kalmadık mı ?" teranesine yeni bir beste eklemenin zaferiyle kendilerinden geçip sarhoş olmazlar mıydı?

Burada şu soru sorulabilir. **Osmanlı keşifler çağında ne yapıyordu? Nal mı topluyordu ya da keman mı çalıyordu? Keman çalmıyordu elbette, zira keman henüz icat edilmemişti. Ya da ünlü şairimiz Nedim'in deyimiyle, "Gülelim oynayalım kam alalım dünyadan"** moduna mı girilmişti? Yoksa salt bir kara gücü kurmuş dev bir fil miydi Osmanlı?

Tarih Şaşırmaktır!

Evet öyledir diyorsanız, öncelikle koskoca Akdeniz sahil şeridinin dörtte üçünün hem de uzun yıllar nasıl hakimiyet ve kontrol altında tutulduğunun makul bir cevabı verilmelidir. **Evet Osmanlı, daha çok kara gücüne dayalı dev bir fildi belki de ancak yüzmeyi bilen dev bir fil olduğunu eklemem gerek.**

Osmanlının o dönemler ne yaptığına gelince, Amerikalı araştırmacı Palmira Brummett'in tespitleri yardımımıza koşuyor adeta. Çünkü çöküş saplantısı ve oryantalizm öyle körleştirmiştir ki bizleri, adeta beyinlerimizi bir fanus içinde esir almıştır. Doğal olarak bizim göremediklerimizi Amerikalı araştırmacıların görmesine şaşırmamak gerekiyor.

İlginç bir tespitle, Yavuz'un İran, Suriye ve Mısır seferlerini 1505'den itibaren Kızıldeniz ve Hint okyanusuna yelken açan Portekiz kuvvetlerine karşı girişilmiş bir karşı hareket olarak yorumluyor Brummett. Bu fetihlerle Hint ticaret yolunu güvence altına alan Yavuz, hem Akdeniz'in canlılığını sürdürmesini temin ediyor hem de Hint Okyanusuna bu defa kara yoluyla açılıyordu. Aynı zamanda bu sefer, İslam alemini koruması altına almak anlamına da geliyordu.⁽³⁾

Ayrıca Kanuni'nin Fransızlara vermiş olduğu kapitülasyonlar, Akdeniz'i canlı tutmanın ve ticaret yollarının dışında kalmama çabasının bir parçasıydı.

Yavuz'un seferleri, keşif amaçlı ya da efsanevi Kral Prester John'u bulmak amaçlı değildi elbette.Yapılan seferler siyasi, ideolojik ve ekonomik amaçlıdır.

Efsanevi kral "Prester John" komikliğini bir kenara bırakırsak, **genel manada keşifler çağında Avrupa'yla yaşanan tek ikilem birinin batıya diğerinin de doğuya sefere çıkmasıydı. Ve doğuya sefere çıkan Osmanlının önündeki engel Avrupa değil, Safevi Devleti olacaktı.**⁽⁴⁾

Durmak yok, sorgulamaya devam!

Kristof Kolomb Amerika'ya Keşif mi etti, yoksa icat mı etti?

Ya da soruyu şöyle soralım 1492, keşif tarihi mi ya da işgal ve sömürgeleştirme tarihi midir?

1492. Bu tarihte iki bıçak birden sokulur insanlığın gövdesine. Birinci bıçak, İspanyada çekilir ve Amerika kıtasına düşer. Amerika yerlileri olan Kızılderililerin nüfusu, soykırımın kanlı sürecinde otuz da bire düşer⁽⁵⁾. İkinci bıçak ise, yine İspanya'da çekilir ve Endülüs'e düşer. Muhteşem Endülüs'ün son kalesi Gırnata (Granada) düşmüştür ve yüz binlerce Müslüman ve Yahudi'ye yol görünmüştür artık. Ya dinlerini değiştireceklerdir ya da ülkelerini terk edeceklerdir. Üçüncü yol ise, Yerli Amerikan halkı ile aynı kaderi paylaşmaktır.

Evet, 1492 'nin iki bıçağı, bir ucu Amerika'da bir ucu İspanya'da kanyor. Batının yükselişi üzerine dizilen destanlar, beyinlerimizi öylesine esir almış ki, batı merkezli bakış açılarına mahkum edilmişiz ve onsuz ne nefes alabiliyoruz ne de nefes verebiliyoruz.

Oysa Avrupa'nın gerek Çin gerekse de İslam medeniyeti üzerinde yükseldiğini, mesela tüfek, kağıt, pusula ve matbaanın Çin'den geldiğini Kopernik'in dünya dönüyor derken arkasında Nasirüddin Tusi'nin olduğunu, Galile'nin hareket kanunlarının arkasında da İbn Bacce'nin olduğunu söylesek ve

Tarih Şaşırmaktır!

bunu ispat dahi etsek kolay kolay kabul görmeyecektir. Zira bir buluşun gerçek bir buluş olması için, ancak ve ancak Avrupa tarafından tescillenmesi gerektiğine inandırılmışızdır maalesef.

Mesela Kristof Kolomb'un Amerika'yı ilk keşfeden değil de son keşfeden olduğunu ve batının bu nedenle ne kadar geri kaldığını söyleyen birisi, üniversite koridorlarında sizce kaç adım yürüebilir?

Dahası Kolomb'dan 71 yıl önce Amerika'nın, Çinliler tarafından nihai olarak keşfedildiğini⁽⁶⁾, hatta yerleşim yerleri kurulduğunu, haritaların çıkarıldığını ve Asya ile Amerika arasında anlaşmalar yapıldığını söyleyen birisine, sanırım çok da iyi gözlerle bakılmaz.

Biraz daha ileri gidiyor ve Amerika'nın, ilk olarak Kolomb'dan yüzyıllar önce Kızıl Eirik'in başında bulunduğu Vikingler tarafından keşfedildiğini, sonrasında Ortaçağda bazı müslüman denizciler tarafından Güney Amerika'ya gidildiğini ve nihayet yakın tarihte Moğol asıllı Çinli bir Müslüman donanma komutanı **Zeng Ho⁽⁷⁾** devasa gemileriyle⁽⁸⁾ Çin'den hareketle Amerika'yı nihai olarak keşfettiğini, Avrupalılar bunu tescil etmese de söylemeliyim. Ama nedense, ne Müslüman denizcilerin ne de Çinli müslüman komutan Zeng Ho'nun aklına Amerika'yı sömürgeleştirmek ve bu uğurda yerli halkı katletmek akıllarına gelmemiş, aksine dostane ilişkiler kurulmuştu.

Bu bağlamda 1492 tarihi Amerika'nın keşif tarihi değil, işgal ve sömürgeleştirme tarihi olarak adlandırılmalıdır. Bununla birlikte Amerika boş değildi ki keşfedilmiş olsun. Amerika'yı Yeni Dünya olarak adlandırmak da yanlış bir yaklaşım. Bu durumda Amerika yerlilerinin bakış açısını hiçe saymış olursunuz ve bir Kızılderili için Avrupa neden Yeni Dünya olmasındı?

Kolomb'un Amerika macerasının perde arkasını biraz daha aralarsak, Kolomb'un Amerika'ya ayak basışı (keşfi değil) tamamen “tesadüf”ten ibarettir. Öyle ki kendisi dahi ölüm döşeğinde bile Amerika'ya ulaştığına ikna olmamıştı. Sürekli batıya giderek Hindistan'a ulaştığını zannediyordu. Yazdığı notlarda sürekli Hintlilerden bahsetmesi bu yüzdendi. İngilizce'de Hintli (Indian) teriminin Kızılderililer için kullanılmasının sebebi de budur.

Kolomb'un seyir defterine bakılırsa, bu seferin masum bir sefer olmadığı ve meselenin sadece ekonomik sebepler olmadığı da ortaya çıkıyor. Efsanevi kral Prester John'u bulmak komikliği ve fıçı dolu altınlara ulaşmak gibi fantastik ve duygusal istekler bir yana esas amaç; **kutsal topraklar yani Kudüs'ün Hıristiyanlarca yeniden fethini finanse etmek amacını güdüyordu**. Merak edenler Kolomb'un seyir defterlerine bakabilirler⁽⁹⁾.

Bu masum kaşifimizin; ilk haçlı seferlerinin düzenlendiği İtalya'nın Cenova limanında doğduğunu ve yüzyıllar öncesindeki haçlı seferlerinin efsane ve hatıralarıyla doğup büyüdüğünü söylersem sanırım aradaki bağlantı daha rahat kurulabilir.

Oryantalizmin virüsü, beyinlerimizi nasıl kemirmiş, nasıl oyuklar bırakmış görebiliyor muyuz? Ve bütün hikayeyi Avrupa cephesinden bakan bir tarihçilikle, nereye kadar gidebileceğimizi (gidemeyeceğimizi) artık görmemiz gerekmiyor mu?

Bu kadar analizden sonra, Bernard Lewis'e, esas sorulması gereken doğru soruyu sorabilirim artık;

“Avrupa, Prester John efsanesine inanacak ve Hindistan'dan bihaber yaşayacak ya da ulaşamayacak kadar neden bu kadar geriydi? Yanlış giden neydi? “

Tarih Şaşırmaktır!

Takviye Okumalar

1. [Sanaysiz Osmanlı](#)
2. [Osmanlının Yıkılışında Tekke ve Zaviyelerin Rolü Var mıydı?](#)
3. [Yanlış Giden Neydi?](#)
4. [Bernard Lewis Nerede Yanlış Yaptı?](#)

Dipnotlar :

(1) John T. Faris, Real Stories of the Geography Makers, Ginn and Company 1925, s.84

(2) Cemalettin Taşkıran " The Ottoman-Portuguese relationship in the 16th Century 1998, s.109

(3) Palmira Brummett, Otoman Seapower and Levantine Diplomacy in the Age of Discovery 1994

(4) Palmira Brummett, Otoman Seapower and Levantine Diplomacy in the Age of Discovery 1994 , s.2

(5) Bartolome de Las Casas, "Kızılderililer Nasıl Yokedildi ?",Çeviren Meryem Ural s.18

Amerikanın Soykırım Tarihi Çeviren Şaban Bıyıklı 2004

(6) Gavin Menzies, 1421: The Year China Discovered the World, 2003

(7) **Zeng Ho** arap fetihleri neticesinde Çine yerleşmiş Müslüman bir Deniz Kuvvetleri Komutanı idi. Hacca gittiği, görevden alındıktan sonra Çin'de cami yaptırdığı ve müslümanlara yardım ettiği biliniyor. Asıl ismi **Ma Ho** idi. Çin sarayında isim değiştirmiştir.

Çince'de Ma ismi, Muhammed, Mustafa isimleri yerine, Ho ismi ise Hüseyin yerine kullanılır. Dolayısıyla Amerikayı yakın tarihte ilk keşfeden Kristof Kolomb değil, bundan 70 yıl önce, sadece Amerikayı değil, tüm dünyayı keşfe çıkan asıl ismin **Muhammed Hüseyin namı diğer Zeng Ho** olduğunu söyleyebiliriz.

Dawood C.M. Ting, "Islamic Culture in China", Editör : Kenneth W. Morgan İslam-The Straigh Path 1958 s.349-351

(8) Söz konusu gemiler, Kolomb'un gemilerinden 5 katı büyüklüğünde ve 3000 ton yük alma kapasitesine sahiptir. Kolomb gemilerinin yük alma kapasitesi ise 100 ton civarındadır.

Gavin Menzies, 1421: The Year China Discovered the World, 2003

(9) Kristof Kolomb Seyir Defterleri: Keşif Yolculukları Günlüğü, Çeviren: Sait Maden 1999, s.122

Kaynak

Avrupa'nın 50 Büyük Yalanı (Mustafa Armağan)

Sanaysiz Osmanlı (Mehmet Bahadır)

“Bir kere yaşanan bir daha neden yaşanmasın ki? Zaten tarih de bizi geleceğe iten bir tsunami olmayacaksa bırakalım mahzenlerin içinde gizli kalsın. Ben bir “Osmanlı tsunamisi”ni tetiklemeye çalışıyorum. Daha doğrusu bu tsunaminin gelmekte olduğunu haber vermek istiyorum. Gözü açık olanlara elbette... Bakın, diyorum, Osmanlı tsunamisi geliyor, dikkatli bakın!” (Mustafa Armağan)

Son günlerde Osmanlı tarihine olan ilgi ve merak, kimilerini memnun etmese de, oldukça sevindirici bir olay. Osmanlı tarihine olan bu ilgi, türlü soruları ve merakları beraberinde getiriyor ve “Biz aslında Neydik” sorusunu gündemimize taşıyor.

Geçmişinden kopuk bir millet başkalarının kukla milleti olmaya, müsait hale gelir gerçeğini hatırlattıktan sonra Hekimoğlu İsmail bu gerçeği destekler mahiyette şöyle diyor;

“Madrid’de boğa güreşlerini seyrettim. Eğer birinci boğanın başına gelen olayları ikinci boğa bilseydi, matadorların elinde oyuncak olmayacaktı.”

Bir tarih kitabı için, önsöz olabilecek müthiş bir başlangıç.

Evet tarih bize birinci boğanın başına gelenleri anlatır. Geçmişten ders almayı, bu dersler ışığında günümüzü ve geleceğimizi anlamlandırmayı ve önümüzü görmeyi sağlar.

Kendilerini Cumhuriyet çocuğu olarak adledip, geçmişini reddedenlerin ise maalesef bu şansları yoktur. Koyu bir ideoloji esiridir onlar. Tabuları ve dogmaları vardır. Kıymeti kendinden menkul değerleri, sihirli küre misali dokunulamaz ve sorgulanamaz efsanevi kahramanları ve mitolojik

Tarih Şaşırmaktır!

tarihleri vardır. Adeta bir filmi, ortasından seyredip, sebep-sonuç ilişkisi kuramadıklarından türlü boş yorumlar, paranoyalar ve düşmanlar üretirler. Yaptıkları en güzel işte budur!

Bir arkadaşımın “Osmanlı sanayileşemedi, geri kaldı ve bizlere bir çivi bile bırakmadı ” şeklinde şikayet dolu serzenişleri vardı. Aslında bu tip yorumlar, sorgulama ve anoloji yoksunu, ezberci çarpık eğitim sistemimizin bir sonucuydu. Doğruların daha okulun kapısında nöronlarımıza monte edildiği bir sürece günümüzde eğitim denilmiyor ne yazık ki. Misak-ı Milli sınırları içerisinde görmeye ve düşünmeye alıştırmış bir neslin dramıdır yaşadığımız.

Çünkü tarih; sadece içerden bakılarak, kendi kendimize kurduğumuz, nesiller boyu sorgulamadan, derine inmeden kabul ettiğimiz, mitolojilerle anlaşılacak bir şey değildir.

Tarihte tek gibi görünen olayı anlayabilmek bile, bütün tarihi seferber etmeyi gerektirebilir. Avrupa ve dünya tarihlerini de çok iyi bilmeyi ve arşın merkezine seyahat etmeyi gerektirebilir.

Evet Osmanlı sanayileşemedi. Ama bazılarının zannettiği gibi bu tembellikten, zevk-ü sefaya düşkünlükten yada bilime ve ilerlemeye set durduğuna inanılan din olgusunun varlığından dolayı değildi.

Bir kere sanayileşebilmek, büyük sermayeler gerektiren bir süreç. Bu sermaye doğal yollarla elde edilemez. Özellikle, dönemin Avrupa devletlerine bakarsanız, normal şartlarda iki yüz yılda elde edilebilecek ekonomik gelişimi ve sermayeyi, kurdukları sömürü düzenleriyle yirmi yıl gibi kısa bir sürede tamamladıklarını göreceksiniz. Bu hıza ayak uydurmak gerekirse, bir **haydutluk düzeni** ve bir **vahşet düzeni** kurmanız kaçınılmazdır. Sömürü ve yeniden sömürüyü gerektiren, yeniden kendini vareden zülüm döngüsü kurmanız gerekir ki bu, ne Osmanlının kurucu kodlarıyla ne de insanlık değerleriyle bağdaşan bir durumdur.

Mesela Fransa'nın Cezayir'i işgaline bir bakın. Fransa buğday ihtiyacını karşılayabilmek maksadıyla Cezayir'i işgal etmiş ve sömürgeleştirmişti. Arkasından beyinleri ve ekonomiyi de sömürgeleştirdiler. Öyle bir bağlayıcı ekonomi kurdu ki; ancak Fransa'ya bağlı kalırsa ayakta durabilecekti Cezayir. Bugün bile Cezayir'de sömürge ekonomisinin izleri silinebilmiş değildir.

İşte bugün kalkınan ülkeler sermayelerini bu şekilde oluşturmuşlardı.

Ruslar; Sibiryayı Balkanları ve Türk hanlıklarını,

İngilizler; Hindistan, Avustralya Afrika ve Amerika'yı,

Fransızlar; Güney Afrika'yı, Kuzey Amerika'yı, Kanada'yı,

Hollanda; Güneydoğu Asya adalarını,

Belçika; Kongo'yu,

Danimarka; İzlanda'yı,

Japonya; Kore'yi, ve Tayvan'ı sömürgeleştirdiler ve akan sermayeyi bir vantuz gibi içine çektiler.

Tarih Şaşırmaktır!

Osmanlı ise inatla bir yandan sömürge düzenine karşı çıkıyor, bir yandan da sürekli toprak kayıpları veriyordu. Zamanla ortaya çıkan ağır siyasi, askeri ve ekonomik buhranlar ve toprak kayıpları neticesinde Avrupa sömürge devletleriyle bırakın rekabeti, insan sermayesi dahi sürekli tüketiyordu.

Vahşi dünya Osmanlı'ya iki alternatif sunuyordu. Ya sömürge düzenini kuracak ya da içeriye sömürecekti. Rusya ikisini de yapan ülke oldu. Sanayileşmenin bedelini toplumlara ödetemeyecek kadar insani bir düzen kuran Osmanlı ikisini de yapmadı. **Çevresini saran kurtlarla, kurtlaşmadan mücadele etmeyi tercih etmişti.** Keza, bütün dünya da acı bir süreçtir kapitalizme geçiş. Sanayileşme bedelsiz olmazdı. Nitekim, İngiltere sömürge düzeninden sonra ağır bir açlık ve sefalet bırakmıştı geriye.

Sanayileşmenin insanı insanlıktan, tabiatı tabiatlıktan çıkartacak ve insanın Allah'la, vahiyle olan bağlantılarını kopartacak gayri insani düzenine imza atmaktansa anka kuşu misali yanmayı ve küllerinden yeniden doğmayı denedi. Evet denilebilir ki; Osmanlının batışı bile muhteşemdi.

Şimdi o kül nerede? Hangi diyarda? Henüz bilmiyoruz.

Bildiğimiz bir şey varsa o da: Osmanlının arkasında bıraktığı boşluk doldurulamadı. O boşluğun yerini zulüm aldı. Arkasından kan ve gözyaşı hiç dinmedi.

Ancak insanlık bu haksızlık ve zulüm düzeni devam ettikçe, Osmanlı yoksa bile insanlık yeni bir Osmanlı icad emek zorunda kalacaktır.

Nerede mi ?

Kim o ruhu, dinamizmi gösterir, hak ederse ve sahip çıkarsa onun toprağında boy verecek. Adı artık Osmanlı mı olur başka bir şey mi olur onu bilemem.

Yazımı dünyaca ünlü duayen tarihçimiz Halil İnalçık'ın tespitiyle bitirmek istiyorum.

(Türk okullarının Türk düşmanları! bu satırları iyi okusunlar!)

“Osmanlının en önemli özelliklerinden biri de şudur: Osmanlı zamanının en ileri tekniklerini hiçbir taassuba kapılmadan almıştır. Çağa uyum çok önemli ve ben bunu bugün de görüyorum. Örneğin Moğolistan'da Türk liselerini gördüm. Moğol çocukları bize, Türkçe İstiklal Marşını okudular, gözlerimiz yaşardı. Bu okulları kuranlar, hocalık yapanlar oralara nasıl gidiyorlar. İşte bu Osmanlının kuruluşunda da gördüğümüz dinamizmin, yayılma, ilerleme azminin bir ifadesi. Gönül ister ki devlet yöneticileri de aynı dinamizme ayak uydursunlar. “

Yorum sizin...

[Osmanlının Yıkılışında Tekke ve Zaviyelerin Rolü Var mıydı ? \(Mehmet Bahadır\)](#)

Bir Hastalığımız ve Yok etme Meylimiz Üzerine

Aslında yüzyıllardır yapa geldiğimiz bir yanlışımız, daha doğrusu hastalığımızdan biri de; genel kabul görmüş doğrularımızı tek, ve mutlak doğrular olarak algılamamız olmuştur. Ve bu doğruyu da; gerek devlet eliyle sistemli bir şekilde, gerekse bireysel bazda topluma tek, ve mutlak doğrular olarak dayatmamız olmuştur.

Bu zihniyete göre doğrumuz tek doğru ve mutlak doğru, yanlışımız da tek yanlış ya da mutlak yanlıştır. **Bu hastalık ve yanlışımızın manası; araştırma ve geliştirmenin önüne set çekmektir ve toplumsal olarak her alanda durağanlaşmanın adıdır.** Bu zihniyetin var olduğu toplumlar araştırma, inceleme ve gelişmenin öncüsü olamazlar. Hemen her konuda ilim, fikir, düşünce bazında olduğu gibi sosyal, siyasal, ekonomik, askeri, hukuk, vs...alanda da durağanlaşma dönemine girilir ki bu çok tehlikeli bir dönemdir. Bu hastalığın yan etkileri de vardır. Mesela önyargılarımız, argüman ve slogan bazlı düşüncelerimiz, kıymeti kendinden menkul değerlerimiz bu anlayışın birer yan ürünleridir..

Böylesi zihniyet, araştırma, geliştirme ve sorgulama yoksunu oldukları için menfi gördükleri bir şeyi ıslah etme yoluna gitmektense, yasaklama ya da yok etme eğilimi içine girerler. Günümüzde de hala öyle değil mi? Demek ki hastalık hala devam ediyor. Baskıcı ve otoriter devletlerde de görülen bu uygulamalar ayrı bir konu başlığı altında incelenebilir.

Tarih Şaşırmaktır!

Genel anlamda Osmanlının duraklama dönemi diye tabir edilen bu dönem belki de böyle bir hastalığın ve durağanlaşmanın bir sonucuydu. Tabii ki mesele bu kadar basit değil. Avrupa ve dünyada hızlı gelişen fikir akımlarına, alternatif fikirler ve doğru çözümler sunamadı Osmanlı. Batının hakimiyeti karşısında, batıya benzeyebilme refleksini gösterebilmiştir sadece. Üstelik halk için halka rağmen klişesiyle yakın tarihteki devrimler ve yenilenmeler, toplumun fikir ve düşünce dağarcığından uzak, toplumsal acı ve tecrübelerden doğmayıp, tepeden indirme bir zihniyetle gerçekleşmiştir.

Çok iddialı sözler söylemek istemem ama;

Bir hastalığımıza teşhis koyabilmek ve bu hastalığın biz de bıraktığı tahribatı resmetmektir amacım.

Şimdi, bu bağlamda bir mevzuyu dile getirmek isterim.

Osmanlının yıkılışında medrese ve zaviyelerin rolü var mıydı? Hakikaten bir sorun varsa Medrese ve zaviyeler neden ıslah yoluna gidilmedi de ([Geldikleri gibi gitmediler](#) konulu yazımızda belirttiğimiz ve cevabını verdiğimiz gibi) bir çoğu dükkana, meyhane ve barlara çevrildi? Medrese ve zaviyeleri kökünden kazımakla bir başka deyişle İster Lozan'ın şartları deyin, ister otorite sahibi üst kurumların kendi normlarını halka diktesi deyin kültür ve mirasımızı reddetmekle neler kaybettik hiç düşündünüz mü? Lozanın galipleri (Yabancı devletler) ne olur ne olmaz diyerek, bu manevi kurumları kapattırmış olabilirler miydi? Asıl yaman soru şudur ki; **Bu manevi kurumların; kapatılmasında, toplumsal bir değişim gösteremeyen, durağanlaşan müslümanların sorumluluğu var mıdır? Yoksa kader adaletiyle tecelli mi ediyordu ?**

Öncelikle bu kurumların mahiyetinin ne olduğuna, nasıl bir görevi inşa ediyorlardı ona bakmak gerekiyor .

Nitekim 1925'teki Tekke ve Zaviye'lerin kapatılmasıyla birlikte, din ve din eğitimi tatil edilmiştir. 1930'de ise din, eğitim müfredatında tamamen çıkarılmıştır. Din ve inancın fert, aile ve toplum hayatından tamamen silinmesi için gereken her şey yapılmıştır. (Polemiğe yer vermemek için, din eğitimine karşı olmadığımı, ancak zorunlu din eğitimine ve bunun dikte ettirilmesine karşı olduğumu belirtmek isterim.)

Evet medreseler akli ve şer'i ilimlerin talim edildiği yerlerdi. O hem akli, hem kalbi, hem de vicdanı kanatlandırdığı günlerde asli vazifesini eda ediyordu.

Zaviyeler ise Peygamber Efendimizin (S.A.V) ruhani hayatlarının temsil edildiği mukaddes Allah evleriydi. Bu evlerde Allah anıldı, tefekkürü giden kapılar aralandı. Kalp delindi. Allahın varlığına oradan menfezler açıldı.

Bu iki kurumun milleti İslamiyeye katkıları inkar edilemez. Bu kurumlar daha sonra yıkılan bir dünyanın enkazı altında kaldılar. Ya da koca bir dünya onların külleri altında kaldı. Bazılarının iddia ettiği gibi, bu iki kurum yıkılmamızı hazırlayan etkenler değildi, aksine medrese ve zaviyeler ne zaman yıkıldı millet de o zaman yıkılmıştır. **Bizim esas problemimiz Osmanlının yıkılışı değil, ruh planındaki çöküşümüzdü.**

Tarih Şaşırmaktır!

Raşid Halifeler, Efendimizin (S.A.V) ilk açtığı medresede (Mescid-i Nebevi) ders görmüş, ilk ve en büyük çıraklarıdır. Bu medreselerde tefsir, hadis, fıkıhın yanında ilmi dersler de veriliyordu. Kainat, eşya ve hadiseler didik dik ediliyordu.

Rönesans nasıl ki Avrupa’da eşya ve hadiselerin hallaç edildiği aydınlama dönemidir, bizim rönesansımız da Peygamber Efendimizle başlamış, Raşid halifelerle geliştirilmiş ve Peygamberden dört asır sonra birdenbire hızlı, derin ve amudi bir şekilde devam etmiştir.

Düşünün İbni Sina ve Biruni gibi kimseler daha Hicri 4-5. asrında yetişmişlerdir.

İslam büyükleri öyle kitaplar yazmışlar, öyle eserler ortaya koymuşlardır ki, kendilerinden sonra Avrupa’nın üniversitelerinde asırlarca okutulmuştur. **Avrupalı büyük ölçüde rönesans ve sanayi devrimini bu eserlere borçludur. Dünyaya hakimiyetini, bu eserlerden istifade de bulmuştur.** Özellikle tıp alanında İbni Sina, Razi ve Zehravi gibi bilginlerin eserleri, Batının ilmi yapılanmasının oluşmasında büyük etkenleri olmuştur.

Günümüzde bin bir iddia ve şatafatla ortaya atılan eserlerin ve kitapların hangi biri, asırlarca ve de kıymetinden bir şey kaybetmeden üniversitelerde okutulmuş ya da elden ele dolaşarak insanlığa sunulmuştur ?

Oysa İbni Sina, tam sekiz asır, Zehravi tam bin sene Batıda otorite kabul edildi.

Nizamülmülk medreseleri de çok büyük hizmetler vermiş, özellikle Gazzali’nin getirdiği ruh ve mana temsil edilmiştir. Diğer taraftan da çağın ilimleri takip edilmiştir.

Akıllar fen ve tekniğe ait ilimlerle, kalpler ise dini ilimlerle nurlandırılmıştır. Kalp ve akıl izdivacından İbni Sinalar, Zehraviler, Battaniler, Raziler, Biruniler yetişiyordu.

Bunlardan her biri kendi sahasında ilmi araştırmaları ve buluşlarıyla başı çekiyordu. Kimisi astronomiyi geliştiriyor, kimisi fizik kuralları koyuyor, kimisi de matematikte yedi kat integral problemleri çözüyordu. **Kimisi de dünyanın çevresini ölçmeye çalışıyor ve dünyanın güneş etrafında döndüğünü tespit ediyordu ki Galileo ve Copernik’in yedi göbek dedesi henüz mevcut değildi. Batı ve dünya vahşetler içinde yüzerken, bizim aydınlık dünyamızda hidrolik sistemlerle çalışan araçlardan, saatlere, oradan da ilkel robotlara kadar, son asırlarda tanıyabildiğimiz teknolojik eserler, o dönem adi eserler olarak teşhir ediliyordu.**

Diyarbakırlı Ebul-İz El Cezeri, 800 sene önce hidrolik sistemle çalışan pek çok otomatik eser ortaya koymuştu. **Ta o zamanlar biz yaptığımız robot atlara hareket verirken, Batı dünyası saatin işleme keyfiyetinden uzak “Acaba içinde cin mi var ?” diyordu.**

İşte medreseler böylesi, çağının ilerisinde ve ötesinde kurumlardı. Şu anki mevcut üniversitelerimize bakınca, insanın hayıflanmaması mümkün değil. **İlim yuvaları olması gereken kurumlar ideoloji yuvaları olduysa, orada öğrenim gören öğrenciler üniversiteye; daha kolay ve daha refah bir hayat arzusuyla gidiyorsa bu kurumlar çağının gerisine düşmeye mahkumdur.**

Tarih Şaşırmaktır!

Gönül kahramanı Yunus Emre ne güzel söylüyor

İlim ilim bilmektir,

İlim kendin bilmektir,

Sen kendini bilmezsin

Ya nice okumaktır.

diyerek sanki geçmişten ötelere ve bizlere mi sesleniyor acaba? Kimsenin alınmasını istemem ama bu sözleri öncelikle kendime muhatap alıyorum.

Bunun yanında insanları maddi aleminden alıp, manevi boyutlarda derinleştiren, farklı boyutlarda ve farklı frekans iklimlerinde dolaştıran tekke ve zaviyelerde de durum daha bir başkaydı. O zamanlar tasavvuf ehlinde öyle kimseler vardır ki; nazarları zaman ve mekanın en karanlık noktalarına kadar varabiliyordu. Bunlar içinde öyleleri vardı ki ; *“Ben bir lahza Peygamber Efendimizi görmezsem mahvolurum”* diyordu. *“Yakaza halinde efendimizi 75 defa gördüm”* diyeni de vardı.

Bunlardan Muhyiddin İbni Arabi 4.Muradın Revan seferinin 6 ay süreceğini isim vererek ve yine Abdülaziz’in kollarının kesilmek suretiyle katledileceğini asırlar öncesinden haber veriyordu.

Tekke ve medreseler iç içe geçmiş birlikte, insanın ruhunda, ilminde, aklında ve irfanında kemale ermenin sırlarını ve kamil insan olmanın yöntemlerini gösteriyordu.

Öyle bir gün geliyor ki; bu muhteşem devir kapanıyor. Medrese artık yeni bir şey verme, yeni bir şey bulma yerine eskilerin nakliyle meşgul olmaya başlıyor. Mesela Battani, İbni Sina ne dediler diye onlara şerhler, haşiyeler yapmakla yetiniliyor. Düşünce ve fikir doğmuyor. Tabi böyle bir medreseden de artık ne Gazzali çıkıyor ne de Battani çıkıyor. **Yazımızın başında belirttiğimiz durağanlaşma hastalığı baş gösterince gerçek ilim adamları da yetişmiyor. Ufkumuz kararıyor, yolumuz tıkanıyor. Her taraf bir kara delik halini alıyor ve bu kara delikler milleti yutuveriyor.**

Bugün tarihin önünde her şeyin hakkını vermek mecburiyetindeyiz. Tekke ve medreseler 10-12 asır İslam alemini ve Osmanlıyı ayakta tutan dinamiklerdi. Bilmem ki Osmanlının yıkılış döneminde Tekke ve medreseler aynı seviyede miydi? İslamı Milliyeyi bunlar mı temsil ediyordu? Yoksa sadece eskilerin yerini, onların kerametlerini söyleyerek teselli bulan insanlar mı almıştı ?

Günümüzde birçoğumuzun zihniyetini yansıtır biçimde; din, sadece gerektiğinde çantadan çıkarılabilen ve çoğu zaman gerekmediğinde de rafa kaldırılabilen bir meta gibi algılanıyorsa, maneviyattan yoksun üniversitelerimiz (medreselerimiz) ideoloji yuvaları, dedikodu yuvaları olmuş ise, kutsal mabedlerimiz (tekke, zaviyelerimiz) merasim yerlerimiz olmuş ise bu iş zaten çoktan bitmiştir.

Dinin ruhuyla, insanla bütünleşmeyen medrese, medrese olmadığı gibi tekke de tekke değildir. Adı ne olursa olsun ilim yapmayı bırakıp, dedikodu ve ideolojilerle uğraşan her müessese içten içe çökmüş demektir. Mektep ve medrese sosyal hayatın temelidir. Temeli çökmüş bir binasında yıkılması da mukadderdir. O temel sağlamlaştırılmadıkça devletin ayakta durması mümkün olmamıştır. Osmanlıda da bu olmuştur.

Tarih Şaşırmaktır!

Yani Medrese ve tekkeler Osmanlıyı yıkan unsurlar değil, aksine Osmanlıyı ayakta tutan manevi dinamikler olmuştur. Ne zaman ki onlar yıkıldı (ve tedbir maksatlı Batının dayatmasıyla kaldırıldı) onlara dayalı olan Osmanlı da yıkıldı.

Geriye temeli çok da sağlam olmayan, paranoyalarla, korku ve vehimlerle yaşayan, küçük ve zayıf, [kendisiyle, kültür ve medeniyetiyle, özüyle kavgalı](#), darbelerle yola getirilen muassır ve medeni bir TC kaldı.

Bu acı fakat gayet tabii bir neticedir .

Kuran ***“Bir toplum kendini değiştirmedikçe, Allah onları değiştirmez “*** buyurmaktadır.

Galiba kader adaletiyle tecelli ediyor. Bize de ders almak düşüyor. Yanılıyor muyum ?

Geldikleri gibi gitmediler I: Lozan'ı anlamak (Mehmet Bahadır)

Ülkelerin kaderlerini belirleyen, uluslararası antlaşmalar tarih boyunca tartışılır olmuştur. Ülkemizde ise, sınırlarımızı ve kaderimizi belirleyen Lozan antlaşması; bırakın tartışmayı, sorgulamak ve hatta en küçük menfi görüş bildirmek bile cesaret isteyen konulardandır. Çünkü her an yobaz, irticacı, işbirlikçi ve vatan haini gibi yaftalarla karşılaşmayı göze almak durumundasınızdır.

Çünkü, Lozanda verilen tavizlerin ve taahhüdlerin yalnız hesabını sormak için değil, telafi çarelerini aramak için de halka hakikatleri olduğu gibi söylemek misyonunu da yüklenen [Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının](#) başına gelenleri anlamadan, vatan hainliği kavramının nasıl ucuzlatıldığını anlayamazsınız. Aynı şekilde irtica, laiklik vb. kavramların, tam ve net bir tanımının günümüze kadar neden yapılmadığını da anlayamazsınız.

Bugün irtica tehlikesinden bahsedenlere, “İrtica” nedir ? “Nasıl bir tehlikedir ?” diye sorsanız, politik ve yuvarlak cevaplardan başka tatmin edici bir cevap alacağınızı hiç düşünmüyorum.

Resmi söylemin ezber ve sloganlarını eğitim zanneden, ve böylesi bir milli öğütüm tezgahlarından geçtikleri için, analogi ve sorgulama yoksunu zihinler, Sevr'i utanç ve zillet belgesi, Lozan'ı da zafer anıtı olarak gören bir değirmende öğütüldükleri için, yazacaklarım çoğu kimsenin hoşuna gitmeyecektir muhtemelen.

Tarih Şaşırmaktır!

Ancak gerçeklerin er yada geç ortaya çıkmak gibi kötü (iyi) bir huyu vardır ve aslında tarihi çeşitli sorularla ve sorgularla çeşitli yerlerinden deşmek, buzdağının görünmeyen kısımlarına ışıklar tutmak ve ortaya çıkacak yeni ve süpriz sonuçlara açık olmak ve bu doğrultuda ön yargılarımızı yıkmak hepimizin görevi olmalı değil midir ?

Aksi takdirde tarihi olmuş, bitmiş ve kemale ermiş dokunulmaz bir sihirli küre ve kıymeti kendinden menkul değerler manzumesi gibi algılasak derin yanılgılara düşeriz.

Tarihi anlama konusunda en büyük yanılgılardan biri de, olayları etik doğru ve yanlışlar bazında değil de, kişiler bazında ele alışımız olmuştur. Bu yanılgıdır ki, tarihimizi gerçek ve normal düzleminden çıkarmış, efsane haline getirmiştir.

Oysa realite şudur ki; milletler tarihini, geçmişinden ders çıkarmak, gününü ve geleceğini anlamlandırmak için okurlar, efsaneler oluşturmak için değil.

Söylemek istediğim esas meseleye gelirsek;

Lozan antlaşmasını, kuru bir toprak parçasının kavgası olarak görmek, büyük tabloyu görememekle eşdeğerdir. Kendimizi aldatmadır.

Çünkü bu tip antlaşmalar, çok boyutludur ve çok derin hesaplar sonucu ortaya çıkarlar.

Bu antlaşmalarda, toprak kaygısından çok, stratejik güvenlik, ekonomik kaygılar, potansiyel tehdit unsurları, yeni yada mevcut dünya düzenine uygunluk ve buna benzer konular alır.

Bir diğer önemli husus ise, meydanlarda kazanılmış savaşlar, tek başlarına hiç bir öneme haiz olmayabilirler. Bu başarıyı siyasi diplomatlarınızla masa başında da devam ettiremezseniz, meydana kazandığınızı zannettiğiniz zafer bir anda hezimeteye de dönüşebilir. Tarih bunun gibi ibretlik olaylarla doludur. Kesin bir zafer için hem meydan da hem de masa başında başarı şarttır.

-Ekonomik Kaygılar ve Toprak Kaygısı Açısından LOZAN :

Hemen söylemeliyim ki, Lozan'da ekonomik olarak çok büyük kayıplar verdik. Bütün faturaları ödemeye razı geldik. Hatta Osmanlının eski borçlarını bile ödemeyi kabul ettik.

“Sen fazla oldun dur artık! Kapitülasyonları kaldırdık onu niye söylemiyorsun” dediğinizi duyar gibiyim.

Bilelim ki, Türk hukuk devrimi, kapitülasyonların kaldırılmasının bedelidir. “Türk hukuk devrimi” denilen ve 1928'e kadar devam eden Avrupa'nın çeşitli ülkelerinin kanunlarının çeviri veya uyarlama yoluyla “evlatlık alınması” sürecinin bizzat Lozan'da taahhüt altına alındığı genellikle gözden kaçırılır.

O halde öve öve bitiremediğimiz Hukuk Devrimimiz de kanaatimce, bu şartlar ve taahhüdler altında tartışılması gereken bir pozisyondadır

Tarih Şaşırmaktır!

Hadi onu da geçtim. meseleye toprak meselesi olarak baksak bile, yine yaya kaldığımızı görürüz ve Lozan'ı neresinden tutarsanız tutun, hep elinizde kalacaktır.

Mesela Lozan'da Filistin toprakları için ne yaptık ?

Koca bir Hiç... Hatta görüşmeler sırasında Filistinli kardeşlerimiz TBMM kapısında günlerce, 'Bizi İngiliz kurtlarına teslim etmeyin' diye yalvar yakar dolaşmışlardı. Aldıkları cevap, önce oyalama, sonra da kendi başınızın çaresine bakın, olmuştu.

Lozan'ın asıl tartışmamız gereken boyutu, Ortadoğu'nun paylaşılması ve sınırların yeniden çizilmesi karşısında aldığı uysal tavidir. Böylece İngilizlere petrol alanlarını, kontrol etme şansını da vermiştik.

Ancak can yakıcı acı gerçek:

Lozan zaferiyle! diğer Arap topraklarında olduğu gibi Filistin'de de Sevr'in bütün istekleri olduğu gibi kabul edilmiştir. Hatta Filistin'de İngiliz manda rejimi, İsmet Paşanın Lozan'daki imzasıyla resmîyet kazanmış, böylece İsrail'in kuruluşuna giden yolda en büyük engellerden biri daha bertaraf edilmişti.

Ayrıca bir kenara not edin;

İmadiye ilçesi Sevr'de bizde görünür ama Lozan'da Irak'a bırakılmıştır.

Ayrıca Çanakkale şehitliğini, Lozan'da, ebediyen itilaf devletlerine bırakmıştık.

Daha Lozan'da Yunanlılardan almamız gereken savaş tazminatından neden vazgeçtiğimizi, Batı Trakya'yı, Batum'u, Oniki Ada'yı, Musul'u, Kerkük'ü, Süleymaniye'yi kaybedişimizi anlatmadım bile....

Canınızı acıtmamak ve sıkmamak için detaylara girmiyorum.

Gelecek bölümler

1. Stratejik Güvenlik ve Potansiyel Tehdit Unsuru Olarak Lozan
2. Halifelik Açısından Lozan

Geldikleri gibi gitmediler II:Lozan tehdidi (Mehmet Bahadır)

Sunuş: Gazze’de ölen bebeklere ağladığımız şu günlerde her zamankinden fazla soğuk kanlı olmak gerekiyor. Filistin neyin parçasıdır? Büyük Oyun’a ışık tutan bu yazı dizisini dikkatinize sunuyoruz. (Birinci bölüm [burada](#))

Editör

Stratejik Güvenlik ve Potansiyel Tehdit unsuru Olarak LOZAN :

İkinci Dünya Savaşından sonra muzaffer devletler, Almanya’yı işgal etmiş, orada buldukları süre zarfında kendilerine göre yeni ve özgürlükçü bir sistem inşa etmiş ve yine kendileri açısından tehdit unsuru olarak gördükleri “Führer Rejimi”ne benzer bir ortamın tekrar doğmamasını temin ettikten sonra “geldikleri gibi” gitmişlerdi!

Olayı bu çerçevede düşünürsek Lozan’da işgalci kuvvetlerin kuracakları yada kafalarında tahayyül ettikleri “**Yeni Dünya Düzeni**”ne tehdit unsuru olabilecek tehlikeler nelerdi ? İşte bu sorunun cevabı flu resmi biraz daha netleştirecektir.

Öyle sanıldığı gibi, milli mücadele yapıldıktan sonra, İstanbul’daki işgalci güçler, “Aman bu Türkler ne yamanmış. Gelip bizi de denize dökmeden gedelim bari” deyip geldikleri gibi gitmediler!

Geçmişimizi ve geleceğimizi tarumar edip öyle gittiler.

Ve hatta Lozan’da kovduk dediğimiz adamların karşısına oturunca bize hiç de galip gibi davranmadılar. İlk devrede uzlaşmaya bile varmadılar. **Ne zaman ki; yüzyıllardır var olan bir kültürü yok etmek ve yerine başka bir medeniyetten ithal edilmiş olan tamamen yeni bir kültür koymak gibi zor ve travmatik bir proje ve uygulama şekilleri devreye girince** birinci devresinde bağımsızlığımızı tanımamakta direnen itilaf devletlerinin, ikinci devrede nasıl olup da maddeleri tartışma gereği bile duymadan kabul ettikleri anlaşılmış oldu..

“Hep önde, hep ileri !” diyen 10.yıl marşımızdan aldığım cesaretle, biraz daha ileri gidiyor ve diyorum ki: İtilaf devletlerinin esas amacı;

Temellerini İslamiyet’ten alan, 600 yıldır dünyaya adaletiyle hükmetmiş, “Osmanlı kültür ve medeniyeti” Kurulan Yeni Dünya Düzenine, en büyük tehdit unsuruydu ve temelleriyle beraber yok edilmeliydi.

Osmanlı’yı haritadan silmenin yetmeyeceğini bildikleri için, daha etkili; Lord Gladstone’nun dediği gibi ‘Türklerin kendiliğinden Kur’andan vazgeçecekleri’ bir yönetime ihtiyaç vardı.

İslam’ın bazı sembolleri, medeniyetimiz bütünüyle imha edildi. Önce dedelerimizin yazdıklarını anlamaz hale gelmeliydik. Onların mirasını reddetdik. Böylece, dalından koparılmış bir çiçek misali geçmişimizle bağımız koparıldı. Kütüphaneler dolusu kitap bir gecede okunmaz hale getirildi.

Tarihçiler, İslam medeniyetinin çöküşünde, Cengiz ordularının İslam yurtlarındaki kütüphaneleri ateşe vermesinin büyük rol oynadığına sık sık vurgu yaparlar. Haksız da sayılmazlar. Ama hiç kimse, geçmiş yüzyılın başında yapılan bir inkılâp ile İslam ve Osmanlı Medeniyetinin yaşayan bütün kaynaklarının bir gecede imha edildiğinden söz etmez!

Nitekim medeniyet ve tarih kaynaklarımızın bir gecede okunmaz hale getirilmesi yetmez. Sayısız camiler haraç mezat satılır. Vakıfların bünyesindeki tekke, zaviye, han, hamam... hasılı Osmanlı’yı ve İslam’ı hatırlatacak her simge yok pahasına ehil olmayan insanlara devredilir. Çoğu yıkılır. Bir kısmı ise, dükkân, meyhane ve bir kısmı da bar yapılır.

İstanbul Büyükşehir Belediye’nin 2003’te yaptırdığı bir envanter çalışması sonucu, sadece Tarihi Yarımada altı binden ziyade tarihi eserin yok edildiği belirlendi ki, bunların tamamına yakını, Osmanlı eseri idi. Mesela Rumelihisarı sahnesinin yeri camii idi. Beş - on yıl öncesine kadar mihrabı hala ayakta idi.

Bir de, Suudi Arabistan’ın Ecyad Kalesi’ni yok etmesine veya Sırp militanların Mostar Köprüsü’nü yıkmasına, Balkanlardaki Osmanlı eserlerinin yok edilmesine kızanlar, öncelikle kendi medeniyetimizi kendi ellerimizle nasıl yok ettiğimizi idrak etmek zorundadırlar. En azından günahı ve sevabıyla tarihimize yüzleşebilmeliler.

Tarih Şaşırmaktır!

Bunlarla da yetinilmedi. Osmanlı'nın dünyaca ünlü arşivleri dahi haraç mezat satılmış ve büyük bir kısmı da hurda kağıt yapılmıştır. Allah'tan Bulgaristan işe erken uyandı da, en azından kendi tarihini ilgilendiren arşivlerin büyük bir kısmını alıp yok edilmekten kurtardı...

Siz bu milletin kendi tarihine duyduğu bu hıncı anlayabiliyor musunuz? (Kendi kültür ve medeniyetine yabancılaştırılmak böyle bir şey olsa gerek!)

Kısaca, İngiliz veya Amerikan mandasını kabullendiğimizde bize zorla yaptırımları ihtimali bulunan her şeyi veya onların asırlardır bize yapmak istediklerini, biz kendimiz yapmaya karar verdik.

Gelecek bölüm: Halifelik Açısından Lozan

Geldikleri gibi gitmediler III:Halifelik Açısından Lozan (Mehmet Bahadır)

Bu mesele, çok tartışma götüreceğinden kısaca:

Dönemin etkin gücü İngiltere'nin, milyonlarca Müslüman nüfusu yönettiği için kendisine potansiyel bir tehlike arz eden Hilafeti kontrol etme kaygıları vardı.

Türkiye Hilafet kozunu ancak 1924 Mart'ına kadar elinde tutabildi. Yine kendi elimizle saltanat ve halifelik makamını kaldırdık. Oysa 2.Abdulhamid Han son dönemlerde, siyasi bir makam da olsa Halifelik makamını oldukça etkin ve güçlü bir biçimde kullanmıştı ve bu makam İngilizlerin başının ağrısıydı.

Meselenin diğer bir acı boyutuna da değinmeden edemeyeceğim.

Her ne kadar sol aydınlarımız yıllardır 'Ruslar bize yardım etmeseydi Kurtuluş Savaşı'nı biraz zor kazanırdık' deseler de;

Dünya Savaşı'nda Osmanlı topraklarının işgali, işgalci kuvvetlerin Müslümanlara zulümleri ve Halife'nin Hıristiyan devletlerin elinde esir konumuna düşmesi, Hint Müslümanlarını harekete geçirmiş ve İngiltere'ye baskı yapmak amacıyla çeşitli dernekler kurmuşlardı. İşte bu derneklerin çabalarıyla Halifeyi kurtarmak üzere 875 bin lira Ankara'ya ulaştırılmıştı.

Paranın akıbeti mi ? Bir Banka (İş Bankası) kuruluşunda değerlendirdik. Bir başka deyişle bankamıza sermaye olarak kullandık.

Yakın tarih yazılarıyla dikkati çeken ve sorgulayıcı tarihin öncülerinden olan başarılı yazar Mustafa Armağan'ın dediği gibi ;

Tarih Şaşırmaktır!

“Sizi bilmem ama bir Pakistanlı kalkıp bana, ‘Biz size bankanıza sermaye yapasınız diye mi bu parayı verdik?’ derse verecek cevabım yok. Aynı şekilde ‘Biz size o parayı Halifeyi kurtarmanız için verdik, siz gidip Halifeliği kaldırdınız. Öyleyse paramızı geri isteriz’ derse verecek cevabım yine yok.”

Maalesef benim de yok. Verecek cevabı olanlar, en azından yorum kısmına yazarlarsa ve beni de tatmin ederlerse çok mutlu olurum. Bu yardım paralarının akıbetini araştırıp, biraz daha derinleşenler; sürpriz sonuçlara ve ezber bozmaya hazırlıklı olmalılar. Meraklılarına duyurulur.

SONUÇ :

1. Savaş Meydanlarında kazandığınız zafer, masa başında da kazanılmazsa, zafer değildir. Zira, masa başından, türlü oyunlarla 3-0 hükmen mağlup kalkabilirsiniz.
2. Ölü doğmuş, haklı olarak Nutukta bile antlaşma değil, proje olduğu ısrarla belirtilen, İngiliz parlamenterlerin dahi paçavra diye dalga geçtiği SEVR, biz dahil hiçbir taraf ülkenin (Yunanistan hariç) parlamentosunda onaylanıp yürürlüğe girmemiştir. Ve aslında daha ilk günden uygulanamaz olduğu anlaşılmıştır. Sevr’in hedeflerinin asıl onayı Lozan’da gelecektir ve Lozan, SEVR’in hafifletilmiş bir versiyonudur.
3. Lozan, dünya sisteminin Birinci Dünya Savaşı sonrasında aldığı yeni şekli, Yeni Dünya Düzeni’ni aksatmayan, aksatmak ne kelime tahkim eden, güçlendiren bir antlaşmaydı. Zaten böyle gerçekçi bir temele dayandığı içindir ki, ömrü Sevr gibi kısa olmadı ve taraf ülkelerce onaylanabildi.
4. Lozan antlaşması, sadece kuru bir toprak mücadelesi değildir.
5. Kâzım Karabekir, Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy ve Rauf Orbay gibi bizzat Milli Mücadele’nin şaibesiz kahramanları “Misak-i Milli yarım kalmıştır” diyerek ve Lozan’ı telafi için, siyasi mücadeleye girip parti kurmuşlardı. Sonuçta Vatan haini damgası yemekten kurtulamadılar.
6. İtilaf Devletleri acı ama gerçektir “Geldikleri gibi gitmediler”
7. Kültür ve Medeniyetimizi, bir başka deyişle geçmişimizi ve geleceğimizi tarumar edip öyle gittiler.
8. İllaki bir zafer olarak anacak olursak; Lozan, verdiğimiz tavizlerin ve taahhüdlerin zaferi olabilir. En fazla bir “[Pirus Zaferi](#)” olabilir.
9. Lozan Antlaşması’nı zafer olarak görmek, bizi gerçeklere karşı körleştirmekten başka bir işe yaramaz. Sonra bir şeyin zafer olup olmadığı neyle kıyaslandığına bağlıdır. Yine de haksızlık etmeyelim, evet Lozan, ölü doğmuş Sevr’le kıyaslarsak bir başarıydı.

Koyu bir ideolojikle Lozan’a hala zafer olarak bakanlara son sözüm;

- *Zafer “Zafer benimdir” diyebilenindir. Başarı “Başaracağım” diye başlayanın ve “Başardım” diyebilenindir.* Bu veciz cümleyi her gün itina ile defterlerine yüz kere yazıp, okumalarını tavsiye etmek olacaktır.
- Bu yazı sadece bir durum değerlendirme yazısıdır. Böyle inandım böyle aktardım. (Bakış açılarını genişletmek, ufku genişletmek ve ezberleri bozmak maksadı taşır.)

Evet, tarih şaşırmaktır.

Bir Ortaçağ Hitler'i: Cengiz Han (Mustafa Akyol)

İstanbul şu günlerde "[Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu](#)" isimli bir sergiyi ağırlıyor. Evsahipliği yapan Sakıp Sabancı Müzesi'nin Müdürü Dr. Nazan Ölçer, "Sergi, dünya tarihine önemli bir damga vuran Cengiz Han'la Moğol İmparatorluğu'nun kültürler ve kıtalar arasında kurduğu bağı daha iyi anlamamıza yardımcı olacak" demiş. Umarım öyle olur. Bu "anlama"ya küçük bir katkı olarak da, Cengiz Han'ın tarihinin karanlık sayfalarını biraz açmakta yarar var.

Malum, asıl adı Timuçin olan Cengiz Han, 13. yüzyılda Çin'den Mezopotamya'ya kadar uzanan dev bir coğrafyayı istila etmişti. Bu istila hareketinin en çarpıcı yönü ise her ulaştığı yerde uyguladığı korkunç vahşetti. Ele geçirilen şehirlerin çoğunda, kadın-çocuk ayrımı yapılmaksızın herkes kılıçtan geçirilir, sadece zanaatkarlar gibi "işe yarar" görülen bir grup insan canlı bırakılırdı.

İngiliz tarihçi Justin Marozzi'nin ifadeleriyle;

"Şehirler topluca yok ediliyor, hayatta bırakılanların çoğu ise bir sonraki seferde 'canlı kalkan' olarak ordunun önünde yürütülüyordu. Moğollar ele geçirdikleri şehirlerdeki kedi ve köpekleri bile öldürüyorlardı. Termez kentinde bir kadın katliamdan kurtulabilmek için Moğol askerlere değerli bir inci yuttuğunu söylemiş, onlar da hemen kadının karnını parçalayıp mücevheri çıkarmışlardı. Zaten Cengiz Han'ın kurbanların karınlarının deşilmesi yönünde emri vardı." (1)

Tarih Şaşırmaktır!

Moğolların bu vahşeti askeri bir strateji uyarınca uyguladıkları söylenir: Korku yayarak düşmanlarını moral yönden yıkmak istemişlerdir. Bu açıklama doğru, ama eksiktir. Chicago Üniversitesi'nin ünlü tarihçisi Marshall Hodgson'a göre, "Çinli, Hıristiyan ve Müslümanlardan gelen bağımsız kayıtlar göstermektedir ki, Moğollar yok etmeyi başlı başına bir zevk olarak görmüşlerdir." (2)

Bu "zevk için yok etme", Cengiz Han'ın kişiliğine de uygundu. Kayıtlara göre, generallerine şöyle demişti: "İnsan için en büyük zevk, düşmanını kovalamak ve yenmektir. Onun her şeyini ele geçirmek, dul karısını ağlatıp sızlatmak, atlarına binmek ve kadınlarının vücutlarını gecenin zevkleri için kullanmaktır." (3)

Nitekim Cengiz Han sistematik bir "ırz düşmanı"ydı; askerlerine ele geçirilen yerlerdeki en güzel kadınları seçip kendine getirmelerini emreder, hepsine tecavüz ederdi.

Cengiz Han'ın ordularının gerek strateji gerekse "zevk" gereği öldürdüğü insan sayısının 40 milyonu bulunduğu tahmin edilmektedir. (4) Bu ise, 20. yüzyılın en büyük canisi sayılan Adolf Hitler'in bile, modern silahlar ve gaz odası gibi "teknik imkan"lara rağmen ulaşamadığı bir "skor"dur.

İslam medeniyetinin farkı

Elbette Cengiz Han'ı "dönemin normları"yla düşünmek gerek. Kuşkusuz Ortaçağ'ın tek istilacıları Moğollar değildi; hemen her imparatorluk kılıçla büyümeye çalışıyordu. Ancak Moğollar o dönemin standartları içinde dahi aşırı derece vahşiydiler. Özellikle de İslam medeniyeti ile karşılaştırıldığında...

O devirde İslam devletleri de "fetih" stratejisi güdüyordu, ancak Kuran'ın ve Peygamber'in sivillerin öldürülmemesi yönündeki açık uyarıları gereği, İslam ordularının fethettikleri ülkelerde kitle katliamlarına giriştiği pek görülmedi. Aksine İslam hukukundaki "zımmilik" statüsü gereği, ele geçirilen topraklardaki farklı cemaatlerin hakları tanındı. (Önce Yahudilik ve Hıristiyanlık için geçerli olan "zımmilik" statüsü, daha sonra Zerdüş, Hindu ve Budistleri de içine alacak şekilde genişletildi.)

Rus tarihçi Abraham L. Udovitch, her ikisi de Orta Asya kökenli iki devlet olan Moğol İmparatorluğu ile Büyük Selçuklular'ı karşılaştırırken, İslam'ın söz konusu "hukukilik" yönüne dikkat çeker. Müslüman Selçukluların pagan (Şaman) Moğollara göre daha insancıl bir fetih stratejisi izlemiş olmalarının en büyük nedeni, Udovitch'e göre, İslam'dı. (5)

Bağdat'ın Yok Edilişi

Cengiz Han'ın vahşeti, oğulları ve torunları tarafından da sürdürüldü. Torunu Hülagu Han, 1258 yılında o devirde dünyanın en göz kamaştırıcı bir kaç kentinden biri olan Bağdat'ın üzerine yürüdü. Aynı zamanda Hilafet merkezi olan Bağdat'ı korumak isteyen yöneticiler Hülagu'nun "teslim olun, kılınıza dokunmayacağım" sözüne güvendiler. Ama Moğol despot yalan söylemişti. Tarihçilerin kayıtlarına göre kentteki bir milyona yakın Müslüman, kadın-çocuk ayrımı yapılmaksızın kılıçtan geçirildi. Günler süren katliam nedeniyle şehrin sokakları kanla kaplandı. İslam medeniyetinin altı yüzyıllık birikimini temsil eden dev Bağdat Kütüphanesi'ni ve şehirdeki diğer pek çok eseri yakan Moğollar, öldürdükleri insanların kesik kafalarından piramitler dizdiler. Bağdat'tan sonra daha bir çok İslam kentini yok eden Moğol orduları, İslam dünyasına Haçlı Seferleri'nden çok daha büyük yıkım getirdiler.

Tarih Şaşırmaktır!

Tarihçi Prof. Osman Turan'a göre, "tarihte misli görülmemiş bu tahrip ve imha hareketi", İslam medeniyetine vurulmuş en büyük ve kalıcı darbe oldu. (6) Sulama sistemlerinin ve dolayısıyla tarımın yok edilmesi, bölgenin sosyolojisini değiştirdi. Kürtlerin "makus talihi"nin de başlangıcıydı bu: Moğol barbarlığının hedefi olan Diyarbakır, Cizre, Mardin, Hakkari gibi kentler yüzyıllar boyu toparlanamadı.

İşte, "Cengiz Han ve mirasçıları"nın mirası böyle bir şeydi...

-
- 1) Marozzi, "Tamerlane", s. 13-14
 - 2) Hodgson, "The Venture of Islam", cilt 2, s. 288
 - 3) Marozzi, s. 13
 - 4) International Herald Tribune, 10 Mayıs 2005
 - 5) "The Islamic Middle East, 700-1900", s. 300
 - 6) Turan, "Selçuklular Tarihi ve Türk ve İslam Medeniyeti", s. 477

Darbecilik CHP'nin müzmin hastalığıdır! (Mustafa Akyol)

Türkiye’de son dönemde sık sık “darbelerle hesaplaşmaktan” söz ediliyor ya... Son günlerde CHP lideri Deniz Baykal bile “12 Eylülcülerini yargılama” çağrısı yapıyor ya... Bu meseleyi yerli yerine oturtmak için öncelikle “ilk günah”ı doğru tespit etmek lazım. Hem böylece Baykal’ın neden bir yandan topu 12 Eylül’e atarken öte yandan da “Ergenekon’un avukatı” olmaya devam ettiğini daha iyi anlayabiliriz.

Dolayısıyla tespiti hemen yapalım: “İlk günah”, yani ilk darbe, sanıldığı gibi 1960’ta bir grup üniformalı haydutun gerçekleştirdiği 27 Mayıs darbesi değil, ondan 35 yıl önce bir grup üniformasız despotun çıkardığı “Tahrir-i Sükun Kanunu”dur. Bu zorbalık yasası ile tüm ülke zapt-u rapt altına alınmış, suçsuz insanlar fikirleri yüzünden idam edilmiş, liberal/muhafazakar çizgideki Terakkiperver

Fırka da iftiralara maruz bırakılarak kapatılmıştır.

Gelin, o ilk darbenin nasıl olduğuna bir bakalım. Malum, Türkiye Kurtuluş Savaşı’nı Büyük Millet Meclisi’nin iradesi ile yürütmüştü. Bu Meclis de, sonradan tüm sistemi ele geçirecek olan Kemalist/laikçi kadrodan ibaret değildi. Dindarlardan, din adamlarından, Kürtlerden, liberallerden, kısacası “Türkiye halkı”nın tüm renklerinden oluşan demokratik bir heyetti.

Tarih Şaşırmaktır!

Fakat Kurtuluş Savaşı bitince işler değişmeye başladı. Mustafa Kemal Paşa, söz konusu “Birinci Meclis”teki muhaliflerinden hoşlanmadığı için Nisan 1923’te yapılan seçimlerle oluşacak “ikinci

Meclis”e kendine yakın isimleri yerleştirmek için kolları sıvadı. Kurtuluş Savaşı’nın Mustafa Kemal’den sonraki ikinci büyük kahramanı olan Kazım Karabekir Paşa, bu eğilime karşı çıkacak ve sebebini de şöyle açıklayacaktı:

“Gazi, ‘ben muhalif istemiyorum’ diyerek, kendisine kavlen ve tahriren en çok sadakat gösterenleri... namzet gösteriyordu. Ben de böyle emre uyan bir meclisle, dünyaya hakim İtilaf devletlerinin emniyetini kazanamayacağımızı ve dahilde de hürriyet mefhumunu kaldıracığımızı ve belki daha şiddetli bir muhalefete yol açılacağını söyleyerek [seçim komitesinden ayrıldım].”

Karabekir Paşa ve onun gibi düşünen “hürriyetçiler” 1924 Eylülünde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’nı kurdular. Parti “gerici” değildi. Saltanat yanlısı hiç değildi. Parti kurucuları, “inkılapların hepsine taraftar olmakla beraber, bunların herhangi bir şahsa veya zümreye imtiyaz vermek için değil, bütün memlekete ve halkımıza mal edilmek” için yapılması gerektiğini savunuyorlardı.

Bugünden geriye bakınca ne kadar ileri görüşlü oldukları ortaya çıkıyor.

Ancak TCF sadece altı buçuk ay yaşayabildi. İsmet İnönü’nün yönetimindeki CHP hükümeti, Şeyh Said isyanı bahanesiyle çıkardığı “Takrir-i Sükun Kanunu”na dayarak 5 Haziran 1925’te partiyi kapattı. Böylece 25 yıl sürecek tek parti diktatörlüğü kurulmuş oldu. TCF’nin en elle tutulur suçu “partimiz dini inançlara saygılıdır” demekti! Bunun “gericileri cesaretlendirdiği” söylendi. Tam da 80 yıl sonra Ak Parti’nin Danıştay cinayeti üzerine “gericileri cesaretlendirdiği” için kapatılmak istenmesi gibi...

Terakkiperver Fırka, Türkiye’deki liberal/muhafazakar sentezin öncüsüydü. Ondan sonraki tüm askeri darbeler, bu sentezi temsil eden merkez sağ hükümetlere karşı yapıldı. Tüm darbeciler, “ilk darbe”nin faili olan CHP’nin ideolojisini yeniden konsolide etmeye ve onun siyasi rakiplerini yok etmeye çalıştılar.

Bunun tek kısmi istisnası 1980 darbesidir; o, diğer partilerle birlikte CHP’yi de kapatmıştır. Ancak bunun sebebi 1980 öncesinde CHP’nin klasik CHP olmaktan çıkıp Ecevit liderliğinde “ortanın soluna” ve “halkçılığa” kaymasıdır. CHP’nin 1930’lardaki “özüne” çoktan dönmüş olan Deniz Baykal’ın güncel darbe girişimlerinin “avukatlığını” yürütürken 12 Eylül’e “bulaşması”nın sebebi budur.

Eğer Sayın Baykal darbecilikle gerçekten yüzleşmek istiyorsa, aynaya bakmalı. Genel başkanlığını yaptığı partinin boynunda “tüm darbelerin anası”nın vebali vardır. Elinde de İstiklal Mahkemeleri’nde asılan masumların kanı...

Şeyh Said 'İngiliz Ajanı' mıydı? (Mustafa Akyol)

Türkiye siyasetinin önemli isimlerinden Abdülmelik Fırat'ı geçen hafta kaybettik. Allah rahmet eylesin. Hem kimliğiyle iftihar eden bir Kürt, hem de PKK terörüne hep karşı çıkan bir demokrattı. Tam bir beyefendi, bir nezaket timsaliydi. Ve, elbette, 1925 senesinde Cumhuriyet rejimine isyan eden Şeyh Said'in torunuydu.

O vesileyle merhumun dedesinin gerçek hikayesine biraz değinmek istiyorum.

Biz Türkler “milli eğitimimiz” boyunca “Şeyh Said'i İngilizlerin kışkırttığı”nı okur dururuz. Bu, bize yine devlet tarafından belletilen “iç düşmanları kullanan dış mihraklar” ezberinin “kurucu efsane”sidir. Gelgelelim, bu efsanenin pek bir temeli yoktur. Çünkü gerçekte Şeyh Said'in İngilizler adına hareket ettiğini, onlardan aktif destek aldığını gösteren hiç bir delil yoktur elde. Dr. Yaşar Kalafat'ın isyan hakkındaki kitabında belirttiği gibi “bu konuda çeşitli iddialar ortaya atılmışsa da İngiltere'nin isyandaki yeri hakkında belgelere dayalı kesin bilgiler ortaya konulamamaktadır.” (Şark Meselesi Işığında Şeyh Said Olayı, s. 179)

Devrin şahin başvekili İsmet İnönü de “Şeyh Said isyanını doğrudan doğruya İngilizlerin hazırladığı veya meydana çıkardığı hakkında kesin deliller bulunamamıştır” itirafında bulunur. (İnönü, Hatıralar, 2. Kitap, s. 202)

Tarih Şaşırmaktır!

Aslında isyanın kaynağı “dış”ta değil “iç”tedir. En büyük sebep de, Ankara’nın Kurtuluş Savaşı’ndaki “Müslüman kardeşliği” temasını bırakarak birden bire laikçi ve Türkçü kesilmesidir. Kırılma noktası, Şeyh Said isyanından on ay önce Ankara’da alınan iki karardır: Medreselerin yasaklanması ve Hilafetin kaldırılması. Kürt tarihi uzmanı David McDowall şöyle yazar:

“Hilafetin kaldırılması... Kürtler’in Türklere karşı duyduğu son ideolojik bağı da kopardı... Türkiye’nin 1912-22 arasındaki savaş yıllarını aşmasına yardımcı olan Kürtler, bu kez onun düşmanları haline geldiler... Bunlar, dindar şeyhler ve eski Hamidiye ağalarıydı ki, Halife’nin savunulmasına samimi olarak inanıyorlardı. Şimdi bu insanlar arasında, onların daha önceden en ufak bir bağlantı kurmayı kabul etmedikleri kişiler, yani Kürt milliyetçileri, bir direniş geliştireceklerdi.” (A Modern History of the Kurds, s. 192)

Aslında Hilafetin kaldırılması, sadece Türkiye’deki değil Musul’daki Kürtleri de küstürmüş ve koparmıştır. Atatürk Araştırma Merkezi Asli Üyesi Prof. Dr. Ömer Kürkçüoğlu şöyle yazar:

“Halifeliğin kaldırılmış olması, Kürtlerin ayaklanmasında önemli rol oynadığı gibi, Kürt unsurunun çoğunlukta bulunduğu Musul üzerindeki Türk iddiasını da zayıflatmıştır. Milliyetçi düşünceye yabancı olan Musul Kürtleri’nin, Türkiye’yi Irak’a tercih ettikleri söylenebiliyorsa, bunun başlıca nedeni, Halife’ye yani İslam’a olan bağlılıklarıydı. Musul sorununun çözüme kavuşturulmamış olduğu bir sırada Halifeliğin kaldırılması... Türkiye’nin Musul tezine manevi bir darbe indirmişti.

İngiltere’nin Musul’daki bir görevlisi, Halifeliğin kaldırıldığı yolundaki haberleri hayretle karşılayıp, inanmakta güçlük çektiklerini yazmaktadır. Bu İngiliz görevlisi, o zaman kadar ‘Kürdistan’ı patlamaya hazır bir volkan gibi kaynaştıran Türk propagandasının, Kürtler’in Halifeye kesin bağlılığına dayandırıldığını, Türklerin kendi bindikleri dalı kesmelerinin ise, İngiltere için inanılmayacak kadar mükemmel bir şey olduğunu’ belirtmektedir.” (Türk-İngiliz İlişkileri, AÜ SBF Yayınları, 1978, s. 290-291)

Şeyh Said’i ve isyanını işte bu çerçevede anlamak gerek. İsyanıcılar, şiddete başvurup kan dökerek yanlış bir iş yapmışlardı elbette, ama “İngiliz ajanı” filan değillerdi.

Ve olay, “iç düşmanları kullanan dış mihraklar” meselesi değil, “Jakobence politikalarla kendini halkını küstüren Ankara” meselesiydi.

Musul mu Dediniz? (Mustafa Akyol)

Oldukça “Kemalist” olduğu hissedilen bir okur, son yazım üzerine “iyi ama Terakkiperver Fırka yüzünden Musul’u kaybettik” gibisinden bir itiraz dile getirdi ve getirmeye devam ediyor. Madem konu açıldı, bu mevzuya dair Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek adlı kitabımda yer alan bir pasajı burada aktarayım dedim. Türkiye’nin Musul’u neden kaybettiği konusunda onyıllardır beyinlere işlenen (ve o beyinleri yeni düşüncelere bir türlü açamayanların körü körüne inandığı) ezberleri biraz bozmak açısından...

Atatürk Araştırma Merkezi Asli Üyesi Prof. Dr. Ömer Kürkçüoğlu, Türk-İngiliz İlişkileri (1919-1926) adlı kitabında [Şeyh Said isyanı ve Musul'un kaybı] olaylarında Hilafet’in kaldırılmasının belirleyici rolünü şöyle açıklar:

Tarih Şaşırmaktır!

Halifeliğin kaldırılmış olması, Kürtlerin ayaklanmasında önemli rol oynadığı gibi, Kürt unsurunun çoğunlukta bulunduğu Musul üzerindeki Türk iddiasını da zayıflatmıştır. Milliyetçi düşünceye yabancı olan Musul Kürtleri'nin, Türkiye'yi Irak'a tercih ettikleri söylenebiliyorsa, bunun başlıca nedeni,

Halife'ye yani İslam'a olan bağlılıklarıydı... Musul sorununun çözüme kavuşturulmamış olduğu bir sırada Halifeliğin kaldırılması; İngiltere'nin İslam etkeni dolayısıyla duyabileceği endişeyi gidermek için, ya da öteki nedenlerle alınmış olsa da, sonuçta Türkiye'nin Musul tezine manevi bir darbe indirmişti. İngiltere'nin Musul'daki bir görevlisi, Halifeliğin kaldırıldığı yolundaki haberleri hayretle karşılayıp, inanmakta güçlük çektiklerini yazmaktadır. Bu İngiliz görevlisi, o zaman kadar 'Kürdistan'ı patlamaya hazır bir volkan gibi kaynaştıran Türk propagandasının, Kürtler'in Halifeye kesin bağlılığına dayandırıldığını, Türklerin kendi bindikleri dalı kesmelerinin ise, İngiltere için inanılmayacak kadar mükemmel bir şey olduğunu' belirtmektedir. İngiliz görevlisi, 'tabii, bu yeni durumdan kendimiz için yararlanmayı ihmal etmedik' diye eklemektedir. Türk Hükümeti'nin Kürt ayaklanmasına karşı aldığı sert önlemler [de], Musul'daki mahalli Kürt ileri gelenlerinin tepkisine yol açmaktaydı. Bu tepkilerin İngiltere bakımından 'yararlanmaya' elverişli bir ortam hazırladığı görülüyordu.

Hangi nedenlere dayanırsa dayansın - hatta Musul sorununda olumlu bir etkisi olabilir diye alınmış olsa bile - Halifeliğin kaldırılması kararı, Kürtler'in ayaklanmasında rol oynadığı için, sonuç olarak Musul bakımından Türkiye'nin aleyhine bir durum yaratmıştır. (Ömer Kürkçüoğlu, Türk-İngiliz İlişkileri, AÜ SBF Yayınları, Ankara, 1978, s. 290-291)

Hilafet'in kaldırılmasından önce Iraklı Kürtler arasında Türkiye'ye yönelik güçlü bir sempati olduğunu tarihçi Waide Jwaideh de belirtir. Jwaideh'e göre, "Yüzyıllardır kendilerini Osmanlı devleti ve geleneği ile özdeşleştirmiş olan Kürtler, hiç şüphesiz, yabancı bir din ve kültüre mensup işgalciler olarak gördükleri İngilizlerin ülkelerine gelmelerinden hoşnut değildi." Dahası, "Kürdistan'ın İngiliz işgali altındaki bölgelerinde, Türklerin yaptığı etkili pan-İslamist propagandalar birçok Kürdün İngiliz karşıtı bir tutum izlemesini sağlamıştı." (Waide Jwaideh, Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi: Kökenleri ve Gelişimi, İletişim Yay. İstanbul, 1999, s. 286)

Ama Hilafet'in kaldırılması ve ardından gelen Şeyh Said isyanı ile birlikte, o propagandanın artık bir etkisi kalmamıştır.

İngiliz Büyükelçisi Lindsay'in Dışişleri Bakanı Chamberlain'e yolladığı 17 Mart 1926 tarihli bir mektupta, şu ilginç teşhis yer alır:

Doğu'daki durum, mevcut rejimin önünde görülebilir en ciddi tehlike durumundadır. İslamcı bir hükümet bu karışıklığı kendi lehine çevirebilirdi. Ancak bugünkü laik düşünceli hükümet ile Doğu arasında uzlaşmaz bir düşmanlıktan başka hiç bir şey olamaz. Eğer her şeyi kökünden değiştirecek bir olay çıkmaz ve Cumhuriyet rejimi sürerse, hükümet, bastırma hareketlerini beraberinde getiren bir dizi ayaklanma ile karşı karşıya kalacaktır. (Hüseyin Koca, Yakın Tarihten Günümüze Hükümetlerin Doğu-Güneydoğu Anadolu Politikaları s. 103; Cahit Düzel, "İngiliz Hükümeti'ne Sunulmuş Gizli Raporlardan Doğu Anadolu Olayları, 1924-1938", Politika Gazetesi, 31 Ocak 1977, s. 4'ten aktarma)

.....

Özetle; Musul'un kaybının sorumlusu, Şeyh Said İsyanı ve hele de onunla hiç alakası olmayan Terakkiperver Fırka değildir. Aksine, suçu bunlara atan ve gerçekte (Hilafet'i birden bire kaldırmak

Tarih Şaşırmaktır!

suretiyle) hem Şeyh Said İsyanı'nı körükleyen hem de Musul Kürtleri'ni Türkiye'den soğutan "devrimciler"dir.

Zaten bugün de Türkiye Kürt sorununda batağa saplanacaksa, yine aynı zihniyetin temsilcileri yüzünden saplanacak.

Cumhuriyet'in Dersim Kazanımı (Mustafa Akyol)

Pek çok kişi, CHP'nin ikinci adamı Onur Öymen'in "Dersim'de de analar ağladı, iyi oldu" gibisinden bir lakırdı edivermesine şaşırdı. Ben ise daha çok şaşıranlara şaşırdım.

Bugüne kadar ne sanıyorlardı ki zaten CHP'yi?

Dersim katliamını zaten dönemin CHP hükümeti yapmamış mıydı? Serbest seçimle değil,

rakiplerini yok ederek iktidara gelmiş, yani hiç bir demokratik meşruiyeti olmayan o "Tek Parti" hükümeti...

Bugünün CHP'si, zaten o "has" CHP'nin mirasına tüm gücüyle sahip çıkmıyor mu? "Yahu, biraz sosyal demokratmış gibi yapsanız bari" diyenlere, "yok, biz genlerimizi değiştirmeyiz" demiyor mu?

Tarih Şaşırmaktır!

İşte o genlerde Dersim gibi daha nice “kirli çamaşır” var. Adına havaalanı dikmekte nedense hiç bir beis görmediğimiz “ilk Türk kadın savaş pilotu” Sabiha Gökçen’in sivil halkın üzerine boca ettiği bombalar var. İstiklal Mahkemeleri’nde suçsuz yere asılan yüzlerce “rejim muhalifi” var. Varlık Vergisi’yle malları gasp edilen, çalışma kamplarında süründürülen gayrimüslimler var.

Daha neler var, neler. Mesela Şapka Devrimi’nde kaç kişinin öldürüldüğünü biliyor musunuz? “Şapka giymeyiz” diye tepki gösteren halkın üzerine Erzurum’da ateş açıldığından, aynı sebeple Rize’de başlayan olaylar üzerine şehrin savaş gemisiyle bombalandığından haberiniz var mı?

İşin doğrusu şu: Resmi tarihin bize toz-pembe gösterdiği “Tek Parti” dönemi, gerçekte sadece bazı vatandaşlar için toz-pembe, diğerleri için epey karanlık. İlk grup, Kemalist Cumhuriyet’in nimetlerinden faydalanmış kesimlerden oluşuyor. İkide bir “Cumhuriyet’in kazanımlarından ödün verilemez” diye Anıtkabir yolunu aşındırmaları, bu yüzden. Evet, Kemalist Cumhuriyet onlara epey bir “kazanım” getirmiş, bu besbelli. Ama ne yazık ki başkalarına “kazanım” filan değil, kayıp, aşağılanma, eziyet, ve hatta ölüm getirmiş.

İşin en çirkin tarafı, kendi “kazanımları”na sevinip duran kesimlerin, diğerlerinin acısına karşı çoğu kez en ufak bir saygı göstermeyişi. Geçen yıl Ak Parti milletvekili Dengir Mehmet Mir Fırat bir yabancı gazeteye “dindar kesim Tek Parti döneminde travma yaşadı” dedi diye küplere binmişler, “ne travması ulan” diye hep bir ağızdan köpürmüşlerdi.

Şimdi bakalım binlerce insanın katliamdan geçirildiği Dersim’e ne diyecekler. “Cumhuriyet’in Dersim kazanımı” hikayesi mi anlatacaklar bize?

Ben bu zihniyetin çok ibretlik bir örneğiyle iki yıl önce Washington’da katıldığım bir panelde karşılaşmıştım. Öteki konuşmacı, “Cumhuriyet ile iç düşmanları arasında daimi bir çatışma vardır” dedikten sonra eklemişti: “Ben elbette Cumhuriyet tarafındayım, çünkü beni o yetiştirdi, burslar verip yabancı okullarda okuttu.”

Yani, “Cumhuriyet beni besledi. Bana ne başkasına zulmettiyse!”

Tabii bu “Cumhuriyet’e gökten zembille para inmediğini, kayırdığı kesimlere aktardığı paraların aslından herkesin cebinden çıkan vergiler ve herkese ait “kamu kaynakları”ndan oluştuğunu da hatırlamak lazım.

İşte bugün hala bu “kazanımlı vatandaşlar” ile “ötekiler” arasındaki gerilimin sancılarını yaşıyoruz. İhtiyacımız olan şey ise diyalog ve empati. “Ötekiler”in bir intikam duygusu içinde “rövanş” istemeleri elbette çok yanlış olur. Ama “kazanımlı vatandaşlar”ın da artık biraz edep ve saygı göstermesinin vakti çoktan geldi.

Bunu başaramayanlar, yani Onur Öymen gibiler, en azından istifa edip kenara çekilmeliler.

Çünkü saygısızlığın neresinden dönülse kârdır.

İlk Darbe 1925'te Yapıldı (Mustafa Akyol)

Türkiye'de son dönemde sık sık "darbelerle hesaplaşmaktan" söz ediliyor ya... Son günlerde CHP lideri Deniz Baykal bile "12 Eylülcülerini yargılama" çağrısı yapıyor ya... Bu meseleyi yerli yerine oturtmak için öncelikle "ilk günah"ı doğru tespit etmek lazım. Hem böylece Baykal'ın neden bir yandan topu 12 Eylül'e atarken öte yandan da "Ergenekon'un avukatı" olmaya devam ettiğini daha iyi anlayabiliriz.

Dolayısıyla tespiti hemen yapalım: "İlk günah", yani ilk darbe, sanıldığı gibi 1960'ta bir grup üniformalı haydutun gerçekleştirdiği 27 Mayıs darbesi değil, ondan 35 yıl önce bir grup üniformasız despotun çıkardığı "Takrir-i Sükun Kanunu"dur. Bu zorbalık yasası ile tüm ülke zapt-u rapt altına alınmış, suçsuz insanlar fikirleri yüzünden idam edilmiş, liberal/muhafazakar çizgideki Terakkiperver Fırka da iftiralara maruz bırakılarak kapatılmıştır.

Gelin, o ilk darbenin nasıl olduğuna bir bakalım. Malum, Türkiye Kurtuluş Savaşı'nı Büyük Millet Meclisi'nin iradesi ile yürütmüştü. Bu Meclis de, sonradan tüm sistemi ele geçirecek olan Kemalist/laikçi kadrodan ibaret değildi. Dindarlardan, din adamlarından, Kürtlerden, liberallerden, kısacası "Türkiye halkı"nın tüm renklerinden oluşan demokratik bir heyetti.

Fakat Kurtuluş Savaşı bitince işler değişmeye başladı. Mustafa Kemal Paşa, söz konusu "Birinci Meclis"teki muhaliflerinden hoşlanmadığı için Nisan 1923'te yapılan seçimlerle oluşacak "İkinci Meclis"e kendine yakın isimleri yerleştirmek için kolları sıvadı. Kurtuluş Savaşı'nın Mustafa Kemal'den sonraki ikinci büyük kahramanı olan Kazım Karabekir Paşa, bu eğilime karşı çıkacak ve sebebini de şöyle açıklayacaktı:

Tarih Şaşırmaktır!

“Gazi, ‘ben muhalif istemiyorum’ diyerek, kendisine kavlen ve tahriren en çok sadakat gösterenleri... namzet gösteriyordu. Ben de böyle emre uyan bir meclisle, dünyaya hakim İtilaf devletlerinin emniyetini kazanamayacağımızı ve dahilde de hürriyet mefhumunu kaldıracığımızı ve belki daha şiddetli bir muhalefete yol açılacağını söyleyerek [seçim komitesinden ayrıldım].”

Karabekir Paşa ve onun gibi düşünen “hürriyetçiler” 1924 Eylülünde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’nı kurdular. Parti “gerici” değildi. Saltanat yanlısı hiç değildi. Parti kurucuları, “inkılapların hepsine taraftar olmakla beraber, bunların herhangi bir şahsa veya zümreye imtiyaz vermek için değil, bütün memlekete ve halkımıza mal edilmek” için yapılması gerektiğini savunuyorlardı. Bugünden geriye bakınca ne kadar ileri görüşlü oldukları ortaya çıkıyor.

Ancak TCF sadece altı buçuk ay yaşayabildi. İsmet İnönü’nün yönetimindeki CHP hükümeti, Şeyh Said isyanı bahanesiyle çıkardığı “Takrir-i Sükun Kanunu”na dayarak 5 Haziran 1925’te partiyi kapattı. Böylece 25 yıl sürecek tek parti diktatörlüğü kurulmuş oldu. TCF’nin en elle tutulur suçu “partimiz dini inançlara saygılıdır” demektir! Bunun “gericileri cesaretlendirdiği” söylendi. Tam da 80 yıl sonra Ak Parti’nin Danıştay cinayeti üzerine “gericileri cesaretlendirdiği” için kapatılmak istenmesi gibi... Terakkiperver Fırka, Türkiye’deki liberal/muhafazakar sentezin öncüsüydü. Ondaki sonraki tüm askeri darbeler, bu sentezi temsil eden merkez sağ hükümetlere karşı yapıldı. Tüm darbeciler, “ilk darbe”nin faili olan CHP’nin ideolojisini yeniden konsolide etmeye ve onun siyasi rakiplerini yok etmeye çalıştılar.

Bunun tek kısmi istisnası 1980 darbesidir; o, diğer partilerle birlikte CHP’yi de kapatmıştır. Ancak bunun sebebi 1980 öncesinde CHP’nin klasik CHP olmaktan çıkıp Ecevit liderliğinde “ortanın soluna” ve “halkçılığa” kaymasıdır. CHP’nin 1930’lardaki “özüne” çoktan dönmüş olan Deniz Baykal’ın güncel darbe girişimlerinin “avukatlığını” yürütürken 12 Eylül’e “bulaşması”nın sebebi budur.

Eğer Sayın Baykal darbecilikle gerçekten yüzleşmek istiyorsa, aynaya bakmalı. Genel başkanlığını yaptığı partinin boynunda “tüm darbelerin anası”nın vebali vardır. Elinde de İstiklal Mahkemeleri’nde asılan masumların kanı...

NOT: Bu yazıdan sonra iki haftalık bir “yıllık izin”e çıkıyorum. 15 Temmuz’da, inşallah, yeniden bu sütunda buluşmak üzere...

Kurtuluş Savaşı'nda Tarikatlar ve İdeolojik Körlükler (Mustafa Akyol)

Bir [yazımda](#) “Türkiye’deki yaygın akıl yürütme biçiminde ciddi bir problem [var]; bu problem, realitenin, yani somut gerçekliğin fazla önemsenmemesi, bunun yerine, doğruluğuna baştan karar verdiğimiz birtakım önkabullerin ve inançların öne çıkarılması” demiştim. Ve “Önümüzdeki karmaşık gerçeklerin içinden, doğruluğuna baştan karar verdiğimiz bir komplo teorisine uygun düşenleri seçip, bir araya getirme” sorununa işaret etmiştim.

Sabah gazetesi yazarı Emre Aköz’ün [Milli Mücadele’de tarikatlar](#) başlıklı bugünkü yazısı, tam da böylesi bir “realiteyi ideolojiye göre çarpıtma” örneğini gözler önüne seriyor. Aköz, son günlerde “laiklik” ve “irtica” konularında esip savuran generallerimizden biri olan Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Yener Karahanoğlu’nun Kurtuluş Savaşı’nda tarikatları ihanetle suçlayan konuşmasının, realiteye değil ideolojiye dayandığı ortaya koymuş. Hemen her cümlesini önemli bulduğum ve tümüyle katıldığım yazıyı aynen alıntılıyorum:

Siyasi ideolojilerin ortak özelliklerinden birisi, gerçeğin bir bölümünü kesip ayırmalarıdır. Kimi kişi ve olaylar görmezden gelinirken, kimileri (olumlu ya da olumsuz biçimde) öne çıkarılır.

„Bunun son örneğini Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Yener Karahanoğlu’nun konuşmasında gördük. Deniz Harp Okulu öğrencilerine konuşan Karahanoğlu, tarih boyunca tüm devrimcilerin din ve gerçek dindarlarla değil; cemaatler, tarikatlar ve dincilerle karşı karşıya geldiklerini belirttikten sonra örnek verdi: “Kurtuluş Savaşı’nda Mustafa Kemal’in idam fermanını çıkaran ve işgalci güçlerle işbirliği yapanlar Sait Molla gibi dinciler olmuştur.”

Karahanoğlu’nun anlatısına göre tarikatlar Kurtuluş Savaşı’na karşı çıkmıştır. Dolayısıyla Milli Mücadele, sadece işgal güçlerine karşı değil, onlara karşı da yapılmıştır.

Halbuki bu anlatının gerçeği yansıtmadığını artık biliyoruz. Bana inanmıyorsanız, Hülya Küçük’ün “Kurtuluş Savaşı’nda Bektaşiler” (Kitap Yayınevi) başlıklı doktora tezini okuyun.

İşte size oradan birkaç ilginç veri:

Tarih Şaşırmaktır!

*Mustafa Kemal 27 Aralık 1919'da Ankara'ya geldiğinde muhteşem bir Seymen Alayı ile karşılandı. Alayın arka kısmında hususi elbiseleri ve ayinleriyle Nakşibendiler, Sadiler, Rifailer, Kadiriler, Mevleviler, Bayramiler, Bektaşiler yer aldı.

*Alayın düzenlenme sebebi halk tarafından iyi tanınmayan Mustafa Kemal'e bir meşruiyet zemini yaratmak; onun bir 'ası' değil, saygın bir lider olduğunu göstermektir.

*Bu alayı düzenleyen kişi ise, Ankara Vali Yardımsısı, defterdarı ve Ümmi Sinan Dergahı şeyh adayı ve bu dergahın tarikatların kapatılmasından önceki şeyhi Yahya Galip (Kargı) idi.

*1920'de toplanarak, Mustafa Kemal önderliğinde Milli Mücadele'yi yürüten ilk Meclis'te 403 milletvekili yer aldı. Bunların 85'i din eğitimi almış kişiler veya bilfiil din adamı olarak görev yapan kişilerdi. Meclis'te 10 kadı, 7 dava vekili, 17 müftü, 42 müderris ve 9 şeyh vardı.

*Milli Mücadeleciler, İstanbul hükümetinin fetvalarına, 100 müftünün onayıyla hazırlanmış fetvalarla cevap verdiler. Şevket Süreyya Aydemir bu kapışmayı ' Fetvalar Harbi' diye adlandırır.

*Ankara Hükümeti, yandaşı olan tekkelere ' yemek ve et parası' veriyordu.

Hülya Küçük'ün 400 küsur sayfalık kitabı daha nice örnekle dolu. Olayı özeti ise şudur: O dönemde toplum bölünmüştü. Tarikatlar da bu devasa karmaşadan etkilendi. Kimi Ankara Hükümeti'ni destekledi, kimi İstanbul'u.

Hatta en ilginç nokta şu: Hiçbir tarikat Milli Mücadele'ye topluca destek vermedi ya da topluca köstek olmadı. Halbuki müritler şeyhlerine bağlı oldukları için, kolayca bir tarafa doğru seferber edilebilirlerdi.

Üstelik bölünme ve kararsızlık sadece onlara özgü de değildi. Mesela Erzurum Kongresi toplandığında, geleceğin mareşali Fevzi (Çakmak) Paşa, Mustafa Kemal'i tutuklamak üzere gelmemiş miydi? Kazım (Karabekir) Paşa onu ikna edince İstanbul'a dönmemiş miydi? İsmet (İnönü) Paşa da Ankara'ya gelmiş, geri dönmüş, sonra tekrar gelmemiş miydi? Yani bırakın sokaktaki insanı, vatanseverliğinden kuşku duymayacağız komutanların dahi kararsız kalabildiği bir dönemdi o.

Milli Mücadele'ye karşı çıktığı için Sait Molla'yı yeriyorsak, bir kısım müridiyle Kurtuluş Savaşı'na katılan Şeyh Şerafeddin Dağıstani'yi de övmemiz gerekmez mi?

Bunları yazıyorum ama bugünün kapışan kesimlerinden nesnel ve soğukkanlı bir yaklaşım beklemiyorum. Çünkü biliyorum ki asıl amaçları tarihi anlamak değil, onu ideolojik üretimlerinin hammaddesi yapmak.

Cumhuriyet'in İslam'a ve Müslümanlar'a Borcu (Mustafa Akyol)

Bugün Türkiye'de kendisini demokrasiye karşı "Cumhuriyet" yanlılığı ile ifade eden, katı ve hoşgörüsüz bir laiklik savunan, İslam'ı da tehdit olarak algılayıp bastırmaya çalışan kesim, kurgulara dayalı bir ideolojiye sahip. Bir başka deyişle, tarihi ve toplumu, gerçekte olduğu gibi değil, kendi zihinlerinde kurdukları bir ideolojiden geçirerek görüyorlar. Bu ideoloji, hoş gitmeyen gerçekleri gizliyor, yok saydıyor.

Bu ay içinde yayımlanacak olan "**Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek**" adlı kitabımda, bu meseleyi de ele aldım.

"Cumhuriyet" bayraktarlığı yapan koyu laik kesimin, Cumhuriyet'in aslında İslam'a büyük bir borcu olduğunun farkında olmayışını eleştirdim. Aynı konuda son günlerde basında yer alan iki önemli yorum ve bilgiyi de şimdiden aktarmakta yarar görüyorum.

Bunlardan biri, saygın tarihçi Mete Tunçay'ın "["Milli Mücadele dediğimiz dönem fazlasıyla İslami"](#)" başlığıyla Milliyet'te yayımlanan sözleri. Prof. Tunçay, Derya Sazak'a yaptığı açıklamada şöyle demiş:

Devrim tarihimizde belli edilmek istenmiyor ama Milli Mücadele dediğimiz dönem fazlasıyla İslami bir dönem. Osmanlı'yla karşılaştığımız zaman bunu görüyorsunuz. Büyük Millet Meclisi, Meclis-i Mebusan'dan çok daha İslamidir. Kürsüden Kuran okunuyor, mebuslar topluca namaza gidiyorlar, Hâkimiyet Milletindir'den önce Meclis duvarlarında dini sloganlar yazıyor.

"Fazlasıyla İslami" olan Kurtuluş Savaşı'nın resmi tarihte pek sözü edilmeyen bir diğer yönü ise, dünya Müslümanlarından büyük destek görmüş olması. Sadece Kurtuluş Savaşı döneminde değil, Sultan

Tarih Şaşırmaktır!

Abdülhamid'in iktidarının başından itibaren, Osmanlı dışındaki Müslümanlar, özellikle de Hint Müslümanları, Osmanlı'ya ve Türkiye'ye büyük sevgi duydular ve destek verdiler. Taha Akyol, Islamabad'dan yazdığı "[Pakistan, kara gün dostu](#)" başlıklı yazıda bu gerçeği şöyle anlatıyor:

Evet, Pakistan halkını oluşturan 'Hint Müslümanları' bize çok yardım etmişti... Prof. Azmi Özcan, Osmanlı, İngiliz ve Hint-Pakistan arşivlerinde yıllarca çalışarak bu konuyu araştırdı. Onun hesaplarına göre, 1876'dan 1924'e kadar Hint Müslümanlarının Türkiye'ye gönderdiği maddi yardım, o zamanların parasıyla toplam 6 milyon sterlini buluyor!

Bundan başka, Ermeni propagandalarına ve İngiliz politikalarına karşı Türkiye'yi savunmak için cemiyetler kurdular, boykotlar, direnişler düzenlediler...

Bugünkü Pakistan'ı da içine alan o zamanki 'Hint kıtası' İngiliz sömürgeciliği için çok önemliydi. 'Hint Müslümanları'nın Türkiye'ye destek vermek için başlattıkları halk hareketi, Londra'yı baskı altına almış, Türkiye'nin işini bir ölçüde kolaylaştırmıştır. İngiltere'nin Hindistan bakanlarından Lord Fisher, Lloyd George ve Curson'un Türkleri Avrupa'dan ve İstanbul'dan çıkarma şeklindeki siyasetlerinin gevşemesinde 'Hint Müslümanları'nın bu baskısının rolü olduğunu belirtir.

Mustafa Kemal Paşa, onların gözünde "Müncî-i İslam"dı (İslam'ın kurtarıcısı). Onun başarısı, Hindistan'ın ve Hint Müslümanlarının sömürgecilikten kurtuluşunun da işareti olacaktı. Pakistan'ın kurucusu "Kaid-i Vçzam" (Büyük Kurucu) Muhammed Ali Cinnah ve büyük şair Muhammed İkbâl, Türkiye'ye desteğin ve İngiliz sömürgeciliğine karşı ayaklanmanın öncülüğünü yaptılar. "Mahatma" (Büyük Ruh) Gandhi de çok aktif destek verdi.

İstiklal Savaşı sırasında Aralık 1921 ile Ağustos 1922 arasındaki çok kritik devrede Hint (Pakistan) Müslümanları, kendileri de çok yoksul oldukları halde zamanın parasıyla 675 bin lira toplayıp Mustafa Kemal'e ulaştırdılar: O zamanki bütçenin kabaca yüzde biri kadar bir paradır bu. Aynı zamanda başka boykot ve direnişlerle İngiltere üzerinde ağır baskı kurarak da Milli Mücadele'ye büyük bir siyasi destek vermiştiler. Mustafa Kemal Paşa bu paranın bir kısmını Garp Cephesi'nin ihtiyaçlarına tahsis etti, kendisinde kalan miktarın 250 bin lirasıyla İş Bankası'nı kurarak ekonomik kalkınmamız için önemli bir adımı gerçekleştirdi.

İslam sayesinde kurtulmuş ve kurulmuş bir Cumhuriyet'in bazı ideologlarının İslam'ı bir tehdit olarak algılaması ise tarihin garip – ve düzeltilmesi gereken – cilvelerinden biri olsa gerek...

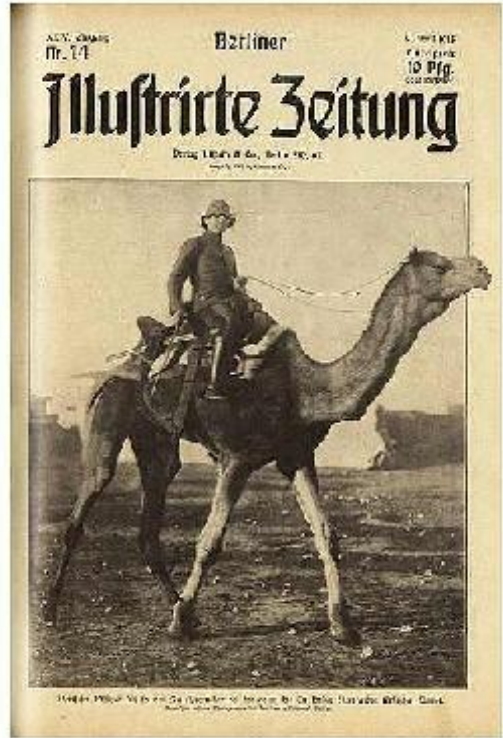
Büyüklerle Masallar I: Araplar Osmanlı'ya İhanet Etti (Mustafa Akyol)

Hürriyet gazetesinin eski tarih yazarı Murat Bardakçıoğlu gibi bir çok yazar “*Din birleştirici unursa Osmanlı İmparatorluğu neden battı?*” diyor zaman zaman . Bu görüştekiler Başbakan Erdoğan’ın “Türkiye’de din birleştiricidir” sözünü eleştirirken “Din meselesi bu kadar bağlayıcı ise, biz, Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma sürecinde devletin hâkim ve en kalabalık unsuru olan Müslümanlar’dan neden kazık yemiştik ve Anadolu’da cumhuriyetin ilk yıllarında çıkan ayaklanmaların bahanesi neden hep ‘din’ olmuştu?” diye soruyorlar.

Aslında Bardakçı yeni bir şey söylemiyor: Türklere 80 yıldır anlatılan bir masalı tekrar ediyor. Bu masal, **“Araplar ve diğer ‘Müslüman kardeşleriniz’ I. Dünya Savaşı’nda sizi sattı”** diye başlar ve **“Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur”** diye de noktalanır. Türk’ün özellikle de Müslüman dostu yoktur...

Masal budur. Peki gerçek nedir?

Gerçek şudur: Osmanlı’nın çöküş döneminde Türk olmayan Müslüman unsurlar arasında gerçekten isyanlar

Tarih Şaşırmaktır!

başgöstermişse de, bu unsurların bir bütün olarak “ihanet ettikleri” kesinlikle söylenemez. Hatta Araplar sözkonusu olduğunda, Osmanlı’ya isyan edenlerin küçük bir azınlık olduğunu, buna karşılık Arap kabilelerinin çoğunun Osmanlılık ve Müslümanlık bağıyla İstanbul’a sadakat gösterdiklerini söyleyebiliriz.

Kürtler ise, daha da belirgin bir sadakatle önce Osmanlı İmparatorluğu’nu ardından da Milli Mücadele’yi desteklemişler ve Müslümanlık bağının getirdiği “kardeşlik”ten asla taviz vermemişlerdir. Ankara’nın kendisi bundan taviz verene kadar...

[“Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek” isimli kitabımda](#), bu konuyu detaylı olarak inceliyorum. Burada, o kitabın ilgili bölümünden kısa bir pasaj aktarmakta yarar gördüm.

Evet, gerçek, Murat Bardakçı’nın gösterdiği gibi değil. Aşağıdaki gibi...

“Araplar” Osmanlı’yı Arkadan Vurdu mu?

Her Türk genci “Araplar’ın I. Dünya Savaşı’nda bize ihanet ettiğini” öğrenerek büyür. Oysa bu, ancak kısmen doğrudur. I. Dünya Savaşı’nda Mekke Şerifi Hüseyin’in İngilizler ile anlaşarak Osmanlı’ya isyan ettiği ve ordumuzu arkadan vurduğu doğrudur. Ama hep atlanan nokta Şerif Hüseyin’in “Araplar”ın tümünü temsil etmediği, aksine bir istisna olduğudur. Ortadoğu uzmanı tecrübeli gazeteci Cengiz Çandar, “Arapların ihaneti” söylemi ile tarihsel gerçek arasındaki önemli farka şöyle işaret ediyor:

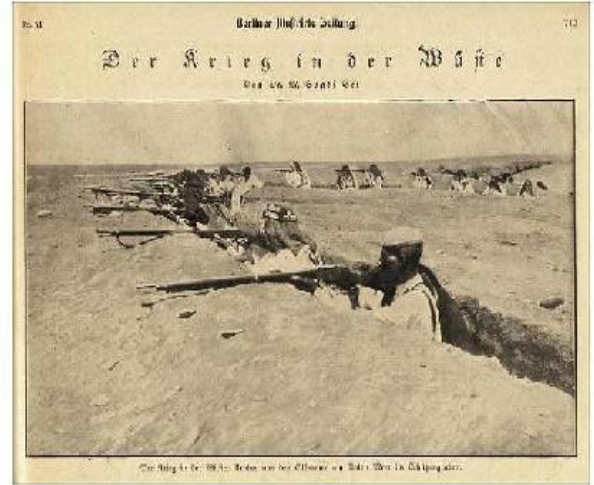
“Mekke Emiri Şerif Hüseyin’in Hicaz’da bazı Arap bedevi kabilelerini ayaklandırarak 1916’da İngilizlerle işbirliği yaptığı doğrudur. Ancak, Birinci Dünya Savaşı konusunda genel bir bilgisi ve fikri olan herkes, bunun ‘askeri açıdan’ tayin edici bir değer taşımadığını bilir. İngilizlerin daha sonra yerine getirmediği ‘bağımsızlık vaadi’ ile işbirliğine çektikleri Şerif Hüseyin’in ve oğullarının komuta ettiği bedevi kabileleri, Mekke-Maan hattında, yani ‘asıl cephenin gerisi’nde İngiliz kuvvetlerine yardımcı olmuştur.

‘Asıl cephe’, önce Şüveyş Kanalı ve Kanal Harbi’nde Türk-Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmesinden sonra Filistin’de kurulmuştur.

Filistin’de tek bir Arap ayaklanmamıştır. Suriye’de, Irak’ta, Lübnan’da Türk kuvvetlerini ‘arkadan vuran’ herhangi bir olay olmamıştır. Arapların ezici çoğunluğu, İstanbul’a yani Türkiye’ye sadık kalmıştır... Arabistan Yarımadası’nın Hicaz bölümünden Akabe’ye kadar olan ‘cephe gerisi’ dışında, Arapların Türkleri arkadan vurduğuna dair tarihte herhangi bir kayıt yoktur.”(1)

Aynı gerçek, American-Israeli Cooperative Enterprise (Amerikan-İsrail İşbirliği Girişimi) adlı düşünce kuruluşunun başkanı, Ortadoğu analisti Mitchell G. Bard tarafından da, sözkonusu kuruluşun [sitesinde](#) şöyle vurgulanıyor:

“O dönemin romantik kurgusunun aksine, Arapların çoğu I. Dünya Savaşı’nda Türklere karşı müttefiklerin yanında savaşmadılar. İngiliz Başbakanı David Lloyd George’un belirttiği gibi, Arapların çoğu, Türk yöneticileri için savaştı. [Osmanlı İmparatorluğu’na isyan eden] Faysal’ın Arabistan’daki taraftarları, bir istisnaydı.”

Tarih Şaşırmaktır!

Araplar'ın topluca ihanet etmesi bir yana, bazıları Osmanlı ordularını fiilen desteklemiştir de. Konu hakkındaki uzmanlardan biri olan Dr. Zekeriya Kurşun'un ifadesiyle, "I. Dünya Savaşı'nda Türk ordusu ile beraber çeşitli cephelerde Türklerle omuz omuza çarpışan Arapların büyük yararlıklar gösterdikleri bir hakikattir." (2)

Arap Milliyetçiliğinin Öncüsü Hristiyan Araplardı

Üstteki hakikati teslim etmekle birlikte, Arap milliyetçiliğinin Osmanlı'da Türk milliyetçiliğinden daha önce geliştiğini belirtmek gerekir. Arap milliyetçiliği, 1860'larda, Suriyeli Arap entellektüeller arasında doğmuştu. Osmanlı İmparatorluğu'na ve yönetimindeki "Türklerle" karşı ciddi bir antipati besleyen bu entellektüellerin dikkat çekici bir yönü ise, çoğunun Hristiyan oluşuydu. Butros El-Bustani, Faris Şadyak, Nakkaş, Corci Zeydan gibi Hristiyan Arapların öncülüğünde başlayan bu harekete katılan Müslüman Araplar ise, çoğunlukla Batılı fikirleri benimsemiş seküler aydınlardı. Arap milliyetçiliğini geliştirirken "Arapların İslam öncesi tarihlerine" ilgi duymaları, bundan kaynaklanıyordu.

Buna karşılık muhafazakar Müslüman Arapların çoğu, Osmanlı'ya sadakat duyguları içindeydiler. Hatta sadece Sünni Araplar değil, Irak ve Suriye'deki Şii Araplar arasında bile Osmanlı'ya ve Hilafet'e bağlılık duygusu vardı. (3) Bu konuda büyük bir otorite olan Prof. Kemal Karpat, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Arap milliyetçiliğinin, Hristiyan Arapları hariç, aslında en son noktaya kadar "ayrılıkçı" olmadığına dikkat çekerek şöyle demektedir:

"Görülüyor ki Arapların 'milli' hareketi esasında ayrılıkçı bir hareket değildi. Arapların birçoğu Osmanlı hükümdarlarını yabancı bir sömürgeci güç olarak değil, sadece Arap kökeninden olmayan, iktidarda bir hanedan olarak görüyorlardı ve Osmanlı Devleti ve hanedanı Müslüman kaldıkça ve Arapların hayat tarzına saygılı oldukça, özlemlerini yerine getirmeye söz verdikçe ve onları Avrupa işgaline karşı korudukça, itaat etmekten geri kalmıyorlardı. Geçmişte şan ve şereflerini ilk hatırlayan veya hayal edenler ve tarihlerinin modern bir versiyonunu yaratmaya çalışanlar Müslüman değil Hristiyan Araplardı.(4)

Abdülhamid'in Bilgeliği

İngiliz tarihçi Peter Mansfield'e göre, Osmanlı'daki Arap milliyetçiliğinin sınırlı kalmasının iki nedeni vardı: "Birincisi, bu Avrupa kökenli milliyetçilik fikirlerinin bu yerlere (henüz) işlememiş olması; ikincisi de, Sultan II. Abdülhamid'in İmparatorluğun elinde kalanını bir arada tutmak için uyguladığı başarılı ve kurnazca yöntemlerdi."(5)

Tarihçi Zekeriya Kurşun da "Abdülhamid'in saltanatı boyunca Arap milliyetçiliğinin... önceki hızını kaybettiğine" dikkat çeker ve "Abdülhamid, Arap milliyetçiliğinin harekete geçmesini geciktirmiştir" yorumunu yapar.(6)

Tarih Şaşırmaktır!

Sultan Abdülhamid'in politikasının temeli, 19. yüzyılda hâlâ devam eden dini bağlılık ve geleneksel siyasi sadakat faktörünü canlandırarak Osmanlı devletini ve ülke bütünlüğünü kurtarmaktı. Kürtler arasında kurulan Hamidiye Alayları bu büyük siyasetin uygulamalarından biriydi. Sultan, alaylar yoluyla "Kürtlerin babası" olarak anıldığı gibi, Arapların da hamisi oldu. Abdülhamid, uyuşundaki Arapların kalbini kazanmak için Arap ülkelerindeki dinsel kuruluşlara, tarihi camilerin onarım ve süsleme işlerine önemli bir fon ayırmış... çevresindeki danışmanları arasında Arap düşünürlerine her zaman iyi davranmış, değer vermişti. Bedevi Şeyhlerinin çocuklarını eğitmek için özel okullar açmış, bu yolla onlara Osmanlılık bilinci aşılamıştı. Bu politikanın siyasi meyvelerini de almıştı. Örneğin Peter Mansfield'a göre:

"1904'te Osmanlı Padişahı Sina üzerinde hak iddia ettiğinde, Mısırlı milliyetçi lider Mustafa Kamil, İslamcılık ruhu içinde, onun yanında ve Mısır'ın çıkarlarını savunan Lord Cromer'in karşısında yer almıştır." (7)

Kurtuluş Savaşı'nda da ne kitlesel bir "Arap ihaneti" ne de "Kürt ihaneti" yaşandı. Aksine Kürtler, Kurtuluş Savaşı'nı canla başla desteklediler. Mustafa Kemal Paşa, "Müslüman kardeşliği" temasına dayalı propagandasıyla onları kazandı.

Murat Bardakçı'nın sözünü ettiği Şeyh Said isyanı ise, ancak Kurtuluş Savaşı'nın bitmesi ve "Müslüman kardeşliği" temasının hızla yok olup, yerine "herkes Türk'tür" anlayışının belirmeye başlamasından sonra patlak verdi...

Kısacası yakın tarihimiz, "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" anlayışını doğrulayacak şekilde gelişmedi.

- 1) Cengiz Çandar, "Sharon'cu Vicdansızlar-Filistin Yalanları", Yeni Şafak, 5 Nisan 2002
- 2) Zekeriya Kurşun, Yol Ayrımında Türk-Arap İlişkileri, İrfan Yayınevi, İstanbul. 1992, s. 153
- 3) Kemal Karpat, İslam'ın Siyasallaşması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 379
- 4) Kemal Karpat, İslam'ın Siyasallaşması, s. 594
- 5) Peter Mansfield, Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası, s. 30
- 6) Zekeriya Kurşun, Yol Ayrımında Türk-Arap İlişkileri, s. 30
- 7) Peter Mansfield, Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası, s. 29; Peter Mansfield, The British in Egypt, Londra, 1971, s. 164-165

Büyüklerle Masallar II: Müslümanlar ‘Cihad’ı Dinlemedi (Mustafa Akyol)

Şu günlerde Türk basınının bazı köşelerinde “bu Araplar zaten bizi satmıştı” söylemi yeniden boy gösterdi. Türkiye’nin İsrail’in devlet terörüne maruz kalan Lübnan halkına fazlaca sempati beslememesi gerektiğini açıkça savunan veya ima eden kalemler, ülkemizin ulusal mitlerinden biri olan “Araplar’ın I. Dünya Savaşı’ndaki ihaneti”ni yeniden ortaya sürüyorlar.

“[Büyüklerle Masallar I: ‘Araplar Osmanlı’ya İhanet Etti](#)” başlıklı eski bir yazımda, bu mitin doğru olmadığını anlatmıştım. Merhum Prof. Dr. Erol Güngör’ün “İslam’ın Bugünkü Meseleleri” adlı kitabında (Ötüken Neşriyat, 1981) aynı konuda başka bazı önemli bilgiler de var. Güngör, Osmanlı İmparatorluğu’nun 1915 yılında İtilaf Devletleri’ne karşı dünya Müslümanlarına hitaben yaptığı “cihad” çağrısının aslında sanıldan – veya gösterilenden – çok daha etkili olduğunu anlatıyor. Çeşitli tarihsel kaynakları dipnot vererek şöyle diyor:

Cihad Fetvası doğurduğu neticeler itibarıyla çok defa yanlış anlaşılmıştır. İslam dünyasının bu çağrıya hiç aldırış etmediği, hatta Müslümanların Osmanlı ordularına karşı İngilizler safında çarpıştığı veya onlar hesabına Türklere ihanet ettikleri söylenir. Meseleyi biraz derinliğine araştıranlar görecektir ki, bu iddialar bazı gerçeklerin yanlış yorumuna dayanmaktadır. Cihad Fetvası’nın istenen tesiri gösteremeyişinin başlıca sebebi, o çağda İslam dünyasının bir mihrak etrafında savaş için organize olabilmesi şöyle dursun, bizzat savaş davetini gereği gibi duyuracak iletişim imkanlarından bile mahrum bulunmasıydı. İngiliz propagandasının Cihad Fetvası’ndan daha tesirli olduğu ve bu propaganda sayesinde fetvanın tam tersine bir maksat için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Çanakkale muharebelerinde bize karşı İngiliz saflarında çarpışan Müslüman sömürge askerleri arasından alınan esirlerin sorgularından çıkan neticeye göre, bu askerler dinsiz İttihatçılar’ın Halife’yi hapsedtikleri ve İngilizler’in de onu kurtarmak için İttihatçılar’a savaş açtıkları propagandasına inandırılmışlardı. İmparatorluk dışında en çok Müslüman nüfus barındıran

Tarih Şaşırmaktır!

Hindistan’da da bu hususta çok kesif bir propaganda yapıldığı görülmektedir. İngilizler savaş sırasında Hint Müslümanlarını “harbin bir mahiyet-i diniyyeyi haiz olmadığına, Osmanlı padişahına ve İslam’ın saltanatına hiç bir zararı dokunmayacağına” inandırmışlardı. Ayrıca Lordlar Kamarası’nda “Hilafet’e ait hiç bir şeye müdahale olunmayacağı, muharebenin ancak İttihat ve Terakki Cemiyeti’yle olduğu” beyan edilmişti. Nitekim Mekke Emiri Şerif Hüseyin de kendi isyan hareketinin “Halife’nin değil, ancak bozkurda ibadet edecek derecede Turancılıkla meşbu olan nazırların aleyhine” olduğunu bildirmişti. (s. 159-160)

Prof. Güngör, I. Dünya Savaşı sonrasında da dünya Müslümanlarının Osmanlı’ya ve Türkiye’ye yönelik süregiden sadakatlerinden şöyle söz ediyor:

Harbin sonunda Osmanlı topraklarının parçalanması, İstanbul’un ve Halifeliğin Türkler’den alınması veya Halife’nin devlet reisliği sıfatından sıyrılarak papa gibi sırf ruhani bir lider mertebesine indirilmesi fikirleri ortaya çıkınca, Hindli ve Mısırlı Müslümanlar arasında büyük reaksiyonlar görüldü. Hind Müslümanları İngiliz hükümetine Hilafet’e dokunulmaması ve Türk devletinin parçalanmaması konusunda çeşitli yerlerde ve birçok defa tehdide kadar varan protestolar yağdırdıktan sonra, Anadolu’daki kurtuluş mücadelesine büyük maddi ve manevi yardımlar yapmışlardır ki, bu yardımların mahiyeti ve akıbeti herkesçe bilinmektedir. Dikkati çekecek bir başka husus da, Hilafet’i korumak üzere harekete geçenler arasında Sünni olmayan Müslümanların da (Ağa Han gibi) bulunmasıdır. (s. 160-161)

Müslümanlar arasında kanlı Sünni-Şii çatışmalarının yaşandığı, Türkler’in Araplar Araplar’ın da Türkler aleyhine milliyetçi tepkilere sürüklendiği şu günümüzde, söz konusu tarihi gerçekleri bilmek ve ortaya koymakta büyük yarar var. Hele de Türkiye içinde Müslümanlığın gereklerinin yaşanmasına engel olmak isteyenlere, bu ülkenin zaten ancak Müslümanlık bilinci sayesinde kurulduğunu göstermek gerek. Belki biraz utanırlar...

Büyüklerle Masallar III: 'İslam Öncesi Türkler Medeniydi' (Mustafa Akyol)

Türkiye’de uzun zamandır tekrarlanıp duran bir hikaye vardır: İslam öncesi Türkler gayet medeni ve kültürlü bir “millet” iken, İslam’la birlikte bu kültür gölgede kalmış, Şaman Türkler zamanla “Araplaşmış” ve bu yüzden de gerilemişlerdir. Yıllardır orda-burda karşıma çıkan bu masala, bir kaç gün önce hem Can Dündar’ın [sütununda](#) alıntılanan 1930’lardan kalma bir tarih kitabında hem de Bahçeşehir Üniversitesi’ndeki konuşmam sonrasındaki soru-cevap kısmında rastlayınca, kısaca değineyim dedim.

Sözkonusu “Türkler İslam’dan önce çok medeniydi” argümanına “masal” demek bile belki hafif kaçıyor; doğrudan “uydurma” demek daha isabetli olabilir. Çünkü, apaçık tarihsel bir gerçektir ki, Türklerin İslam öncesinde kayda değer bir medeniyeti yoktur. İslam öncesi dönemde bir “Türk sanatı”, “Türk mimarisi”, “Türk bilimi”nden söz edilemez. Orhun Anıtları haricinde, kayda değer bir “Türk ebediyatı” da yoktur. Olamaz da zaten.

Çünkü İslam öncesi Türkler göçebe bir kavimdir ve göçebelerin “medeni” (yani şehirli) bir kültürü olmaz.

Tarih Şaşırmaktır!

Türklerin medenileşmesi, büyük ölçüde Arap-İslam medeniyetinin sayesinde olmuştur. Liselerde okuduğumuz “Kitabu Dîvânü Lûgati’t-Türk”ün yazarı Kaşgarlı Mahmud, düşünür ve bilim adamı İbn-i Sina gibi önemli Türk alimler, hep İslam sonrası döneme aittir ve Arap-İslam etkisiyle yetişmiştir. İslam öncesi dönemde dünyanın bilimine, kültürüne, sanatına katkıda bulunmuş tek bir ünlü Türk yoktur. Bu da hiç şaşırtıcı değildir; Türkler’in İslam’la tanıştığı 8, 9 ve 10. yüzyıllarda zaten dünyadaki yükselen medeniyet İslam’dı. Avrupalılar “karanlık” içinde iken, İslam medeniyeti bilim, felsefe, tıp, sanat, mimari, şehir düzenlemesi gibi alanlarda göz kamaştırıcı başarılar elde etmişti. Tarihçi (hem de Siyonist tarihçi) Martin Kramer’in ifadesiyle “eğer 1000’li yıllarda Nobel ödülleri dağıtılıyorsa, neredeyse tümünü Müslümanlar alırdı.” Avrupa’da bilim ve felsefeyle uğraşmak için önce Arapça öğrenmek gerekiyordu.

Türkler, işte bu yüksek İslam medeniyeti ile tanışıp onunla aydınlandıkları için ilerlediler. Daha sonra da Selçuklu ve özellikle de Osmanlı tecrübesiyle Araplar’ı geride bıraktılar. Bugün Türkiye Arap ülkelerinin tümünden daha gelişmiş durumda. Ama bu, “İslam’a rağmen” değil, büyük ölçüde “İslam sayesinde” varılmış bir nokta.

Eğer İslam’la tanışmasalar, Türkler bugün büyük olasılıkla Moğollar’dan pek farklı olmayacaklardı. Moğollar’ın bugün ne durumda olduğunu görmek isteyenler, dünyanın en geri ülkelerinden biri olan Moğolistan’a gidip biraz fikir alabilirler. “Türk’ün unutulmuş medeni vasfı” işte ordadır. İyi ki de unutulmuştur...

Kürtler, “Azınlık” Olmayı Lozan Döneminde Reddettiler (Mustafa Akyol)

Avrupa Birliği Komisyonu’nun 6 Ekim 2004 tarihli “Türkiye Raporu”nda, ülkemizdeki Kürt vatandaşlarımız “azınlık” olarak tanımlanıyordu, ancak hükümet son dakikada müdahale ederek bu ifadeyi değiştirtti. Yine de bu konu önümüzdeki dönemde sorun olacağı benziyor. Nitekim, Cengiz Çandar’ın da işaret ettiği gibi, raporun İngilizce baskısının 48. sayfasında Türkiye’nin azınlıkları Lozan terminolojisi çerçevesinde anladığı işaret ediliyor ve bunun “azınlık haklarının korunmasını önlemek açısından kaygı verici olduğu” ileri sürülüyor.

Bu kaygı, aslında bir anlayış farkından kaynaklanıyor. Avrupa’ya göre “azınlık” bir ülke içindeki etnik veya dini her türlü farklı grubu ifade ederken, Türkiye geleneğinde “azınlık” kavramından sadece farklı dini gruplar anlaşılıyor.

Lozan’daki Türk heyetinde yer alan Rıza Nur anılarında buna işaret ederek, “Frenkler bizde ekalliyet (azınlık) diye üç nevi biliyorlar: Irkça ekalliyet, dilce ekalliyet, dince ekalliyet” dedikten sonra, “bütün kuvvetimi bu tabirleri kaldırmaya verdim... Pek müşkilat ile fakat kaldırdım” diye yazmıştı. Rıza Nur’un ve Lozan’daki Türk heyetinin argümanının en büyük kanıtı ise, “azınlık” olarak tanımlanmak istenen Kürtlerin, bu kavramı reddedişidir.

Kürtler’in Osmanlı’ya Sadakati

Kürtlerin “azınlık” kavramına tepkisini anlamak için, Osmanlı içindeki tarihlerine bir göz atmak gerekir.

Kürtler, kendi istekleriyle Osmanlı egemenliğine girdikleri 16. yüzyıldan bu yana Türklerle bir arada kardeşçe yaşadılar. Ortak düşmanlarla karşı, omuz omuza birlikte mücadele ettiler. Osmanlı’nın parçalanma döneminde de, imparatorluğa büyük bir sadakat gösterdiler. Bu sadakatinin en çarpıcı göstergesi, 1912’den 1918’ye kadar aralıksız devam eden kanlı savaş yıllarında imparatorluk ordularında çarpışmalarıydı. Ardarda gelen Trablusgarp, Yemen ve Balkan Savaşları ve hemen sonra patlak veren I. Dünya Savaşı’nda, pek çok Kürt Osmanlı ordusunda görev aldı. Kürt tarihi uzmanı David McDowall şöyle yazar:

Tarih Şaşırmaktır!

“Kürtler Osmanlı ordusuna kayda değer bir insan gücü sağladılar. Binlerce Kürt asker, Sarıkamış’taki Üçüncü Ordu’da ve diğer cephelerde hayatını kaybetti. Doğal olarak, düzenli orduda görev yapmaya karşı evrensel bir gönülsüzlük vardı, ama bu durumda bile, çoğu silah altına girdi. Bölgedeki (doğu Anadolu’daki) Osmanlı kuvvetlerinin büyük bölümü Kürtlerden oluşuyordu.”

Kürtler, sadakatlerini, oldukça da ağır bir bedele rağmen korudular. Dünya Savaşı yılları boyunca, Rus-Ermeni kıyımları, ardından gelen açlık ve salgın hastalıklar sonucunda yaklaşık 500 bin Kürt sivil yaşamını yitirdi. David McDowall, savaşa katılan askerlerle birlikte bu rakamın 800 bine çıkarılabileceğini belirtmektedir. Bunun anlamı, 300 bin Kürt’ün de Osmanlı orduları safında savaşırken can verdiğidir.

Kürtler, Kurtuluş Savaşı’na da büyük destek verdiler. Atatürk, Samsun’a çıkışından hemen sonra Kürt ileri gelenlerine telgraflar çekmiş ve onlardan büyük destek görmüştü. Bu destek, Milli Mücadele boyunca sürdü. Urfa ve Maraş’ın düşman işgalinden kurtarılmasında, Kürtler çok önemli roller üstlendiler. İsmet İnönü’nün yıllar sonra belirttiği gibi, “Kürtler... Milli Mücadelenin devamınca canla başla gayret gösterdiler.”

Kürtlerin Sevr’e Protestosu

Ancak Milli Mücadele’ye destek vermektense, savaşın galip devletleriyle işbirliği yapmayı seçen az sayıda Kürt de vardı. Bu devletlerin Osmanlı’yı nasıl paylaşacaklarına karar vermek için düzenledikleri Sevr Konferansı’na, bir grup Kürt temsilci de katıldı. Bunlar milliyetçi Kürt entellektüelleriydi.

Başlarında Şerif Paşa vardı ve amaçları Ermenilerle anlaşarak, Anadolu’nun bir parçasında bir “Kürt Devleti” oluşturmak için Avrupalı devletlerden onay almaktı. Ermenilerle gerçekten anlaşılabilir ve Avrupalı devletlerden aradıkları desteği de buldular.

1920 Ağustos’unda imzalanan Sevr Antlaşması’nın 62. maddesi, “yoğun olarak Kürtlerin yaşadığı bölgelere yerel otonomi” verilmesinden söz ediyor, 64. madde ise “Kürt halkları”nın “Türkiye’den bağımsızlık elde etmeleri”nin dahi yolunu açıyordu.

Ne var ki bu “Jön” Kürtler, Avrupalı diplomatlardan aldıkları desteğin bir benzerini, güneydoğu Anadolu’da bulamadılar. Kürtler arasında bu habere duyulan şiddetli tepki, Paris’e bir seri telgrafın yollanmasına neden oldu. Bu telgraflarda Kürtlerin Türklere ayrılmak istemedikleri hararetle savunuluyordu. Erzincan’dan on ayrı Kürt aşiret lideri, Fransız Yüksek Komiserliğine yolladıkları telgrafta “Türklerin ve Kürtlerin soy ve din itibarıyla kardeş olduklarını” vurguluyorlardı.

Öte yandan Milli Mücadele lehindeki fetvayı Mustafa Kemal Paşa’yı destekleyen Kürt din alimleri de imzaladılar. Hakimiyet-i Milliye gazetesinin 5 Mayıs 1920 tarihli sayısında yayınlanan ve Halife’nin “esaret ve hakaret”ten kurtulmasını savunan fetvayı imzalayanlar arasında; Diyarbakır, Urfa, Hizan, Bayezid, Diyadin, Hınıs, Siverek, Viranşehir, Bitlis, Silvan, Van gibi Kürt yoğunluklu bölgelerin Kürt müftülerinin de isimleri yer alıyordu.

Kürt Mebuslar: “Azınlık Değiliz”

Kurtuluş Savaşı’na “canla, başla” destek veren Kürtler, savaşın ardından başlayan Lozan görüşmeleri sırasında da, Türklere kader birliği yaptılar.

Lozan’da da, Avrupalı devletler Kürtler’in “azınlık” olduğunda ısrar edince, İsmet Paşa buna karşı çıkarak şöyle demişti:

“Türkler ve Kürtler Türkiye’nin ana unsurlarıdır. Kürtler bir azınlık değildir. Ankara Hükümeti hem Türklerin hem de Kürtlerin hükümetidir.”

Lozan’daki Türk heyetinin azınlıklar konusundaki en büyük destek ise, Meclis’teki Kürt temsilcilerden gelmişti. Erzurum milletvekili Necati Bey ile Bitlis milletvekili Yusuf Ziya Bey, 3 Kasım 1922’de Meclis kürsüsünden yaptıkları konuşmalarda Lozan’daki Türk heyetinin tezine yürekten destek vermişlerdi.

Yusuf Ziya Bey, Sevr’i bir “paçavra” olarak niteleyip Avrupa devletlerine karşı çıkarak, Türk-Kürt kardeşliğini vurgulamıştı. Bu konuşma, Meclis tutanaklarında şöyle geçiyor:

“Avrupalılar diyorlar ki: ‘Türkiye’de yaşayan azınlıkların en büyüğü, en kalabalığı Kürtlerdir. Bendeniz Kürdoğlu Kürdüm. Binaenaleyh bir Kürt mensubu olmak sıfatıyla sizi temin ederim ki Kürtler hiç bir şey istemiyorlar. (Alkışlar) Biz Kürtler vaktiyle Avrupa’nın Sevr paçavrası ile verdiği bütün hakları,

Tarih Şaşırmaktır!

hukukları ayaklarımız altında çiğnedik ve bütün manasıyla bize hak vermek isteyenlere iade ettik. Nasıl ki Elcezire Cephesi'nde çarpıştık. (Alkışlar) Nasıl ki, Türklerle beraber kanımızı döktük, onlardan ayrılmadık ve ayrılmak istemedik ve istemeyiz. (Alkışlar) Binaenaleyh sözüme son verirken muhterem heyetinizden rica ederim ki, azınlıklar mevzuubahis edildiği zaman Kürtlerin hiç bir talebi olmadığını ve Kürtlerin kanaatine tercüman olarak buradan söylediklerimi söylesin ve iddia etsin.”

“Türk, Kürt Tek Bir Vücuttur”

TMBBB'nin bir sonraki celsesinde ise, Bitlis, Erzurum, Kastamonu, Mardin, Muş, Siirt, Urfa, Pozan, Diyarbakır, Van milletvekillerinin hepsinin altına imza attıkları şu metin yayınlanmıştı:

“Türk, Kürt tek bir vücuttur. Kürtler, hiç bir vakit Türkiye camiasından ayrılamaz ve bunu ayırmak için hiç bir kuvvetin tesiri yoktur. Avrupa hükümetlerinin Kürtleri müdafaa etmeye yetenekleri olmadığı defaatle memleketimiz halkıyla beraber protesto edilmiş olduğu halde, yine azınlıkların mevzuubahis edilmesi şayanı teessüftür. Kürtler her vakit Türklerle beraber vatan uğrunda daima ölmüş ve ölmeye hazır oldukları cümlenin malumudur.”

25 Aralık 1922'de ise, Sivas milletvekili Hüseyin Rauf Bey, yine Meclis Kürsüsü'nden şöyle konuşmuştu:

“Malumu aliniz efendiler, İngiliz'lerin Türkiye'de yaşayan Türk ve Kürtleri imha edebilmek için teşebbüslerinin hepsi bu iki necip milletin birliği karşısında iflas etmiştir. Her türlü fesadları din kardeşi, kan kardeşi, emel kardeşi olan insanların karşısında erimiştir... [Kürtlerin] Türkiye halkı ile mukadderatları birdir, her şeyleri birdir, gayeleri, dinleri birdir. Azınlıklar bunlara teşmil olunamaz. Bugün Kürt için azınlık mevzu bahis etmek, Türk için azınlık bahsetmek demektir. Şu halde bu tamamen reddolunmuştur.”

Türkiye, bu atmosfer içinde Lozan'a gitti ve orada, bu ülkede sadece gayrimüslimlerin azınlık olduğu tezini dünyaya kabul ettirdi. Kürtler, bunu sonuna kadar desteklediler.

Bugün de Kürtler, Türklerle paylaştıkları ortak din, tarih ve kültür nedeniyle, onlarla aynı milletin bir parçası. Elbette gayri müslim vatandaşlarımız da milletimizin bir unsuru, ancak onların “azınlık” olduklarını kabul ediyor ve o tanımlamayla kendilerini kucaklıyoruz. Kürtler ise “azınlık” değiller. Bu gerçeği Lozan'da olduğu gibi bugün de savunmak ve Rıza Nur'un ifadesiyle “Frenklerin” bu konudaki yaklaşımının hatalı olduğunu göstermek gerekiyor.

Atatürk, Milli Birliği Müslüman Kimliğine Dayandırdı

Osmanlı İmparatorluğu'nda “milletler”, etnisitiye veya ana dile göre değil, dine göre tanımlanırdı. Türk, Kürt, Arap, Boşnak, Arnavut gibi tüm Müslüman unsurlar, tek bir “millet” sayılıyordu. Bu anlayış, söz konusu unsurlar arasında tarihi bir kaynaşma ve kardeşlik meydana getirdi ve bu sosyolojik gerçek Cumhuriyet tarafından da benimsendi.

Bilindiği gibi Cumhuriyet'le birlikte, daha önceden dini bir kimlikle tanımlanan toplum, ulusal bir kimlikle tanımlanmaya başladı. Ama aslında pratikte Osmanlı yapısı sürdü. Atatürk, Ziya Gökalp'in “ortak kültür, ortak din” şiarına bağlı kalarak, Türkiye'nin inşasında asli kimlik olarak Müslümanlığı benimsedi.

Bunun en belirgin göstergesi, Atatürk döneminde Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar gibi Türk olmayan Müslümanların Türkiye'ye göç taleplerine olumlu cevap verilmiş olmasıydı. Oysa aynı olumlu cevap, Müslüman olmayan Türklere (Hristiyan Gagavuz Türklerine) verilmemişti. Öte yandan da ülkedeki gayrimüslim Rumlar, Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi ile oradaki Müslüman Türkler ile değiştirilmişti. Hatta, Konya yakınlarında Rum Ortodoks Kilisesi'nin Türkçe konuşan cemaati, ibadetlerini Türkçe yapmalarına ve hiç Rumca bilmemelerine karşın Yunanistan'a gönderilmişti. Genç Cumhuriyet, ülkedeki temel birleştirici unsurun Müslümanlık olduğunun bilincindeydi.

Bu politika sonucunda, Boğaziçi Üniversitesi'nden Kemal Kirişçi ve Gareth Winrow'un ifadesiyle, “Türklük, İslam'la oldukça bağlantılı kaldı.” (Kirişçi & Winrow, “Kürt Sorunu”, s. 103)

Büyük sosyoloğumuz Şerif Mardin de, bu konuda şu önemli tespiti yapar:

“Cumhuriyet... ümmet yapısının devam etmesini sağladı. Yurtseverlik, birleşik olmak ve (dışarıdaki) ötekilere direnmek, bir ümmet duygusu geliştirmenin yollarıydı. Okullarda birlik, beraberlik ve

Tarih Şaşırmaktır!

bütünlük kavramına yapılan vurgu, insanları ümmet fikrinden çok da uzaklaştırmadı.” (Mardin, “Din ve İdeoloji”, s. 139)

Kaynaklar:

Çağrı Erhan (ed), “Yaşayan Lozan”, Ankara, 2003

“Türk Parlamento Tarihi”, TBMM Yayınları, Ankara, 1995

David McDowall, “A Modern History of the Kurds”, London, 1996

Selahattin Tansel, “Mondros’tan Mudanya’ya Kadar”, Ankara, 1978

Tarih Şaşırmaktır!